

Andrzej Wac-Włodarczyk

Lubelskie Towarzystwo Naukowe i jego Prezesa

MONOGRAFIE

Lublin 2021

Lubelskie Towarzystwo Naukowe i jego Prezesi

Monografie – Politechnika Lubelska

Politechnika Lubelska
Wydział Elektrotechniki i Informatyki
ul. Nadbystrzycka 38A
20-618 Lublin

Andrzej Wac-Włodarczyk

Lubelskie Towarzystwo Naukowe i jego Prezesi

WYDAWNICTWO
POLITECHNIKI LUBELSKIEJ

LUBLIN 2021

Recenzenci:

Prof. dr hab. Marian Surdacki, Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II w Lublinie

Fotografia na okładce: Bartłomiej Smętek

Publikacja wydana za zgodą Rektora Politechniki Lubelskiej

© Copyright by Politechnika Lubelska 2021

ISBN: 978-83-7947-470-7

Wydawca: Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej
www.biblioteka.pollub.pl/wydawnictwa
ul. Nadbystrzycka 36C, 20-618 Lublin
tel. (81) 538-46-59

Druk: DjaF – 30-092 Kraków, ul. Kmiotowicza 1/1
www.djaf.pl

Elektroniczna wersja książki dostępna w Bibliotece Cyfrowej PL www.bc.pollub.pl

Książka udostępniona jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

Nakład: 350 egz.

Spis treści

WSTĘP	7
TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK W LUBLINIE	9
Joachim OWIDZKI 1818–1830	12
KRÓTKI OKRES DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA PRZED I WOJNĄ ..	15
dr Mieczysław BIERNACKI 1909–1912	15
Bolesław HILCZYŃSKI 1912–1914	19
LUBELSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE	
W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM	21
prof. Zygmunt Bolesław KUKULSKI 1927–1939	24
TRUDNE LATA POWOJENNE	29
ks. dr Ludwik ZALEWSKI 1945–1952	30
NAJDŁUŻSZY OKRES DZIAŁALNOŚCI LUBELSKIEGO TOWARZYSTWA	
NAUKOWEGO	35
1957–1965	35
prof. Laura KAUFMAN 1957–1965	41
1965–1987	47
prof. Tadeusz Jan KRWAWICZ 1965–1987	54
1987–1991	59
prof. Tadeusz BASZYŃSKI 1987–1991	60
1991–2008	63
prof. Edmund PROST 1991–2008	69
2008–2017	73
prof. Artur KOROBOWICZ 2008–2017	75
2017 –	81
ZAKOŃCZENIE	89
ANEKS	91
O AUTORZE	97
BIBLIOGRAFIA	99
INDEKS OSOBOWY	105

WSTĘP

Rozwój nowożytnych, głównie włoskich towarzystw naukowych przypada na schyłek XV wieku. Tradycja ich organizacji w Polsce sięga również tego stulecia. Już ok. 1489 r. powołano stowarzyszenie pod nazwą Sodalitas Litteraria Vistulana (Bractwo Literackie Nadwiślańskie), które działało tylko dwa lata ale było jednym z pierwszych towarzystw naukowych na północ od Alp. Warunki panujące w Polsce od XVII wieku, zwłaszcza regres rozwoju miast i szkolnictwa, nie sprzyjały ich powstawaniu. Pewne funkcje tych instytucji spełniały: Komisja Edukacji Narodowej i związane z nią Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, szkoły jezuickie, obiady czwartkowe u króla Stanisława Augusta Poniatowskiego oraz niektóre loże wolnomularskie. Paradoksalnie rozwój polskich towarzystw naukowych przypadł na okres rozbiorów. Wtedy właśnie pełniły najbardziej doniosłą rolę, zastępując często te organizacje, które w niepodległych państwach wiodły prym w rozwoju nauki i narodowej kultury [93]. Przełomowym momentem w dziejach tych stowarzyszeń oraz instytucjonalne uformowanie i prawdziwy ich rozkwit przypadł na początek XIX wieku i wynikał z prądów oświecenia. Ówczesne doświadczenia społecznego ruchu naukowego są zapleczem ich współczesnej aktywności.

W 1800 r. utworzono Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie, działające do czasu upadku powstania listopadowego i odrodzone w 1927 r. W 1816 r. zainicjowało działalność Towarzystwo Naukowe Krakowskie, przeobrażone w 1872 r. w Akademię Umiejętności, a w 1919 r. w Polską Akademię Umiejętności. Trzecim chronologicznie tego typu stowarzyszeniem w Polsce było Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie działające w latach 1818–1831.

Kłęska powstania listopadowego i powstania styczniowego oraz wydarzenia I wojny światowej spowodowały, że reaktywacja działalności stowarzyszeń naukowych w Lublinie nastąpiła dopiero po niemal stuletniej przerwie. Potem odnotowano trzy krótkie przedziały aktywności w latach 1909–1914, 1927–1939 oraz 1945–1952. Ostatni, piąty i najdłuższy okres działania opisywanego lubelskiego towarzystwa trwa od 1957 r. do dzisiaj.

Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie historii Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie/ Lubelskiego Towarzystwa Naukowego oraz sylwetek i skondensowanych biografii osób piastujących stanowisko prezesa w pierwszym i w kolejnych okresach działalności stowarzyszenia. A byli to:

1. Joachim OWIDZKI 1818–1830
2. dr Mieczysław BIERNACKI 1909–1912
3. Bolesław HILCZYŃSKI 1912–1914
4. prof. Zygmunt KUKULSKI 1927–1939
5. ks. Ludwik ZALEWSKI 1945–1952
6. prof. Laura KAUFMAN 1957–1965

7. prof. Tadeusz KRWAWICZ 1965–1987
8. prof. Tadeusz BASZYŃSKI 1987–1991
9. prof. Edmund PROST 1991–2008
10. prof. Artur KOROBOWICZ 2008–2017

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK W LUBLINIE

Tradycje lubelskiego ośrodka naukowego sięgają odległej przeszłości. Już u schyłku średniowiecza działała w mieście Lubelska Szkoła, w której jako nauczyciele pracowali głównie absolwenci Uniwersytetu Krakowskiego. Od XV wieku istniała w Lublinie akademia talmudyczna – jesziba, wokół której wykształcił się silny żydowski ośrodek umysłowy. Utworzone w 1586 r. Kolegium Jezuickie cieszyło się dużą popularnością, głównie wśród młodzieży katolickiej szlachty. W regionie lubelskim otworzono w Zamościu (15.03.1595 r.) słynną Akademię Zamojską, a w okresie reformacji szereg szkół gimnazjalnych. W czasie działalności Komisji Edukacji Narodowej, utworzona przez nią w 1774 r. Lubelska Szkoła Wydziałowa, zajęcia w której prowadzili doktorzy wykształceni w Akademii Krakowskiej, wyróżniała się poziomem nauczania.

Na mocy traktatu rozbiorowego z dnia 3 stycznia 1795 r., Austria zagarnęła ziemie polskie, leżące między Pilicą, Wisłą i Bugiem, i utworzyła z nich prowincję, nazwaną Nową albo Zachodnią Galicją. W ten sposób Lublin i w sąsiedztwie leżące Puławy dostały się pod panowanie austriackie. Jak pisze Kajetan Koźmian [37] *Gdy Warszawa i Kraków przechodzą z rąk do rąk obcych rządów, potrzeba było jakiegoś ogniska na uboczu, na wsi polskiej, w domu wielkopańskim, nad którym powiewał sztandar narodowy. Wtedy zaczyna się rozwijać i potęgować społeczne i literackie znaczenie Puław, kultura puławska przepojona światłością, patriotyzmem i zamiłowaniem naukowym i literackim, zatacza coraz szersze kręgi. Tworzy się nowa społeczność puławska, już nie wywołana interesem politycznym, ale spojona chrześcijańską miłością i zrozumieniem obowiązku wobec ojczyzny. Właściwa więc epoka puławska zaczyna się z upadkiem niepodległości.*

Wysoki poziom kulturalny Lublina i Lubelszczyzny w pierwszych dziesiętkach XIX-stulecia tłumaczy się, między innymi właśnie bliskością Puław. Tam właśnie Czartoryscy zgromadzili wiele zbiorów w świątyni Sybilli, domku gotyckim oraz bibliotekach stanowiących centrum życia umysłowego i towarzyskiego, gdzie był kontakt między budzącym się polskim światem umysłowym a światem europejskim.

Przejawem dużej inicjatywy mieszkańców Lublina było powołanie w 1812 r. Instytutu Bibliopolicznego [45] oraz zorganizowanie oddziału departamentowego Królewskiego Towarzystwa Gospodarczo-Rolniczego w Księstwie Warszawskim [31], [49]. Głównie z inicjatywy Rozalii z ks. Lubomirskich hr. Rzewuskiej w 1816 r. utworzono w Lublinie Towarzystwo Przyjaciół Muzyki [45].

Do znacznego ożywienia środowiska naukowego doszło jednak dopiero po utworzeniu Królestwa Polskiego, kiedy to 23 maja 1818 r. na posiedzeniu Rady Obywatelskiej podjęto uchwałę o utworzeniu Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (TPN) [19], [70]. Było to drugie [11], [46], po Warszawie (1800 r.) w Królestwie Polskim, a trzecie na ziemiach polskich, uwzględniając Kraków (1816 r.), ogólne towarzystwo naukowe w państwie. Wyprzedziło ono chronologicznie Towarzystwo Naukowe przy Szkole Wojewódzkiej Płockiej.

Tak pisano [72], [73] o genezie tego stowarzyszenia:

Długo miłośnicy nauk w Województwie Lubelskim ubolewali, że przy niemożności połączenia sił swoich i bez wzajemnego udzielania sobie swych myśli, nie mogli dość korzystnie naukowemu poświęcić się zawodowi.

Niedostateczna ich liczba w samym Lublinie, a trudność porozumienia się w tej mierze z mieszkającymi w znacznej od niego odległości, była poniekąd temu przeszkodą; aż dopiero zebranie się Rady Obywatelskiej w miesiącu Maiu roku 1818 podało do tego tak długo oczekiwaną sposobność.

Utworzone Towarzystwo było wyrazem ożywionego ruchu umysłowego i społecznego Lublina oraz województwa. Skupiało osoby wywodzące się ze środowiska naukowego, literackiego i działaczy społecznych. Zajmowało się głównie popularyzacją oświaty wśród szerokich rzesz społeczeństwa ale także popularyzacją wiedzy naukowej i twórczości literackiej.

Wśród członków założycieli znaleźli się „radcy wojewódzcy”, urzędnicy, nauczyciele Szkoły Wojewódzkiej, znamienitsi duchowni, wyżsi stopniem wojskowi. Pierwsze zebranie, na którym prezes Rady Obywatelskiej Joachim Owidzki wygłosił programowe przemówienie, odbyło się 9 VI 1818 r. Na kolejnym, również czerwcowym (21 VI 1818 r.) zebraniu, uchwalono statut Towarzystwa, zatwierdzony w lipcu (7 VII 1818 r.) i wkrótce ogłoszony drukiem [11]. We wstępie statutu (ustawy) przytoczono wypis z Reskryptu Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Królestwie Polskim, w którym m.in. czytamy [37, [45], [72], [73]:

Rozważywszy nadesłane sobie pod dniem 25 m. z r. b. Nru 16442 Ustawy zawierającego się Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Województwie Lubelskiem, z prawdziwym ukontentowaniem widzi chwalebne gorliwych Obywateli zamiary rozszerzenia oświecenia przez najstotniejsze środki, a między innymi przez usiłowania mające ułatwić rozkrzewienie szkół elementarnych.

Niewątpi Komissya Rządowa, iż wytrwanie członków Towarzystwa w dążeniu do tak zbawiennego celu, znakomite przynieść może dla kraiu pożytki, i tem chlubniejszymi staną się wykonane ich prace, że będą mogły posłużyć na wzór i zachęcenie dla innych Województw etc. etc. w Warszawie dnia 7. Lipca 1818.

Ciekawie brzmią też inne fragmenty statutu [37], [45] n.p.

Art.36

Wybór Prezesa w następujący odbywa się sposób:

- *Sekretarz Towarzystwa przysposobi wcześniej listę wszystkich członków Towarzystwa na tyle rąk, ile być może głosujących, i tę na Posiedzeniu Wyborowem każdemu doręczy,*
- *Każdy z członków podkreśli na niej imię tego, którego Prezesem mieć życzy,*
- *Zbierają się te listy, liczą się głośno kreski, a większość stanowi wybór,*
- *W przypadku równości między dwoma, powtórne na nich następuje kreskowanie, gdy i to nierozstrzygnie, starszy wiekiem pierwszeństwo otrzyma.*

Art.45

Członki Towarzystwa przyrzekają sobie nawzajem wszelkie oznaki szacunku i związku; w dowód tego w przypadku ciężkiej słabości którego z Członków, Towarzystwo mieć będzie potrzebną troskliwość o stanie zdrowia, a w razie i o potrzebach chorującego; w przypadku zaś śmierci Towarzystwo w gronie, zwłokom zmarłego towarzyszyć będzie.

Zgodnie ze statutem, Towarzystwo posiadało trzy wydziały: nauk, umiejętności oraz instrukcji elementarnej i zrzeszało członków czynnych i honorowych. Tylko ci pierwsi mieli obowiązek *w przeciągu lat trzech wygotować oryginalną rozprawę lub złożyć przekład z obcego języka*. Prezesem został wspomniany już Joachim Owidzki, zastępcą rektor Szkoły Wojewódzkiej w Lublinie Andrzej Smolikowski, sekretarzem zrazu Kazimierz Puchała, ziemianin o literackich aspiracjach, a od 1820 r. Jan Kanty Krzyżanowski (wprowadził do szkoły elementarnej metodę Lankastra – wzajemnego nauczania), zaś w latach 1823–1830 Witalis Witkowski (Tab.1). Wśród członków najliczniejszą grupę stanowili profesorowie miejscowej Szkoły Wojewódzkiej, należeli też do niej znani literaci: Franciszek Zabłocki, wówczas proboszcz w Końskowoli i gen. Franciszek Morawski [70]. Członkami honorowymi byli m.in. ks. Stanisław Staszic i Stanisław Kostka Potocki [19]. Liczba członków Towarzystwa w chwili rejestracji wynosiła 27 czynnych i 19 honorowych, następnie w roku 1820 – 36 czynnych (w tym 11 masonów) i 29 honorowych, w roku 1824 – 43 czynnych i 40 honorowych, a w roku 1829 – 34 czynnych i 23 honorowych.

Tab.1 Członkowie Zarządu LTPN w latach 1818–1830 [72]

Lata kadencji	Prezes	Z-ca Prezesa	Sekretarz
1818–1830	Joachim Owidzki	Andrzej Smolikowski	Kazimierz Puchała, Jan Kanty Krzyżanowski od 1820r., Witalis Witkowski 1823–1830

Przez długie lata towarzystwa tego typu stanowiły najważniejszą i niemal jedyną formę polskich instytucji naukowych i jedną z nielicznych form instytucji kulturalnych w ogóle. Wtedy też doznały największego uznania i poparcia ze strony polskiego ziemiaństwa, burżuazji oraz inteligencji. W sytuacji braku mecenatu państwowego i zagrożenia tożsamości narodowej, materialnego popierania towarzystw musiały się podjąć właśnie te warstwy, a także sami uczeni. Polskie towarzystwa naukowe skupiały wówczas nie tylko badaczy, lecz również rozmaitych „przyjaciół nauk”, amatorsko uprawiających naukę lub tylko szczególnie zainteresowanych pewną jej dziedziną.

Główne zainteresowania Towarzystwa w Lublinie skupiały się na problematyce szkolnictwa elementarnej. Członkowie aktywnie prezentowali też swoje osiągnięcia naukowe i literackie. Wszystkie zebrania i odczyty odbywały się w gmachu Szkoły Wojewódzkiej. W 1822 r. zmieniono statut na podstawie którego utworzono trzy wydziały: Instrukcji Elementarnej, Organizacji Szkół Elementarnych oraz Wydział Nauk

i Umiejętności. Pięć lat później Towarzystwo otworzyło w Lublinie własną księgarnię, której katalog zawierał tysiąc tytułów. W miarę narastania w szkolnictwie Królestwa Polskiego, prądów reakcyjnych, działalność Towarzystwa uległa osłabieniu. Jego najaktywniejsi członkowie Jan Krzyżanowski, Andrzej Smolikowski, prof. Antoni Woelke i dr Jan Tomorowicz przenieśli się do Warszawy, wyjechał z Lublina do Kalisza ks. Józef Koźmian, późniejszy biskup [45]. Zmarli m.in. ks. Franciszek Zabłocki w 1821 r., a 5 lat później ks. Stanisław Staszic, po czym w 1830 r., umarł prezes Joachim Owidzki. Klęska powstania listopadowego położyła kres istnienia Towarzystwa.

Joachim OWIDZKI 1818–1830

Fot. Portret Joachima Owidzkiego [97]

Joachim Ignacy Franciszek Owidzki – urodził się w 1754 r. w Owidzu. W 1797 r. odkupił od Mikołaja Morozowicza właściciela Jakubowic Konińskich i Krasienina posiadłość Jabłonna k/ Lublina [44], [78]. Miał czworo rodzeństwa i troje dzieci. Był siostrzeńcem Józefa Wybickiego, prowadził współpracę i częste dyskusje z Tadeuszem Kościuszką i ks. Stanisławem Staszicem [103]. Przez szereg lat piastował urząd zarządcy Ordynacji Zamoyskiej. Przyjaźnił się prowadząc wierszowaną korespondencję z Kajetanem Koźmianem [82]. Po jego śmierci, w 1832 r. majątek w Jabłonnej przeszedł w posiadanie Izabelli z Owidzkich i Kazimierza Taczanowskich.

Joachim Owidzki był politykiem i działaczem społeczno-oświatowym. Po utworzeniu 2 czerwca 1809 r. galicyjskiego Rządu Centralnego z ordynatem Stanisławem Zamoyskim na czele, przyjął stanowisko Przewodniczącego Komisji Lubelskiej [82]. Występował jako członek Rady Generalnej Konfederacji Generalnej Królestwa Polskiego w 1812 r. [26], poseł na Sejm Księstwa Warszawskiego w 1811 i 1812 oraz w 1817 r. jako marszałek sejmikowy powiatu i województwa lubelskiego [21]. Założył lubelską lożę masonską „Wolność Odzyskana” [50]. Dał się poznać jako gorący patriota, dobry gospodarz oraz miłośnik przyrody. Często bywał w Puławach u książąt Czartoryskich, co

niewątpliwie mogło mieć wpływ na rozpoczęcie budowy i ukształtowanie rezydencji w Jabłonnej wraz z parkiem krajobrazowym, które zakończono w latach dwudziestych XIX wieku. Joachim Owidzki był prezesem Towarzystwa Rolniczego, należał też do Towarzystwa Naukowego Krakowskiego jako jego członek honorowy [104].

Jak już wspomniano Joachim Owidzki w 1818 r. został pierwszym prezesem Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i piastował to stanowisko aż do swojej śmierci.

Joachim Owidzki zmarł 26 X 1830 r. w dobrach swoich w Jabłonie, nabożeństwo żałobne zostało odprawione 29 X 1830 w kościele Kapucynów w Lublinie [96] o czym informował na swoich łamach ówczesny warszawski Kurier Polski [94] „Z Lublina dnia 29 października” — *Pragnąc uczcić wzorowe cnoty, jakie w urzędowaniach i usługach obywatelskich, składał przez cały prawie bieg życia, na ołtarzu ojczyzny, zgasły w dobrach swoich w Jabłonie w dniu 26 b. m. JVV. Joachim Owidzki; Rada obywatelska województwa lubelskiego, w której gronie, znakomity ten mąż przez nie mały czasu przeciąg, zaszczytnie znajdował się na czele, staraniem Swojem, zarządziła w kościele OO. Kapucynów, na dniu dzisiejszym żałobne nabożeństwo. Licznie zebranemu tym celem duchowieństwu przodkował członek rady wojewódzkiej JVV. JX . Kanonik Marcin Miękiński, a obecne wszystkie tutejsze cywilne i wojskowe władze, jako też wiele znakomitych obojej płci osób, smutkiem i poszanowaniem przejęte, niosły modły za duszę cnotliwego obywatela.*

Śmierć Joachima Owidzkiego i upadek powstania listopadowego oznaczał także kres działalności Towarzystwa, a lata nocy paskiewiczowskiej, a potem nasilonej akcji rusyfikacyjnej nie sprzyjały rozwojowi zorganizowanych form aktywności naukowej. Dopiero 4 lipca 1874 r. powstała kolejna tego typu organizacja – Lubelskie Towarzystwo Lekarskie [105].

KRÓTKI OKRES DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA PRZED I WOJNĄ

Życie naukowe w Lublinie zaczęło ponownie rozkwitać pod koniec XIX wieku, kiedy wokół Hieronima Łopacińskiego skupiło się liczne grono filologów, etnografów i historyków. Już w 1905 r., kiedy pod wpływem rewolucji zmalał ucisk ze strony zaborców rosyjskich, pojawiła się w Lublinie idea wznowienia działalności stowarzyszenia ogólnonaukowego. Do gubernatora lubelskiego, 12 IX 1909 r., wpłynęło pismo informujące o powołaniu Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Wprawdzie na krótko, ale stało się ono znowu prężnym ośrodkiem wymiany myśli naukowej i wydawniczej. W nowej wersji statutu z 1910 r., postanowiono zmienić nazwę na – Lubelskie Towarzystwo Literacko-Naukowe, które działało do czasu wybuchu I wojny światowej. Z tego okresu należy też odnotować powstanie w 1906 r. Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego [11], [31], [77].

Tab.2 Członkowie Zarządu LTN/ LTLN w latach 1909–1914 [11], [77]

Lata kadencji	Zarząd Lubelskiego Towarzystwa Naukowego/ od 1910 r. – LT Literacko-Naukowego			
	Prezes	Sekretarz	Kasjer	Członkowie Zarządu
1909– 1912	dr Mieczysław Biernacki	Teodor Stera, nauczyciel	Tadeusz Ciświcki, inżynier	Gustaw Doborzyński-nauczyciel, Stanisław Adaczewski-nauczyciel
1912– 1914	Bolesław Hiliczyński	Edward Wilczyński	Kazimierz Jaczewski, lekarz	Włodzimierz Bochenek Maurycy Zajdenmon

dr Mieczysław BIERNACKI 1909–1912

Był człowiekiem wielkiej pracowitości i niezwykle szerokich zainteresowań. Leżarzem, redaktorem i publicystą, wydawcą, działaczem społecznym, oświatowym, samorządowym, politycznym. W dodatku: oryginał, gawędziarz, facecjonista, smakosz. Przede wszystkim jednak dr Biernacki był lekarzem.

Pochodził z ziemi kaliskiej. Urodził się 8 listopada 1862 r. w miejscowości Giżyce, położonej nad rzeką Prosną w rodzinie ziemiańskiej, pieczętującej się herbem Poraj, jako syn Kwiryra Biernackiego i Melanii z Bojanowskich. Po ukończeniu gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim w 1882 rozpoczął studia na Uniwersytecie Berlińskim, trzy lata później uzyskując dyplom doktora medycyny i chirurgii. W 1888 jego dyplom został nostryfikowany na estońskim Uniwersytecie Dorpackim. Do Lublina przybył i zamieszkał na stałe w 1889 r. Wkrótce po tym, dr Mieczysław Biernacki ożenił się z Zofią Anną Weysflog. Miał z nią troje dzieci: Mieczysława i Andrzeja oraz córkę Jadwigę. Syn najstarszy, urodzony w 1891 r. Mieczysław Kwiryra Biernacki, miał w przyszłości zostać znakomitym matematykiem, absolwentem paryskiej Sorbony, w latach międzywojennych – pracownikiem naukowym Uniwersytetu Wileńskiego, po II wojnie światowej – jednym z założycieli UMCS w Lublinie, profesorem Uniwersytetu Poznańskiego. Młodszy syn dr. Biernackiego – Andrzej (ur. w r. 1903), poszedł w ślady ojca. Skończył w Warszawie studia medyczne, z czasem został profesorem w tamtejszej Akademii Medycznej i Uniwersytecie Warszawskim, wszedł w skład Prezydium PAN. Jak ojciec – był internistą, specjalizował się także w leczeniu gruźlicy [108].

Przez ponad pół wieku, do 1942 r., Mieczysław Biernacki pracował w Szpitalu św. Jana przemianowanego w 1927 r. na Szpital Miejski przy ul. Bonifraterskiej (obecnie ul. Biernackiego). W 1903 r. objął stanowisko naczelnego lekarza szpitala, a od 1928 r. pełnił w nim funkcję dyrektora [51], [83]. Zaangażował się w działania na rzecz polepszenia stanu higieny w Lublinie i budowy wodociągów miejskich [22]. Wraz z dr. Kazimierzem Jaczewskim doprowadził do powstania pierwszego w Lublinie laboratorium analitycznego. Walczył z rozpanoszoną w Lublinie plagą chorób zakaźnych, w 1909 r. był jednym z założycieli Lubelskiego Towarzystwa Walki z Gruźlicą (od 1926 prezesem). W roku 1914, dzięki jego staraniom, wybudowano na terenie szpitala nowoczesny, jak na tamte czasy, pawilon chorób zakaźnych z oddziałem gruźliczym. W 1917 r. został kierownikiem Wydziału Sanitarnego w Magistracie, a w latach 1928–1931 doprowadził do skanalizowania i zelektryfikowania szpitala. Specjalizując się w zasadzie w internie i neurologii, interesował się także psychiatrią, chirurgią, rentgenologią, analityką. W 1923 r. dr Biernacki, jako jeden z pierwszych w Polsce, zaczął stosować odmę przy leczeniu gruźlicy płuc. Był jednym z założycieli Lubelskiego Pogotowia Ratunkowego i jego prezesem w latach 1919–1920 [107], [108]. Wprowadził do medycyny wiele innowacyjnych rozwiązań, m. in. intubację krtaniową w leczeniu krupy czy stosowanie wspomnianej już odmy opłucnowej u chorych na gruźlicę. Jego ogromną zasługą jest opracowanie w diagnostyce laboratoryjnej *odczynu Biernackiego*, tzw. OB. Zainteresowania badawcze doktora skupiały się wokół diagnostyki oraz chorób zakaźnych i wenerycznych: gruźlicy, cholery, czerwonki, duru brzuszego. Bez żadnych

badan pomocniczych, analiz i prześwietleń – błyskawicznie określał i trafnie rozpoznawał chorobę. Dopiero potem odsyłał pacjenta do laboratorium lub gabinetów specjalistycznych – dla sprawdzenia. Było to zresztą wszystko poparte gruntowną wiedzą lekarską i kolosalnym doświadczeniem. Oczywiście w tych warunkach powodzenie miało zawrotne. Przed pacjentami chował się i uciekał. Skądinąd wiadomo także, że ten wspólnie zarabiający lekarz, biednym mieszkańcom udzielał porad za grosze, a często, przejeżdżając przez ubogie dzielnice Lublina kazał dorożkarzowi wjechać do bramy kamienicy – „czynszówki” i tam, każdemu kto się zgłosił, udzielał porad medycznych. Swoich studentów pouczał, by w pierwszej kolejności przyjmowali do szpitala tych, których nie stać na opłatę za leczenie [95].

Podczas okupacji niemieckiej szpital stał się lecznicą dla partyzantów i ludzi ukrywających się przed gestapo, także dla Żydów. Niemcy nie mogli pogodzić się z postawą dyrektora i w 1940 r. usunęli go razem z rodziną z ich własnego domu. Zamieszkał przy szpitalu, nie przerywając pracy zawodowej. W 1942 r. dr Biernacki obchodził pięćdziesiątą rocznicę swej pracy zawodowej. Podczas składania gratulacji nie podał ręki niemieckiemu lekarzowi, komisarzowi służby zdrowia. Po tym incydencie w końcu 1943 r. Niemcy usunęli go ze stanowiska dyrektora i ze szpitala [109].

Równie aktywnie jak na niwie medycznej, udzielał się dr Mieczysław Biernacki w życiu społecznym i kulturalnym. Był człowiekiem niespożytej energii i przedsiębiorczości. Już w roku 1900 stał się jednym ze współzałożycieli Lubelskiego Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego (prezesem zarządu w latach 1901–1905), w rok później – współinicjatorem powstania Kasy Pogrzebowej dla Chrześcijan. W 1906 r., wraz ze Stefanem Żeromskim, dr. Markiem Arnsztajnem i dr. Witoldem Chodźką, doprowadził do powstania słynnego Towarzystwa Szerzenia Oświaty „Światło” (był prezesem w latach 1907–1911 i 1914), a także znalazł się wśród projektodawców założenia Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego. W tymże roku 1906, dr Biernacki reaktywował zlikwidowany przez władze carskie lubelski „Kurjer”, a od 1913 r. do wybuchu I wojny światowej „Codzienny Kurier Lubelski”. Został jego wydawcą i jednym z czołowych publicystów dbających o wzrost świadomości lublinian w dziedzinie zdrowia i higieny [109]. Pisał artykuły o tematyce medycznej, ale też społecznej, ekonomicznej oraz teksty literackie i opracowania dotyczące muzyki, teatru oraz polityki [107].

W latach 1905–1907 zaangażował się w działalność polityczną jako członek Polskiej Demokracji, partii o liberalnych poglądach, a w okresie międzywojennym jako członek Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem Józefa Piłsudskiego i Obozu Zjednoczenia Narodowego [16], [106], [107]. W okresie I wojny światowej i w latach międzywojennych wchodził w skład Rady Miasta i Magistratu.

Był członkiem: Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego (od 1935 r. prezesem), Towarzystwa Literacko-Naukowego (prezesem w latach 1909–1912), Rady Szkolnej Ziemi Lubelskiej, Macierzy Szkolnej, Towarzystwa Kredytowego Miejskiego, Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości, Towarzystwa Przyjaciół Teatru Polskiego w Lublinie, Towarzystwa Muzycznego (prezesem w latach 1902–1905), klubu sportowego „KS Lu-

blinianka” [106]. Jego pasją było również kino, muzyka i szachy w których jak sam opowiadał, partnerami jego byli między innymi dr Emanuel Lasker z Berlina, arcy mistrz przedwojenny i... Józef Piłsudski. Często chodził na koncerty i sam dość dobrze grał na fortepianie [106]. Wydał nawet dwie książki z tej tematyki pt. „Zasady muzyki” oraz „Dzieło Szopena”. Towarzyskie spotkania literacko-muzyczne odbywały się wówczas albo w lubelskim mieszkaniu państwa Biernackich, traktowanym jako salon literacki przy ul. Kołłątaja (później dr Biernacki stał się właścicielem pięknej murowanej willi przy ul. 3 Maja 14, skąd został wyrzucony przez Niemców w 1940 r.) lub w ich posiadłości podmiejskiej w Konopnicy, projektowanej przez Witkiewicza [95], [109].

Po wyzwoleniu w 1944 r. doktor powrócił do szpitala, lecz ze względu na zły stan zdrowia niedługo potem, w marcu 1945 przeszedł na emeryturę. Otrzymał tytuł honorowego dyrektora szpitala, z zachowaniem – dożywotnio – pełnej pensji. Zmarł trzy lata później 18 sierpnia 1948 r. i został pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej (sektor 3C) [107].

W uznaniu zasług dr Biernackiego, jego nazwiskiem nazwano dawną ul. Bonifaterską w dzielnicy Śródmieście, przy której do dnia dzisiejszego funkcjonuje szpital im. Jana Bożego, a w jego gabinecie dyrektorskim wisi portret właśnie Mieczysława Biernackiego.

Fot. Grób Mieczysława Biernackiego na cm. w Lublinie przy ul. Lipowej (przy kaplicy), sekcja 3C, rząd I, nr grobu 5, zm. 18.08.1948 a wg. napisu na pomniku 30.08. 1948; fot. AWW 12.05.2020 r.

Bolesław HILCZYŃSKI 1912–1914

Trzecim chronologicznie prezesem Lubelskiego Towarzystwa Naukowo-Literackiego był Bolesław Hilczyński [10], [32], [33], [78]. Niestety, zbliżająca się I wojna położyła kres działalności podupadającego stowarzyszenia. Funkcjonowanie tej krótko trwającej kadencji nie zostało specjalnie odnotowane. Wymaga dalszych opracowań i badań źródłowych dotyczących zarówno Towarzystwa jak i samej osoby prezesa.

LUBELSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r., Lublin stał się siedzibą Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W lipcu 1926 r. otwarto w Lublinie Instytut Teologiczny OO. Jezuitów – „Bobolanum”. Dalej aktywnie działała Żydowska Wyższa Szkoła Talmudyczna (Jeszuwas Chachmej) [49], zyskując uznanie zarówno w kraju jak i poza jego granicami. Równocześnie umocnił się i rozwijał drugi po Lublinie ośrodek naukowy regionu, wspomniane już wcześniej Puławy. To właśnie w Puławach, w roku 1917 jako kontynuacja poprzednich zakładów naukowych powstał Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego, w którym pracowało wielu wybitnych naukowców okresu międzywojennego, dając początek i rozwijając szereg dyscyplin z zakresu rolnictwa i stanowiąc niejako przeciwagę rozwijających się w Lublinie w zasadzie studiów humanistycznych.

Generalnie nie ulega wątpliwości, że wkład już wcześniej działających towarzystw naukowych w rozwój nauki polskiej jest olbrzymi. Profesor Stanisław Kunikowski [47] zadaje wręcz pytanie, w jakim miejscu znalazłaby się niepodległa w 1918 r. Rzeczpospolita, gdyby nie aktywność społecznego ruchu naukowego stojącego w okresie niewoli narodowej, m.in. na straży dziedzictwa narodowego społeczeństwa polskiego i jego wielopokoleniowej tradycji.

W 1926 r. powołano w Lublinie Komitet uroczystych obchodów roku Staszicowskiego, na czele którego stanął profesor KUL dr Zygmunt Kukulski. Staraniem tego Komitetu podjęto uchwałę (1 I 1927 r.) aby jego działania przemienić w stałą instytucję pod nazwą istniejącego już wcześniej Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie. Jego statut został zatwierdzony 27 IV 1927 r. przez władze wojewódzkie. Reaktywacja dawnego Towarzystwa zakładała nieco inne priorytety działania, preferując przede wszystkim popieranie badań naukowych oraz popularyzację wiedzy przez organizowanie wykładów otwartych i publicznych dyskusji [55]. Pierwsze zebranie organizacyjne, podczas którego wybrano zarząd (Tab.3), odbyło się 27 V 1927 r., w gimnazjum im. Stanisława Staszica. Jeszcze w tym samym roku utworzono Lubelski Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego, w 1934 r. natomiast, powołano Towarzystwo Naukowe KUL, którego celem stała się koordynacja prowadzonej przez Uniwersytet działalności naukowej [31].

Tak pisano we wstępie „Pamiętnika Lubelskiego” wydanego w 1930 r. [60]:

Założone przed laty niemal trzema Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie postawiło sobie za naczelne hasło popieranie i organizowanie pracy naukowej na tym terenie. Prawda, istnieje w Lublinie Katolicki Uniwersytet Lubelski, ale ten jest przedewszystkiem uczelnią, więc wszystkich potrzeb, z rozwojem nauki związanych, nie może przejąć na swe barki. Cały szereg instytucji takich, jak Biblioteka Publiczna im. H.Łopacińskiego, Muzeum Lubelskie, Archiwum Państwowe, Biblioteka Uniwersytecka, stwarza możliwość pracy naukowej. By te możliwości mogły się w czyn zamienić, potrzeba było instytucji, któryby sobie to realizowanie za cel postanowiła.

To jednak nie wystarcza. Są w Polsce instytucje, które skupiają pracę naukową całego Państwa, wystarczy wskazać Polską Akademię Umiejętności w Krakowie i Towarzystwo Naukowe w Warszawie, Towarzystwo Naukowe we Lwowie i szereg innych towarzystw naukowych o zakresach specjalnych, ale obok tego istnieje cały szereg Towarzystw o charakterze wybitnie regionalnym, dość wskazać Poznań, Toruń, Wilno. W szeregu ich pragnie znaleźć się również Lublin.

Regionalizm ten nie może jednak być pojęty zbyt ciasno. Towarzystwo rozumie, że nie może badaczom naukowym narzucać przedmiotu badania; choć szczególnie mile prace naukowe, o ziemi Lubelskiej mówiące, to jednak nie może zapominać i o osobach, które los z Lublinem związała. Stąd też możnaby ten cel określić jako popieranie rzeczy i ludzi, Lublinem związanych i pracę naukową na tym terenie rozwijających.

[...] Rozumiejąc dobrze warunki, wśród jakich nam działać przychodzi, nie organizowaliśmy Towarzystwa Naukowego, lecz zorganizowaliśmy Towarzystwo Przyjaciół Nauk, do którego każdy obywatel może należeć; jeżeli sam pracy naukowej nie uprawia, zajęty inną pracą obywatelską, to zawsze naukę popierać może, a otrzymując nasze wydawnictwa, może mieć to głębokie wewnętrzne zadowolenie, że się i on swym groszem do jego rozwoju przyczynił. Towarzystwo zaś w ten sposób spodziewa się ugruntować wśród obywateli zrozumienie dla wartości pracy naukowej, bez której nie można sobie wyobrazić kulturalnego społeczeństwa.

Tab.3 Członkowie Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1927–1939 [11], [56], [71]

Lata	1927–1934 2 kadencje 1927–1932 oraz 1932–1934	1934–1939
Prezes	prof. Zygmunt Kukulski	prof. Zygmunt Kukulski
Wiceprezes	prof. Julian Krzyżanowski, dr Feliks Araszkiwicz	dr Feliks Araszkiwicz
Sekretarz Generalny	prof. Ludwik Kamykowski	prof. Ludwik Kamykowski
Skarbnik	Józef Piechota, Jerzy Raczkowski, Stanisław Zaczek, ks. dr Ludwik Zalewski z pomocą Józefa Sautera	ks. dr Ludwik Zalewski
Członkowie Zarządu	Michał Stefanowicz, ks. dr Ludwik Zalewski, dr Franciszek Gucwa, dr Feliks Araszkiwicz, dr Stefan Wojciechowski	prof. Leon Białkowski, prof. Mieczysław Popławski, prof. Jan Kamiński, dr Franciszek Gucwa, prof. Henryk Życzyński

W latach 1932–1934 Towarzystwo zrzeszało 34 członków czynnych, 149 członków zwyczajnych oraz 45 członków wspierających [71]. Jego organem naukowym stał się „Pamiętnik Lubelski” oraz periodyk „Region Lubelski”. W komisjach reaktywowanego Towarzystwa, działało wielu znanych wówczas badaczy, przede wszystkim profesorów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, ale też nauczycieli gimnazjów czy przedstawicieli administracji szkolnej. Wspierali je duchowni katolicycy na czele z biskupem lubelskim ks. Marianem Leonem Fulmanem, chociaż nierzadko też osoby politycznie lewicujące. W okresie międzywojennej aktywności Towarzystwa na szczególną uwagę zwraca rozwój jego licznych komisji (Tab.4).

Tab.4 Komisje Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1927–1939 [11], [24], [71]

Komisja	Okres działalności	Przewodniczący
Regionalistyczna	26 XI 1927–1931	dr Feliks Araszkiwicz
Przyrodnicza	23 XII 1927–1933	prof. Franciszek Dec
Historyczna	11 II 1928–1939	prof. Leon Białkowski
Filologiczna Koło Polonistów im. Antoniego Abramowicza Podlaskie Koło Polonistów w Siedlcach	7 III 1928–1939	prof. Henryk Życzyński
	24 III 1931	Stanisław Komar
	10 V 1933	dr Stanisław Rutkowski
Filozoficzna	8 V 1928–1933	prof. Bohdan Rutkiewicz
Historii Sztuki i Etnografii	1934–1939	dr Ksawery Piwocki

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie, mimo że regionalne, utrzymywało liczne kontakty zagraniczne. Nawiązano współpracę z Wszzechukraińską Akademią Nauk w Kijowie, z Akademią Nauk w Moskwie i Leningradzie, z Universitets Biblioteket w Lund w Szwecji, z Deutsch-Ausländischer Buchtausch w Berlinie [11]. Ożywioną działalność przerwała w 1939 r. agresja niemiecka i sowiecka na Polskę.

Wybuch II wojny światowej wstrzymał aktywność towarzystw naukowych na terenie całego kraju. W czasie jej trwania polski społeczny ruch naukowy rozwijał się na obczyźnie. Utworzono m.in. Polski Instytut Naukowy w Ameryce, Instytut Józefa Piłsudskiego w Nowym Yorku, towarzystwa naukowe przy Polskim Wydziale Uniwersytetu w Edynburgu czy Polskie Towarzystwo Studiów Irańskich w Teheranie [39].

prof. Zygmunt Bolesław KUKULSKI 1927–1939

Pochodził z Galicji, gdzie urodził się 2 maja 1890 r. w Jaśle, jako syn Franciszka i Bronisławy z domu Dyląg. Dzieciństwo spędził w Bieczu i tam ukończył szkołę podstawową [56], [62]. Trzeba nadmienić, że Galicja na wiele dziesiątków lat przed odzyskaniem niepodległości cieszyła się oświatą w języku polskim, miała świetne klasyczne gimnazja oraz dwa uniwersytety w Krakowie i Lwowie. W latach 1901–1909 uczęszczał do Państwowego Gimnazjum Klasycznego im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Jaśle. Po maturze, w roku akademickim 1909/1910 studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wkrótce przeniósł się na Wydział Filozoficzny tegoż uniwersytetu, gdzie w latach 1910–1914 studiował polonistykę i pedagogikę. W trakcie studiów coraz bardziej interesował się pedagogiką, a szczególnie historią oświaty i wychowania. Warto wspomnieć, że w tym okresie w UJ nie było katedry pedagogiki, a wykłady i ćwiczenia z tego zakresu nie zawsze odbywały się systematycznie z powodu braku etatów [9]. Wówczas Kukulski, student polonistyki o zainteresowaniach pedagogicznych, założył w roku akademickim 1912/13 studenckie Koło Pedagogiczne UJ, którego został pierwszym prezesem. Pełnił zarazem funkcję przewodniczącego Koła Polonistów UJ [8] i stanowisko wiceprezesa ogólnoakademickiego Koła Wydawniczego. W tym ostatnim redagował kwartalnik pt. „Którzy idziemy”, będący obrazem ruchu i dążeń naukowo-literackich krakowskiej młodzieży akademickiej. Już w 1913 r. podjął pracę nauczycielską w Gimnazjum św. Anny w Krakowie, przerwana na skutek powołania do wojska austriackiego (1914–1917). Ciężko ranny w bitwie pod Rokitną 13 VI 1915 r. dostał się do niewoli rosyjskiej, z której jako inwalida wrócił jeszcze przed końcem wojny. Będąc niepełno-

sprawnym oficerem 1 listopada 1918 r. przeszedł do wojska polskiego w stopniu porucznika. Leżał długie miesiące w szpitalu wojskowym w Krakowie. Osiemnaście kolejnych operacji zakończyła niestety, w 1933 r. – amputacja postrzelonej nogi i skazanie na noszenie ciężkiej uciążliwej protezy [66], [74]. Wcześniej, już w 1917 r. doktoryzował się na podstawie rozprawy „Działalność pedagogiczna Tadeusza Czackiego”. W latach 1918–1919 pracował jako urzędnik w Ekspozyturze Rady Szkolnej Krajowej.

W 1920 r. przeniósł się na stałe do Lublina. W 1925 r. habilitował się w zakresie pedagogiki na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie na podstawie rozprawy pt. „Główne momenty myśli i badań pedagogicznych”. W latach 1920–1939 pełnił funkcję nauczyciela literatury polskiej, łaciny i historii w Państwowym Gimnazjum im. Stanisława Staszica oraz od 1931 r. dyrektora Szkoły Lubelskiej przemianowanej w 1935 r. na Prywatne Męskie Gimnazjum im. Stefana Batorego [27]). Dodatkowo prowadził wykłady z psychologii i pedagogiki (w latach 1920–1925 – Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski oraz w roku akademickim 1928/1929 – Państwowe Pedagogium). Kukulski był żonaty z Zofią Jaroszyńską (od 8 IX 1926 r.). Miał dwoje dzieci: Leszka Antoniego (historyk literatury) i Jolantę [66].

Już w 1920 r. został zatrudniony w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, kolejno jako zastępca profesora pedagogiki (1920–1925), profesor nadzwyczajny (1925–1928) oraz jako profesor zwyczajny (29.05.1929–1939). Prowadził zajęcia dydaktyczne na Wydziale Nauk Humanistycznych (1920–1939), gdzie pełnił funkcję dziekana (1927–1930), na Wydziale Teologicznym (1920–1933) i Wydziale Prawa Kanonicznego (1920–1923). Był pierwszym profesorem i kierownikiem Katedry Pedagogiki oraz Instytutu Pedagogicznego, a następnie kierownikiem sekcji pedagogicznej KUL i zarazem znanym organizatorem życia kulturalno-oświatowego i naukowego w Lublinie. Kukulski specjalizując się w historii wychowania stworzył w Lublinie ważny ośrodek, który obok lwowskiego, krakowskiego, warszawskiego, poznańskiego i wileńskiego, zaznaczył swoją obecność na mapie naukowej II Rzeczypospolitej [23].

Od 1925 r. dojeżdżał także z wykładami na Uniwersytet Jana Kazimierza do Lwowa. W ostatnich latach przed II wojną światową Kukulski podróżował dość często poza obszar kraju. W kwietniu 1938 r. wyjechał do Rzymu jako reprezentant KUL-u na uroczystości kanonizacyjne św. Andrzeja Boboli [62]. Wybuch wojny zastał go za granicą, dokąd udał się na wystawę światową w Chicago. Dokładnie 1 września 1939 r. polski statek, którym płynął dotarł do jednego z portów Wielkiej Brytanii. Nie zdążył wrócić do kraju, zatrzymując się w Londynie, a następnie w Edynburgu. Podjął wykłady z historii wychowania w Studium Pedagogicznym tamtejszego uniwersytetu, zorganizowanym dla polskich nauczycieli (w latach 1943–1944).

Zmarł nagle 4 grudnia 1944 r. w Peebles w Szkocji. Za swoją działalność naukową i oświatową został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi i Srebrnym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury. Jego symboliczny nagrobek znajduje się w Warszawie na Cmentarzu Powązkowskim [34], [56], [61], [66], [74], [80], [88].

Fot. Symboliczny nagrobek Zygmunta Kukulskiego na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie

Prof. Kukulski był niezwykle aktywnym człowiekiem. Oprócz powyżej wskazanej działalności był wiceprezesem Wojewódzkiego Komitetu Pomocy Młodzieży Akademickiej, członkiem honorowym Stowarzyszenia „Bratnia Pomoc” studentów KUL i Koła b. Wychowanków „Szkoły Lubelskiej”, wiceprezesem i skarbnikiem Lubelskiego Związku Pracy Kulturalnej. Ponadto był współpracownikiem Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w PAU, członkiem Komisji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce, członkiem Komisji Historycznej Naukowego Towarzystwa Pedagogicznego oraz członkiem Zrzeszenia Profesorów i Docentów Polskich Szkół Akademickich w Wielkiej Brytanii [17].

W 1922 r. Kukulski stał na czele Komitetu Obchodu sto pięćdziesiątej rocznicy ustanowienia Komisji Edukacji Narodowej i śmierci ks. Stanisława Konarskiego. Z jego inicjatywy powołano w 1924 r. w Lublinie Komitet Obchodu Setnej Roczniczy Zgonu Stanisława Staszica, którego także został prezesem. Taką też funkcję pełnił od 1929 r. w Komitecie Budowy Pomnika Jana Kochanowskiego w Lublinie. Efektem jego działalności w tym zakresie było doprowadzenie do odsłonięcia w 1930 r. pomnika poety przed Trybunałem Lubelskim. W 1934 r. był jednym ze współzałożycieli Towarzystwa Naukowego KUL.

Osobną kartę w naukowym życiorysie Kukulskiego stanowi jego praca około zorganizowania czy raczej odnowienia działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lu-

blinie (16.I 1927 r.). Bardzo aktywnie wspomagali go w tym przedsięwzięciu: Ludwik Kamykowski, Julian Krzyżanowski, a także Zygmunt Tołwiński. Przygotowali zatwierdzony 27 IV 1927 r. statut TPN. W okresie 12. letniej prezesury Z. Kukulskiego w towarzystwie, służyło ono wsparciem osobom podejmującym badania naukowe w różnych dziedzinach wiedzy, chociaż najczęściej były to gałęzie wiedzy humanistycznej. Do urzeczywistnienia tego celu służyło organizowanie wykładów i dyskusji naukowych [18]. Pomimo wielu problemów lokalowych i finansowych, towarzystwo miało spore osiągnięcia w popularyzacji nauk poprzez działalność odczytową i wydawniczą. Przyswiecała myśl połączenia potencjału naukowego osób uprawiających różne dziedziny wiedzy. Dodatkowo charakter towarzystwa pozwalał na uczestnictwo w popularyzacji nauki zarówno osobom indywidualnym, jak i instytucjom i organizacjom różnego typu. Tak więc, w szeregach Towarzystwa Przyjaciół Nauk znalazły się lubelskie szkoły, jedna z burs uczniowskich, kadra Lubelskiego Sądu Okręgowego oraz instytucje administracji publicznej [56].

W okresie międzywojennym towarzystwo odegrało ogromną rolę w środowisku naukowym i literackim Lublina. Do 1939 r. skupiało 202 członków i funkcjonowały następujące komisje: historyczna, filozoficzna, przyrodnicza, regionalistyczna, historii sztuki i etnografii oraz filologiczna. Ponadto jak już wspomniano towarzystwo prowadziło działalność wydawniczą. Niestety wydawanie dzieł naukowych było dość kosztowne i czasami w związku z brakiem środków większe, choć cenne prace pozostawały w rękopisach. Problem braku funduszy skłonił członków Zarządu TPN do powołania dodatkowego periodyku. Był nim „Pamiętnik Lubelski”, na łamach którego zamieszczano drobniejsze prace. Redaktorem czasopisma został prezes TPN – Zygmunt Kukulski. Do wybuchu II wojny światowej nakładem towarzystwa wydano: „Pamiętnik Lubelski” (3 tomy), „Bibliotekę Lubelską” (5 tomów), „Region Lubelski” (2 tomy) oraz 4 prace nakładem Magistratu Miasta Lublina pod kierunkiem naukowym TPN [23].

Jan Dobrzański, będący od 1926 r. nauczycielem w lubelskim Gimnazjum im. S. Staszica, a w przyszłości członkiem czynnym TPN, tak mówił o Kukulskim: *mimo dolegliwości fizycznych oraz różnorodnych prac i zajęć był zawsze opanowany i równy w postępowaniu. W stosunku do młodzieży łączył duże wymagania z wyrozumiałością i życzliwością [...] Koledzy cenili jego zalety charakteru, ambicje naukowe, podziwiali u niego benedyktyńską wręcz pracowitość* [17].

Natomiast Stanisław Tync, kolega ze studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim i wieloletni przyjaciel, tak charakteryzował Zygmunta Kukulskiego: *Nie był to zapewne uczony bardzo wysokiego lotu, nie dokonywał sensacyjnych „odkryć” naukowych, nie tworzył nowych metod badawczych, nie miał w sobie gorączki „nowości”, nie rzucał się na coraz to nowy teren naukowych poszukiwań, nie tworzył wielkich syntez, nie olśniewał niezwykłą erudycją. Ale posiadał tę cechę, która stosunkowo rzadko występuje u polskich uczonych: miał zdolność samoograniczania się, a to podobno „Tylko mistrz pokazuje się w ograniczeniach”* [74].

TRUDNE LATA POWOJENNE

Reaktywacja działalności akademickiej w kraju następowała w miarę wyzwania poszczególnych ośrodków naukowych spod okupacji niemieckiej. Najwcześniej, bo już w sierpniu 1944 r. wznowił swoją działalność KUL, 23 października tegoż roku powołano do życia Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, w tym samym miesiącu reaktywowano działalność założonego w 1934 r. Towarzystwa Naukowego KUL.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie przywróciło swoje istnienie 14 X 1945 r., chociaż pierwsze zebranie organizacyjno-wyborcze odbyło się już 1 lutego w tymże roku. Na czele nowego Zarządu na okres dwóch lat stanął ks. Ludwik Zalewski, wiceprzewodniczącym został dr Feliks Araszkiwicz, sekretarzem prof. Kazimierz Juszcakowski i skarbnikiem prof. Eugeniusz Santorski. W skład Zarządu wchodził jeszcze m.in. dr Jan Dobrzański i dr Janina Pliszczyńska. Stowarzyszenie znalazło swoją siedzibę przy ul. Granicznej 1 c, w gościnnym mieszkaniu ks. Zalewskiego. Na koniec sierpnia 1947 r. organizacja liczyła 97 członków, w tym 19 pracowników naukowych. W kolejnych kadencjach funkcję prezesa LTN, przez okres pięciu lat piastował również ks. dr Zalewski, aż do swojej śmierci w 1952 r. Ten okres działalności ograniczał się do referatów i publikacji naukowych ale generalnie jest słabo odnotowany w materiałach archiwalnych. Wymaga dalszych opracowań i badań źródłowych dotyczących głównie samej działalności Towarzystwa i udziału w niej osoby prezesa [1], [12], [78], [113].

Tab.5 Członkowie Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1945–1952 [1], [12], [78], [113]

Lata	Prezes	Wiceprezes	Sekretarz Generalny	Skarbnik	Członkowie Zarządu
1945–1947	ks.dr Ludwik Zalewski	dr Feliks Araszkiwicz	prof. Kazimierz Juszcakowski	prof. Eugeniusz Santorski	dr Jan Dobrzański, dr Janina Pliszczyńska
1947–1952	ks.dr Ludwik Zalewski				

Na posiedzeniu senatu akademickiego UMCS 5 XI 1947 r., powołano do życia Towarzystwo Naukowe im. Marii Curie-Skłodowskiej. Powstawały również zrzeszenia grupujące specjalistów określonej dyscypliny naukowej jak Lubelskie Towarzystwo Lekarskie, czy Towarzystwo Filozofów i Psychologów w Lublinie. Otwarto też w mieście wiele oddziałów i filii towarzystw ogólnopolskich, grupujących specjalistów określonych dziedzin. Niebawem jednak nowa władza, wzorując się na Związku Sowieckim, zmierzać zaczęła ku centralizacji życia naukowego w kraju. Nastąpiło przerwanie działalności lokalnych towarzystw naukowych lub ich wchłonięcie. Powołana do życia 30 X 1951 r. Polska Akademia Nauk miała koordynować, wspierać finansowo i nieja-

ko sprawować zwierzchnictwo nad całokształtem życia naukowego w kraju, podporządkowanego centralnemu kierownictwu. Inicjatywy oddolne miały zmierzać raczej do wykonywania stawianych zadań niż do podejmowania własnych zamierzeń [49]. Te okoliczności sprawiły, że reaktywowane Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie, wegetując w trudnych, pierwszych latach powojennych dotrwało zaledwie do 1952 r. i na kolejną jego odsłonę należało czekać pięć lat [77].

ks. dr Ludwik ZALEWSKI 1945–1952

Ksiądz Ludwik Zalewski dr teologii i filozofii, historyk kultury, pedagog, literat, bibliofil, archiwista, kolekcjoner ekslibrisów i wszechstronnie wykształcony humanista. Jeden z najznakomitszych przedstawicieli życia kulturalnego i oświatowego Lublina – podziwiany przez swoich uczniów i lubelskich literatów, a przez hierarchię kościelną czasem ganiony za zbyt niezależne przekonania [111].

Urodził się 30 kwietnia 1878 r. we wsi Nakły pod Ostrołęką w niezamożnej rodzinie chłopskiej. Uczył się w Ostrołęce, a następnie w progimnazjum w Pułtusku. W 1898 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1902 r. W latach 1904–1908, dzięki stypendium, kontynuował studia w słynnym Katolickim Uniwersytecie we Fryburgu w Szwajcarii. Studia obejmowały filozofię, nauki historyczne i literaturę. Najbardziej interesowała go literatura słowiańska. Studia ukończył w 1908 r. z najwyższą oceną „magna cum laude”. Stopień naukowy doktora filozofii otrzymał 20 czerwca 1910 r. na podstawie rozprawy pt. „Sztuka rymotwórcza Franciszka Salezego Dmochowskiego i jej stosunek do „Lart poetique Boileau” [30], [48].

Po powrocie do kraju objął stanowisko wikarego parafii w Ostrowie Lubelskim, a po niespełna roku został profesorem Seminarium Duchownego w Lublinie. Przez 20 lat wykładał tam literaturę polską, historię powszechną i historię Kościoła, a przez 10 lat prowadził też seminaryjną bibliotekę. Był proboszczem w Piotrawinie i Dzierzkowicach (do 21 XII 1920 r. [45]). Jednocześnie uczył religii w szkołach średnich Lublina: Szkole (Handlowej) Realnej Żeńskiej Władysława Kunickiego (1910–1917, a w latach 1919–1926 historii), w Gimnazjum Filologicznym Żeńskim Waławy Arciszowej (1913–1914, 1917–1920), w Szkole Prywatnej Gracjana Chmielewskiego (1909–1910, 1915–1916), w Męskim Gimnazjum Państwowym im. S. Staszica. W roku 1919 pracował przy organizacji Biblioteki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Władze kościelne nie zawsze akceptowały działalność pedagogiczną ks. Zalewskiego z powodu jego niezależnych przekonań. Niechęć biskupa Mariana Leona Fulmana skłoniła ks. Zalewskiego do rezygnacji ze stanowiska wykładowcy w Seminarium Duchownym w Lublinie z końcem 1929 r. Niekonwencjonalne poglądy stanowiły przeszkodę do objęcia przez niego katedry historii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Powodem był konflikt z ówczesnym rektorem Uniwersytetu, ks. Józefem Kruszyńskim [48]. Nie mogąc wykładać na KUL, podjął pracę w żeńskim Prywatnym Gimnazjum Wyższym Sióstr Kanoniczek. Od 30 IX 1932 r. do końca życia był dyrektorem tej szkoły [111].

Książd L. Zalewski jest autorem wielu publikacji historycznych, m. in. na temat dziejów ksiązek i bibliotek klasztornych na Lubelszczyźnie; posiadał duży i cenny księgozbiór oraz zbiór ekslibrisów. Z jego inicjatywy 18 czerwca 1926 r. powstało Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki (LTMK), którego był dożywotnim prezesem. Niejednokrotnie też wspomagał materialnie inicjatywy i poczynania tego środowiska. Po wybudowaniu na początku lat 30. domu przy ul. Granicznej 1c (obecnie Graniczna 9) organizował w nim słynne spotkania lubelskich bibliofilów. Obok mieszkania poetki Franciszki Arnsztajnowej przy ul. Złotej 2, był to jeden z ostatnich literackich „salonów” międzywojennego Lublina. Książd Zalewski udzielał się aktywnie w pracach Towarzystwa „Muzeum Lubelskie”, Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego, Polskiego Towarzystwa Historycznego. Od 1928 r. zasiadał w ogólnopolskiej Radzie Bibliofilskiej w Krakowie.

Do pracy redakcyjnej ks. Zalewski garnął się z zamiłowania. Pod koniec 1918 r. objął stanowisko redaktora naczelnego „Wiadomości Diecezjalnych Lubelskich” [113]. Współpracował z dodatkami literackimi „Ziemi Lubelskiej”, a później „Kuriera Lubelskiego”. Józef Czechowicz, który wysoce cenił sobie zdanie i pióro ks. Zalewskiego, zaprosił go na początku stycznia 1932 r. na zebranie organizacyjne komitetu redakcyjnego powstającego pod auspicjami Bloku Bezpartyjnego „Kuriera Lubelskiego” (3 I 1932 r.). Artykuły ks. Zalewskiego znajdziemy m.in. w takich pismach jak: „Pion”, „Głos Lubelski”, „Ziemia Lubelska”, „Spójnia”, „Ateneum Kapłańskie”, „Przegląd Powszechny”, „Pamiętnik Lubelski”, „Kamena”, „Zdrój” (po roku 1945, także pod pseudonimem Jana Grudy). Wydawał też prace naukowe, opracowania, eseje.

W czasie II wojny światowej ks. Zalewski przebywał w Lublinie. Dnia 9 XI 1939 r. został zatrzymany przez gestapo w ramach akcji masowych aresztowań. Osadzono go w więzieniu na Zamku Lubelskim wraz z innymi kapłanami, prawnikami, profesorami KUL. Został zwolniony po kilku dniach ze względu na podeszły wiek [48].

Po II wojnie działał w Towarzystwie Opieki nad Majdankiem i w Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich, przewodniczył reaktywowanemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk. Od 1950 r. był członkiem Komisji Historii Oświaty PAU [112], należał do lubelskiego oddziału Związku Literatów Polskich, działał w lubelskim oddziale Towarzystwa im. A. Mickiewicza. Udzielał się społecznie, uczestniczył w komitecie odbudowy katedry zniszczonej w czasie niemieckiego bombardowania. Wszedł do Rady Lubelskiego Związku Pracy Kulturalnej, współinicjując budowę gmachu dla związku przy ul. Narutowicza 4 (dziś Biblioteka im. H. Łopacińskiego), w kadencji 1929–30 przesował zarządowi Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego [113]. Oprócz działań bibliofilskich prowadził rozliczne badania naukowe nad dziejami książki i księgozbiorów na Lubelszczyźnie, których efekty ogłosił w ponad 70. artykułach i pracach naukowych. Organizował wystawy książek, starodruków i ekslibrisów. Pierwsze lata powojenne zaowocowały zaszczytami kościelnymi – został mianowany honorowo kanonikiem kapituły katedralnej lubelskiej (1945 r.) oraz prałatem scholastykiem kapituły (1947 r.) i XXVI infułatem kolegiaty zamojskiej (1948 r.) [48]. Tytuł kanonika kapituły tej katedralnej świątyni otrzymał jeszcze 25 IX 1926 r. [111].

Prezesa LTMK łączyły więzi przyjaźni z Józefem Czechowiczem [43]. Ksiądz Ludwik Zalewski jest uznawany za najwybitniejszego lubelskiego bibliofila. Mówi się nawet o nim „Ksiązę bibliofilów” [63]. Jako wytrawny kolekcjoner zgromadził cenną prywatną bibliotekę (ok. 3 tys. pozycji), książki były przedmiotem jego badań naukowych, redagował je i wydawał. Posiadał także kolekcje ekslibrisów, zabytkowych tkanin i drzeworytów. W jego księgozbiorze znajdowało się kilka inkunabułów, sporo rękopisów średniowiecznych i późniejszych, druków z okresu renesansu oraz książek z XIX i XX w. Cudem zbiory te ocalały z zawieruchy wojennej. W testamencie majątek ruchomy i nieruchomy zapisał swojej siostrzenicy Józefie Zofii Cymek (córka Zuzanny z Zalewskich i Franciszka Budnego) [48]. Zaznaczył jednak, że książki i archiwalia mają być oddane do Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Spadkobierczyni nie do końca uszanowała wolę zmarłego, co doprowadziło do rozproszenia biblioteki. Ten bardzo wartościowy – jedyny takiej klasy w Lublinie – księgozbiór, po jego śmierci został zabrany wbrew prawu do Biblioteki Narodowej w Warszawie. Później po wielu staraniach, do Lublina wróciła tylko mniej cenna część tego księgozbioru i trafiła do Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego oraz Biblioteki Głównej UMCS.

5 listopada 1935 r. został, jako jedyny, „za krzewienie czytelnictwa”, odznaczony Złotym Wawrzynem Akademickim przyznawanym corocznie osobom zasłużonym dla literatury na wniosek Polskiej Akademii Literatury [52]. Był też odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1937) i w 1956 (pośmiertnie) Orderem

Białego Kruka. Obecnie w Lublinie o ks. dr. Ludwiku Zalewskim przypomina ulica jego imienia w dzielnicy Wrotków [53] oraz dom przy ul. Granicznej 9 – dawna willa ks. Ludwika Zalewskiego. Ostatnie lata nie były dla niego łatwe, często chorował na grypy i podupadał na zdrowiu. Zmarł 7 lipca 1952 r. Został pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.

Ciekawe są opinie przytaczane o osobie i twórczości ks. Ludwika Zalewskiego:

Redaktor Alojzy Leszek Gzella napisał – *Odwiedził ks. Zalewski 40 bibliotek w klasztorach diecezji lubelskiej i podlaskiej. Zebrał obfity zasób supereklibrisów i eklibrisów oraz różnych notat umieszczanych na marginaliach ksiąg czy wkomponowanych do dokumentów z XVI–XVIII wieku. Efekt tych badań i penetracji naukowych opublikował w pracy pt. „Biblioteka seminarjum duchownego w Lublinie i biblioteki klasztorne w diecezji lubelskiej i podlaskiej”, wydanej w Warszawie w 1926 r. [...] Gromadził, badał i opisywał księgi, wydawał je. Antologia współczesnych poetów lubelskich (1939 r.) do dziś może być traktowana jako wzór pięknego, estetycznego druku, w którym współgrają ze sobą koncepcja, treść, zamieszczone wiersze, druk i papier czerpany. Ukazała się jako trzecia pozycja „Biblioteczki Lubelskiej” Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie. Wcześniejszy „Genethliacon”, przypominający wiersz Joachima Bielskiego z 1595 r., na który natrafił ks. Zalewski w bibliotecznych zakamarkach klasztoru został pięknie przez niego wydany w 1928 r. [...] Pozycje te wykazują wpływ i rozsmakowanie w estetycznej typografii, sięgającej kanonów sztuki drukarskiej sformułowanych i praktycznie stosowanych przez Stanisława Wyspiańskiego. Wydawnictwa te były komponowane artystycznie według zamysłu bibliofilskich przyjaciół ks. Zalewskiego, grafików Wiktora Ziółkowskiego i Henryka Zwolakiewicza [29].*

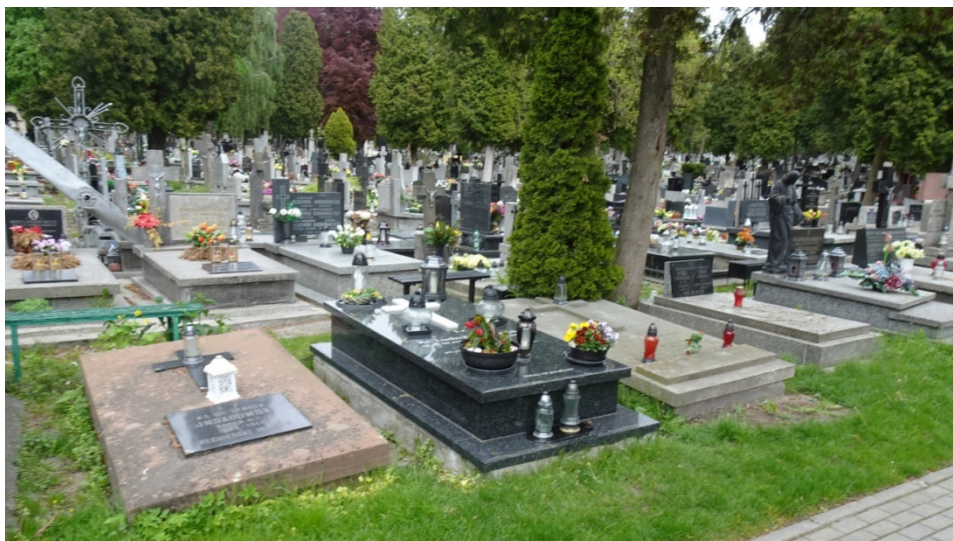
Maria i Henryk Gawareccy odnotowali – *Nieprzeciętna indywidualność, intelekt o wszechstronnych zainteresowaniach, humanista, miłośnik piękna i sztuki, esteta, działacz i twórca – oto człowiek, który wzbogacił w sposób szczególny życie swojego środowiska [25].*

Profesor Feliks Araszkiewicz napisał – *Postać księdza wysmukła, godna, twarz piękna suchymi liniami harmonijnych rysów, głos przyciszony, obejście proste, pełne uroku, chociaż bez wylewności, wzrok cierpliwie błękitnymi oczami patrzący na rozmówcę, kształtna, o wzburzonych włosach siwa głowa, dłonie wąskie o szczupłych palcach – oto konterfekt zewnętrzny ks. Ludwika [6].*

Profesor Julian Krzyżanowski pisał – *Ksiądz Ludwik Zalewski [...] uczony klasy niepośledniej, z dyplomem polonisty, wychowanek Fryburga, z zainteresowań historyk kultury, z upodobań był miłośnikiem książki i to miłośnikiem bardzo niezwykłym. W jego mieszkaniu, najpierw w seminarium duchownym, którego profesorem był przez długie lata, później w domu własnym przy Granicznej, oglądało się skarby nie byle jakie, kilka ślicznych inkunabułów, między innymi wiersze Petrarki, sporo rękopisów średniowiecznych i późniejszych, dużo druków renesansowych i oczy rwących książek z wieku XIX i XX, piękna kolekcja eklibrisów i drzeworytów, wszystko to spoczywało w szafach, by od czasu do czasu budzić podziw na wystawach a radować serca przyjaciół-bibliofilów, którzy księdza odwiedzali, gościnnie podejmowani przez czarującego zbieracza [42].*

Profesor Aleksander Kossowski skonstratował – *Był to głęboki znawca przeszłości lubelskiej. Jego badania źródłowe wzbogaciły naszą wiedzę historyczną, zwłaszcza w zakresie historii regionalnej* [35].

Oddzielną kartą aktywności ks. Ludwika Zalewskiego było jego członkostwo i praca w Lubelskim Towarzystwie Naukowym gdzie w latach 1945–1952 pełnił funkcję prezesa.

Fot. Grób ks. Ludwika Zalewskiego, zm.07.07.1952 r.; cm. ul. Lipowa w Lublinie sektor 31, rząd XXV, nr grobu 15 (przy alejce), fot. AWW 12.05.2020 r.

NAJDŁUŻSZY OKRES DZIAŁALNOŚCI LUBELSKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO

1957–1965

W następstwie przełomu październikowego w 1956 r. i w odpowiedzi na wielkie zapotrzebowanie integracji życia naukowego w regionie oraz rozszerzenia i koordynacji różnorodnych badań naukowych dotyczących Lubelszczyzny, w 1957 r., po pięciu latach pauzowania, rozpoczęto zabiegi reaktywacji Towarzystwa. Inicjatorami jego utworzenia byli przede wszystkim przedstawiciele ówczesnych uczelni w Lublinie, głównie: Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Akademii Medycznej (obecnie Uniwersytetu Medycznego), Wyższej Szkoły Rolniczej (obecnie Uniwersytetu Przyrodniczego) oraz instytutów naukowych w Puławach – Instytutu Nawożenia i Gleboznawstwa oraz Instytutu Weterynarii.

Na pierwszym zebraniu organizacyjnym 30 VI 1957 r., członkami założycielami Towarzystwa zostali następujący profesorowie: M. Biernacki, J. Blauth-Opieńska, S. Buczkowski, A. Byrda, B. Dobrzański, J. Dobrzański, L. Halban, W. Hołobut, W. Hubicki, H. Romanowski, G.L. Seidler, K. Strawieński, A. Trawieński, F. Uhorzak, P. Wiśniewski, A. Wojtkowski, A. Wolter, J. Ziemecka i M. Żywczyński. I właśnie tę datę można uważać za początek najdłuższego okresu działania Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. To właśnie wtedy został wyłoniony Tymczasowy Zarząd z Laurą Kaufman jako prezesem. Wiceprezesami zostali prof. Leon Halban i prof. Włodzimierz Hubicki, a sekretarzem generalnym prof. Jan Dobrzański. Utworzono trzy pierwsze Wydziały: Humanistyczny (z Komisjami: Filologiczną, Historyczną, Filozoficzną i Prawniczą [64]), Biologiczny oraz Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny (od 1964 r. Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny i Nauk o Ziemi). Przewodniczącym I Wydziału został prof. Aleksander Wolter, II – prof. Alfred Trawieński zaś III – prof. Mieczysław Biernacki [59]. Powołano również Komisję Statutową w składzie: profesorowie Leon Halban, Aleksander Wolter i Grzegorz Leopold Seidler, którym powierzono opracowanie Statutu Towarzystwa. W listopadzie 1957 r. projekt Statutu został przesłany do Wydziału Spraw Wewnętrznych Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Lublinie, gdzie uzyskał zatwierdzenie 9 czerwca 1958 r.. Wtedy też nastąpiło formalne wpisanie Towarzystwa do rejestru [81].

Po dwóch latach od pierwszego zebrania, 19 I 1959 r., na Walnym Zgromadzeniu uformowało się istniejące do dzisiaj Lubelskie Towarzystwo Naukowe LTN. Właśnie wtedy dokonano wyboru jego władz. Wyłoniono Zarząd Główny w składzie: prof. dr członek rzeczywisty PAN Laura Kaufman – prezes, prof. dr Leon Halban i prof. dr Grzegorz Leopold Seidler – wiceprezesi, prof. dr Tadeusz Krwawicz – sekretarz generalny, prof. dr Stanisław Liebhard – zastępca sekretarza generalnego, prof. dr Stefan Buczkowski – redaktor naczelny wydawnictw. W skład Zarządu Głównego wchodził również przewodniczący i sekretarze poszczególnych wydziałów. Są nimi prof. prof.:

Narczyz Łubnicki, Aleksander Wolter – na I Wydziale Humanistycznym, Alfred Trawiński, Tadeusz Żuliński – na II Wydziale Biologicznym i Mieczysław Biernacki z Józefem Skulmowskim – na III Wydziale Matematyczno-Fizycznym (Tab. 6).

Przewodniczącym Komisji Rewizyjnej w I kadencji został prof. A. Paszewski, zaś jej członkami prof.: M. Rechowicz, W. Hołobut, J. Mazurkiewicz i F. Stański. Imienny wykaz członków tej Komisji w następnych kadencjach przedstawia tabela 7.

Rozpoczęto ożywioną działalność naukową organizując regularne posiedzenia prezentujące wyniki prowadzonych badań. Spotkania te stały się miejscem dyskusji i wymiany doświadczeń naukowych. Wkrótce ukazał się pierwszy numer Biuletynu Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, zawierający 24 rozprawy lubelskich naukowców, a następnie dalsze już w egzemplarzach podzielonych na sekcje: „Humanistyka”, „Geografia”, „Matematyka-Fizyka-Chemia”, „Biologia” i w późniejszym czasie „Technika”, razem 157 voluminów. W tym czasie działalność wydawniczą finansowała w dużym stopniu Polska Akademia Nauk i później Komitet Badań Naukowych (KBN). Stosunkowo skromniejszymi funduszami zasilają ją, występując jako współwydawca również inne instytucje m.in. wyższe uczelnie Lublina oraz Wydział Kultury Urzędu Miejskiego i Urzędu Wojewódzkiego. W następnych latach nastąpił regres tego wydawnictwa spowodowany odmową przyznania środków finansowych ze strony ówczesnego Komitetu Badań Naukowych. Niestety mimo usilnych, wieloletnich zabiegów ze strony Prezydium Zarządu LTN, brak wsparcia finansowego na działalność wydawniczą utrzymuje się do dziś [66]. Poza wspomnianymi „Biuletynami LTN” wydano 147 oddzielnych tomów monografii, wśród których za szczególnie wartościowe uważana jest zwarta serijna publikacja „Dzieje Lubelszczyzny”. W ramach tej serii ukazało się 8 tomów. Poświęcone są one wielorakim aspektom historii Lublina i regionu opracowanych przez kilkudziesięciu autorów reprezentujących różne dziedziny naukowe, natomiast począwszy od tomu VI zawierają cenne materiały sesji naukowych dedykowane dziejom kultury pogranicza. Ukazało się również 15 oddzielnych pozycji w cenionej serii „Środowisko Przyrodnicze Lubelszczyzny”.

Tab.6 Członkowie Prezydium LTN w latach 1957–2020 [2–5], [14], [20], [49], [54], [59], [64], [69], [77]

Kadencja	Lata	Prezydium Zarządu Głównego LTN						Delegat ds. Regionalnych Towarzystw Naukowych
		Prezes	Wiceprezesa	Sekretarz Generalny i Zastępca	Główny Redaktor Wydawnictwa			
Tymczasowy Zarząd	1957–1959	L.Kaufman od 30.06.1957	L.Halban W.Hubicki	J.Dobrzański	-	-	-	
I	1959–1961	L.Kaufman	L.Halban G.L.Seidler	T.Krwawicz S.Liebhart	S.Buczkowski do 30.06.1959, T.Krwawicz	-	-	
II	1961–1964	L.Kaufman	T.Krwawicz J.Dobrzański	A.Paszewski T.Jacyna-Onyszkiewicz	G.Staśkiewicz	-	-	
III	1964–1965	L.Kaufman do 15.06.1965 (zm.) 09.08.1972	T.Krwawicz W.Hubicki	T.Żuliński, J.Billewicz-Stankiewicz	G.Staśkiewicz	-	-	
IV	1965–1966	T.Krwawicz od 15.06.1965	W.Hubicki J.Willaume	T.Żuliński, J.Billewicz – Stankiewicz	G.Staśkiewicz	-	-	
V	1966–1969	T.Krwawicz	W.Hubicki H.Zins	T.Żuliński, J.Billewicz – Stankiewicz	G.Staśkiewicz	T.Baszynski**, J.Ernst**		
VI	1969–1972	T.Krwawicz	W.Hubicki J.Mazurkiewicz	J.Billewicz-Stankiewicz, K.Zagórski	M.Wawrzyniak	Z.Kleinrok**, M.Sawczuk**		
VII	1972–1976	T.Krwawicz	W.Hubicki F.Uhorczak	H.Zins K.Zagórski	M.Wawrzyniak	J.Gurba**, J.Kowalewski**		
VIII	1976–1978	T.Krwawicz	W.Hubicki do 11.07.1977 W.Skrzydło G.L.Seidler od 12.07.1977	A.Szember T.Baszynski	M.Wawrzyniak	S.Matyjaszewski**, L.Smajkiewicz**		
* członek ZG ds. współpracy z instytucjami naukowymi i administracyjno-społecznymi; ** przedstawiciel Członków Korespondentów w ZG								

c.d. Tab.6 Członkowie Prezydium LTN w latach 1957–2020 [2–5], [14], [20], [49], [54], [59], [64], [69], [77]

Kadencja	Lata	Prezydium Zarządu Głównego LTN					Delegat ds. Regionalnych Towarzystw Naukowych
		Prezes	Wiceprezisi	Sekretarz Generalny i Zastępca	Główny Redaktor Wydawnictwa		
IX	1978–1983 (XII 1981-VI 1983 zawieszona działalność ze wzgl. na stan woje.)	T.Krwawicz	W.Skrzydło G.L.Seidler	A.Szember T.Baszyński	M.Wawrzyniak	M.Zakryś, M.Poźniak-Niedzielska**, W.Pieniądź**	
X	1983–1987	T.Krwawicz do 22.01.1987 (zm.) 17.08.1988	T.Baszyński A.Szember	Z.Kleinrok R.Sikora	L.Jabłoński	M.Zakryś, Z.Hencner**, T.Komecki**	
XI	1987–1991	T.Baszyński od 22.01.1987 do 28.02.1991 (zm.) 15.10.2009	R.Bender A.Szember	J.Malarczyk J.Gliński	L.Jabłoński do 1989 A.Lewicki od 1989	M.Zakryś, B.Styk**, E.Śpiewła**	
XII	1991–1995	E.Prost od 28.02.1991	R.Bender R.Sikorski	J.Malarczyk J.Gliński	A.Lewicki do 1992, J.Gliński od 1992	I.Pollo, M.Masiak**, M.J.Willatume**	
XIII	1995–1999	E.Prost	R.Bender R.Sikorski	J.Malarczyk (zm.) 1998 R.Stenzel	J.Gliński	B.Szot, A.Przyborowska-Klimczak**, M.Niespodziewański**	
XIV	1999–2003	E.Prost	A.Korobowicz ks.S.Wielgus	M.Wielosz R.Stenzel	J.Gliński do 06. 2001, potem K.Schabowska	E.Śpiewła, A.Przyborowska-Klimczak**, M.Niespodziewański**	

* członek ZG ds. współpracy z instytucjami naukowymi i administracyjno-społecznymi; ** przedstawiciel Członków Korespondentów w ZG

c.d. Tab.6 Członkowie Prezydium LTN w latach 1957–2020 [2–5], [14], [20], [49], [54], [59], [64], [69], [77]

Prezydium Zarządu Głównego LTN						
Kadencja	Lata	Prezes	Wiceprezesa	Sekretarz Generalny i Zastępca	Główny Redaktor Wydawnictwa	Delegat ds. Regionalnych Towarzystw Naukowych
XV	2003–2007	E.Prost	A.Korobowicz ks. A.Szostek	M.Wielosz R.Stenzel	K.Schabowska	M.Wesołowski* A.Przyborowska-Klimczak**, M.Niespodziewański**
XVI	2007–2011	E.Prost do (zm.) 20.01.2008; A.Korobowicz od 11.03.2008	A.Korobowicz do 02.2008 ks. A.Szostek R.Stenzel od 02.2008	M.Wielosz R.Stenzel do 02.2008, A.Wac-Włodarczyk od 02.2008	K.Schabowska	M.Wesołowski*, A.Przyborowska-Klimczak**, A.Bender**
XVII	2011–2015	A.Korobowicz	ks. A.Szostek R.Stenzel do (zm.) 08.01.2012	M.Wielosz A.Wac-Włodarczyk	K.Schabowska	A.Przyborowska-Klimczak*, A.Wrzeszcz**, M.Błażewicz-Woźniak**
XVIII	2015–2019	A.Korobowicz, do (zm.) 21.06.2017; A.Wac-Włodarczyk od 26.10.2017	ks. A.Szostek M.Budzyński	M.Wielosz A.Wac-Włodarczyk do 11.2017 M.J.Willaume od 11. 2017	K.Schabowska	A.Przyborowska-Klimczak, A.Wrzeszcz**, R.Radzki**
XIX	2019–2023	A.Wac-Włodarczyk	ks. A.Szostek M.Budzyński	M.Wielosz H.Jakuszko	K.Schabowska	A.Przyborowska-Klimczak, M.Łuszczynska**, W.Paszkiewicz
* członek ZG ds. współpracy z instytucjami naukowymi i administracyjno-społecznymi; ** przedstawiciel Członków Korespondentów w ZG						

Tab.7. Członkowie Komisji Rewizyjnej LTN w latach 1959–2020 [2–5], [14], [20], [38], [77]

Kadencja	Lata	Przewodniczący	Członkowie
I	1959 – 1961	A.Paszewski	M.Rechowicz, W.Hołobut, J.Mazurkiewicz, F.Stański
II	1961–1964	M.Stelmasiak	W.Hołobut, S.Lewicki
III	1964–1965	M.Stelmasiak	G.Brząk, W.Hołobut, S.Lewicki, B.Dobrzański,
IV	1965–1966	M.Stelmasiak	G.Brząk, W.Hołobut, S.Lewicki, B.Dobrzański, J.Willaume
V	1966–1969	M.Stelmasiak	G.Brząk, W.Hołobut, S.Lewicki, B.Dobrzański, J.Willaume
VI	1969–1972	M.Stelmasiak	G.Brząk, W.Hołobut, S.Lewicki, B.Dobrzański, J.Willaume
VII	1972–1976	M.Stelmasiak	G.Brząk, J.Mazurkiewicz A.Malicki, W.Hołobut, J.Willaume
VIII	1976–1978	M.Stelmasiak	J.Billewicz-Stankiewicz, G.Brząk, A.Malicki
IX	1978–1983	M.Stelmasiak	J.Billewicz-Stankiewicz, G.Brząk, A.Malicki
X	1983–1987	G.Brząk	J.Billewicz-Stankiewicz, S.Bujak, T.Efner, T.Taras, S.Uziak
XI	1987–1991	G.Brząk	J.Billewicz-Stankiewicz, S.Bujak, R.Sikora, T.Taras, S.Uziak
XII	1991–1995	G.Brząk	L.Antonowicz, J.Billewicz-Stankiewicz, R.Sikora, S.Uziak, M.Zakryś
XIII	1995–1999	L.Antonowicz	G.Brząk, J.Kowalewski, R.Sikora, S.Uziak, M.Zakryś
XIV	1999–2003	L.Antonowicz	J.Kowalewski, E.Łoch, R.Sikora, E.Skrętowicz, S.Uziak
XV	2003–2007	E.Bojar	T.Baszyński, P.Kryczka, A.Papierkowski, E.Pelczyńska, E.Skrętowicz, S.Uziak
XVI	2007–2011	E.Bojar	T.Baszyński, P.Kryczka, A.Papierkowski, E.Pelczyńska, E.Skrętowicz, S.Uziak
XVII	2011–2015	E.Bojar	P.Kryczka, A.Papierkowski, E.Pelczyńska, E.Skrętowicz, W.Skrzydło
XVIII	2015–2019	E.Bojar	J.Mastej, E.Pelczyńska, M.Semczuk, W.Skrzydło
XIX	2019–2023	E.Bojar	E.Pelczyńska, I.Nowikowski, M.Semczuk, W.Skrzydło (zm. 11.04.2021r.)

prof. Laura KAUFMAN 1957–1965

Prof. Laura Kaufman, wybitny biolog-genetyk, członek rzeczywisty PAN. Była honorowym prezesem Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego, pierwszym po II wojnie prezesem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, a potem jego honorowym członkiem, pierwszym honorowym doktorem Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie (obecnie Uniwersytetu Przyrodniczego). Uczona o wielkich zasługach naukowych i wychowawczych.

Laura Kaufman urodziła się 16 maja 1889 r. w Krakowie jako córka Bernarda, urzędnika Banku Hipotecznego i Anny z Byków. W 1907 r. ukończyła tam prywatne żeńskie gimnazjum klasyczne (I Prywatne Wyższe Gimnazjum Żeńskie przy ulicy Wolskiej w Krakowie), zaś maturę złożyła jako eksternistka w męskim gimnazjum św. Anny, uzyskując świadectwo dojrzałości z odznaczeniem. W szkole średniej wielki wpływ wywarł na nią znakomity uczyony Jan Stach, pionier darwinowskiego ewolucjonizmu w ośrodku krakowskim. 24 września 1907 r. 18-letnia maturzystka – jako jedna z bardzo nielicznych wówczas kobiet – wstępuje w mury Almae Matrix Jagiellonicae i aż do końca życia będzie uczuciowo związana z tą uczelnią. Wiele lat później w Lublinie, podczas uczelnianych uroczystości, zawsze wpinała w klapę sukni odznakę studencką UJ, wyjaśniając: *To jest niezmiernie droga i cenna dla mnie pamiątka* [15], [101].

Od wczesnej młodości interesowała się światem roślin i zwierząt, ale decydujący wpływ na wybór kierunku studiów wywarł wspomniany już prof. Jan Stach. Aby zrozumieć intelektualny klimat panujący wówczas w środowisku krakowskich biologów należy zaznaczyć, że na przełomie wieków XIX i XX w sferach galicyjskiej inteligencji to-

czyły się zacięte dyskusje wokół stosunkowo nowej idei ewolucji darwinowskiej. W tym czasie nauki przyrodnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim przeżywały swój złoty wiek. Większość zatrudnionych tam profesorów, świetnych dydaktyków często wszechstronnie uzdolnionych, studiowała wcześniej na zachodzie Europy. Stamtąd na przełomie wieków przeszczepiali oni na krakowski grunt nowoczesne kierunki badań.

Największy wpływ na kierunek pracy naukowej studentki Laury Kaufman wywarł prof. Emil Godlewski. Kierował wówczas Zakładem Embriologiczno-Biologicznym UJ i cieszył się już wtedy światową sławę. Zajmował się histologią i cytologią, embriologią doświadczalną, zjawiskami regeneracji, procesem zapłodnienia i pierwszymi etapami rozwoju zarodka. Jej marzenia o udziale w pracach nad tymi zagadnieniami wkrótce się spełniły. Warunkiem ich rozpoczęcia było danie profesorowi słowa honoru, że pozostanie panną do czasu uzyskania stopnia doktora [101]. Lata 1910–1919, gdy była już wolontariuszką a potem asystentką prof. Godlewskiego, stanowiły wyjątkowo twórczy okres w życiu młodej uczoney. Postrzegana była przez przełożonych jako osoba niezwykle sumienna i pracowita. Gromadzenie do badań odpowiedniej ilości materiału zwierzęcego wymagało czasu, cierpliwości, a czasem ponoszenia dodatkowych kosztów.

Wybuch wojny w 1914 r. był wstrząsem dla wszystkich. Laura Kaufman, nie zaniebując pracy naukowej, udzielała się też doraźnie jako ochotniczka Wojskowej Służby Kobiet w ramach „Strzelca” oraz jako pielęgniarka. Profesor E. Godlewski skierował ją do szpitala Legionów Polskich na krakowskim Pędzichowie. W roku akademickim 1916/1917 pełniła obowiązki asystenta pomocniczego u prof. S. Maziarskiego przy Katedrze Histologii Wydziału Lekarskiego UJ. Oficjalnie zatrudniona od 15 stycznia do 30 czerwca 1917 r., pomagała przy ćwiczeniach histologicznych do końca semestru. Przez osiem miesięcy, od 1 października 1918 r. do 31 maja 1919 r., była asystentką Zakładu Embriologiczno-Biologicznego na Wydziale Lekarskim UJ. Miejsce to objęła po ustąpieniu z asystentury dr. Henryka Raabego, późniejszego pierwszego rektora i profesora zoologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie [101].

Nie zaniebując pracy naukowej dzięki wsparciu ministerialnemu wyjeżdżała też jako stypendystka do morskich stacji zoologicznych w Neapolu i Trieście, a 15 lipca 1916 r. obroniła doktorat na podstawie rozprawy zatytułowanej „Die Regenerationserscheinungen während der intrauterinen Entwicklung bei Salamandra maculosa” (Zjawiska regeneracji podczas rozwoju śródmacicznego u salamandry plamistej). Wszystkie egzaminy złożyła z wynikiem celującym.

W 1919 r. otrzymała od prof. Godlewskiego propozycję objęcia stanowiska starszego asystenta w Dziale Genetyki Zwierząt w powstającym w Puławach Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego (PINGW). Propozycję przyjęła; widziała tam korzystniejsze warunki dla twórczej pracy naukowej. I rzeczywiście dobrze się czuła w Puławach. Zarówno badania naukowe jak i życie towarzyskie w Klubie Instytutu rozwijały się pomyślnie. Były wycieczki po pięknej okolicy, a przede wszystkim możliwość codziennego kontaktu z przyrodą w zabytkowym parku, w obrębie którego mieściły się pracownie Instytutu i mieszkania pracowników.

Główne zainteresowania i uprawiana tematyka prac L.Kaufman w tym okresie dotyczą czynników wywołujące wzrost zwierząt i warunków w jakich się on odbywa. Rozważa, czy organizmy żyjące w jednakowych środowiskach mają tę samą zdolność wzrostu czy też zdolność ta jest swoistą cechą gatunku lub rasy. Trzeba dodać, że w 1925 r. dr Kaufman otrzymała stypendium Fundacji Rockefellera i w celu poznania najnowszych metod pracy w zakresie morfogenezy i wzrostu zwierząt wyjechała na dwa lata (1925–26) na specjalistyczne studia do Zakładu Embriologii Porównawczej w Collège de France w Paryżu. Poważną pozycję w tym okresie działalności uczoney stanowią również rozprawy z zakresu genetyki.

W 1930 r., przedstawiając rozprawę pt. „Analiza czynników kształtujących przebieg wzrostu na podstawie badań nad wzrostem kur i gołębi” uzyskała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego tytuł docenta. Rada Wydziału w wyrazie najwyższego uznania zwolniła ją z kolokwium habilitacyjnego, a przewod ograniczyła do jej wykładu (22 XI 1930 r.) na temat wzrostu, wybrany spośród trzech zaproponowanych przez kandydatkę. Jeszcze w tym samym roku Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego S. Czerwiński zatwierdził uchwałę Rady Wydziału Filozoficznego UJ z 12 grudnia 1930 r., przyjętą przez Senat Akademicki cztery dni później, na mocy której habilitację uznano za dokonaną i udzielono kandydatce veniam legendi z zakresu zoologii doświadczalnej [101]. W ramach pracy dydaktycznej na Uniwersytecie Jagiellońskim L. Kaufman wygłosiła cykl wykładów, których tematem była „Zmienność istot żywych i jej znaczenie dla badań zoologii doświadczalnej”. Wykładała jeszcze w pierwszym trymestrze roku akademickiego 1932/1933. W kwietniu 1933 r., z uwagi na obciążenie pracą w PINGW w Puławach, zwróciła się do władz UJ o urlop, który na kolejne lata przedłużała.

W 1932 r. [15] (1935 r. – [101]) doc. Laurze Kaufman powierzono kierownictwo Działu Genetyki Zwierząt w puławskiej placówce przemianowanej wkrótce na Dział Morfologii Doświadczalnej, a następnie na Dział Biologii Hodowlanej. Ta nominacja jeszcze bardziej związała ją z praktyką hodowlaną, choć nie zaniebdywała badań teoretycznych. W 1933 r. w Rzymie L. Kaufman reprezentowała Polskę na Fifth World's Poultry Congress and Exhibition. 24 listopada 1933 r. została wybrana na członka zwyčajnego Wydziału IV Nauk Biologicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1934 r. Laura Kaufman opublikowała pierwszy w Polsce nowoczesny podręcznik pielęgnacji drobiu pt. „Zasady hodowli rodowodowej kur użytkowych”, który odegrał poważną rolę w rozwoju racjonalnego chowu tych zwierząt. Nawiązywała coraz ściślejszy kontakt z Komisją do Spraw Drobiarskich Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego i z hodowcami w terenie. Wynikiem tych relacji były liczne, kolejne rozprawy i artykuły naukowe.

Wybuch wojny we wrześniu 1939 r. zastał Laurę Kaufman w Puławach. Mimo że opuszczenie Polski w tych szczególnie trudnych czasach było dla niej możliwe jeszcze w 1940 r., nie wyjechała. Do 6 stycznia 1942 r. mieszkała i pracowała w Instytucie w Puławach, u prof. Jadwigi Marszewskiej-Ziemieckiej. Choć było to wyjątkowo niebezpieczne z powodu bezpośredniego sąsiedztwa Niemców, którzy w Pałacu Marynki prowadzi-

li badania oraz usytuowali siedzibę gestapo i areszt, nigdy nie spotkało jej tam nic złego. Laura Kaufman w chwilach zagrożenia opuszczała Puławę i wyjeżdżała do Warszawy lub na fermę kurzą do Julina koło Łochowa. Tam gościła ją i chroniła inż. Turowa. Po wprowadzeniu przez Niemców kenkart ukrywała się pod zmienionym nazwiskiem, ucząc dzieci i młodzież na tajnych kompletach. W Kraszewie koło Słomnik znalazła schronienie u Ireny i Mieczysława Kraszewskich jako Ludwika Kamińska. Przebywała u nich do maja 1943 r., do czasu, gdy majątkiem zainteresowało się gestapo. Tym, którzy ją ukrywali, pomagała w gospodarstwie i zachowała dozągonną wdzięczność. Nigdy nie żałowała, że pozostała w Polsce. Po latach wspominała: *Żyłam przez 5 lat w ciągłym niebezpieczeństwie, przeżyłam chwile grozy, ale to trzeba było przeżyć wśród społeczeństwa polskiego, by poznać jego walory* [7].

Do ukochanych Puław wróciła w kwietniu 1945 r. i przystąpiła do odtwarzania zniszczonej przez działania wojenne pracowni. 15 listopada 1946 r. Prezydent Krajowej Rady Narodowej Bolesław Bierut mianował L. Kaufman profesorem nadzwyczajnym Drobniarstwa i Genetyki Zwierząt na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie [101]. Pensum dydaktyczne wynosiło minimum 5 godzin wykładów i 2 godziny ćwiczeń tygodniowo. Ponadto w ramach wykładów docenckich na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UJ pozostawiono jej prawo nauczania w wymiarze do 10 godzin rocznie. Była jednym z pierwszych profesorów tworzących Wydział Zootechniczny UMCS. Laura Kaufman mimo nowych obowiązków nie zaniedbała badań genetycznych nad kurami.

25 września 1954 r. otrzymała tytuł profesora zwyczajnego. Studenci bardzo dobrze przyjmowali jej wykłady z genetyki oraz hodowli ogólnej, prowadzone na Wydziałach Rolnym (później Zootechnicznym) i Weterynaryjnym oraz wykłady zlecone z genetyki na UMCS. Nie załamała się, gdy przysły miczurinowskie pomysły i z powodów politycznych zlikwidowano przedmiot genetyki [15], ponieważ z wykształcenia była i czuła się przede wszystkim zoologiem eksperymentalnym. Swoje wykłady prowadziła z dużym zaangażowaniem i profesjonalizmem, posługując się piękną polszczyzną. Będąc nauczycielem akademickim, do 1960 r. była równocześnie kierownikiem Działu Biologii Hodowlanej Instytutu w Puławach.

Początkowo mieszkała w Puławach, a do Lublina przyjeżdżała na dwa-trzy dni w tygodniu. Przez pierwsze trzy lata jej katedra mieściła się w małym pokoiku budynku przy Placu Litewskim 5. W 1948 r. przydzielono katedrze pięć izb w gmachu przy ul. Leszczyńskiego 9. W 1955 r. prof. Laura Kaufman przeniosła się na stałe do Lublina. Stąd jeździła raz w tygodniu do Puław. W Lublinie rozpoczyna się bardzo ożywiony i najowocniejszy okres jej pracy badawczej i dydaktycznej. W tym powojennym okresie sama lub z uczniami, opublikowała ok. 60 rozpraw i artykułów naukowych. Opracowała też dwa skrypty: „Ogólną hodowlę zwierząt” (1953, 1958) i „Biologiczne podstawy hodowli zwierząt” (1959) oraz oparty na najnowszych osiągnięciach genetyki, fizjologii i hodowli podręcznik pt. „Zasady zarodowej hodowli kur” (1952, 1961, 1964), a także obszerny rozdział pt. „Zasady selekcji i kojarzenia” do drugiego tomu zbiorowego dzie-

ła „Drobiaństwo” (1957). Za wyprodukowanie dwu nowych ras kur: „Polbary” i „Złote Polskie”, prof. Kaufman otrzymała w 1950 r. nagrodę Ministerstwa Rolnictwa. Z ramienia Komisji Ewolucjonizmu PAN w 1954 r. wyjechała do Francji i Anglii, wygłaszając tam dwa referaty i poznając najnowsze osiągnięcia genetyki.

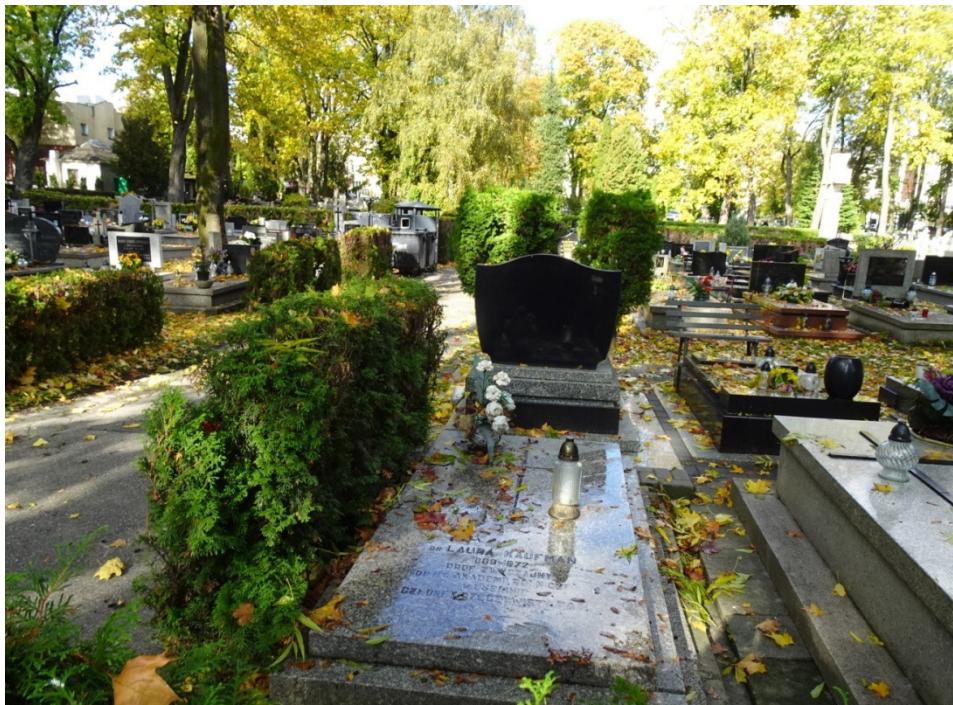
Laura Kaufman była pierwszą w Polsce kobietą – profesorem zootechniki. Potrafiła swą wielką wiedzę teoretyczną stosować z wielkim pożytkiem w praktyce zootechnicznej. Uczestniczyła w powojennej odbudowie polskiego drobiaństwa, współpracowała z organizacjami hodowców i Ministerstwem Rolnictwa. Współdziałała w odtworzeniu Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego; była jego honorowym prezesem. W roku 1956 została członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk, dwa lata później członkiem rzeczywistym, a w 1966 r. L. Kaufman razem z prof. Ewą Potemkowską przyczyniła się do powstania Polskiego Oddziału World’s Poultry Science Association (WPSA) [101]. W 1968 r. została też honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Genetycznego. W 1960 r. przeszła na emeryturę, ale to nie zahamowało jej aktywności naukowej i przez dziesięć lat niemal codziennie przychodziła do Katedry. W tym okresie nie podejmowano tam żadnych ważniejszych decyzji bez konsultacji z prof. Kaufman [15]. Do 1970 r. bywała też na posiedzeniach Rady Wydziału Zootechnicznego i była promotorem kilku doktoratów. W wypowiedziach o niej niezmiennie pojawiają się opinie o jej zamiłowaniu do prawdy i obiektywizmu. Była osobą powszechnie cioną, bezpośrednią, życzliwą, uznawaną za wielki autorytet, także w zakresie dbałości o wysoki poziom akademickiego współzycia. Była kobietą o ogromnym poczuciu humoru, lubiącą opowiadać anegdoty.

Przez całe życie była wierna nauce. Według wszystkich, którzy ją znali, była najwyższym rzecznikiem prawdy i obiektywizmu, a śmiałość, z jaką wypowiadała swoje poglądy była znana i powszechnie cioną. W zjednywaniu sobie ludzi dopomagała jej także wielka bezpośredniość w obcowaniu, życzliwość oraz humor i cięty dowcip. W gronie Wydziału Rolnego, a następnie Zootechnicznego uchodziła za najwyższy autorytet, stała zawsze na straży powagi i dostojęstwa nauki oraz dobrych form akademickiego współzycia. Wykształciła liczną kadrę pracowników naukowych: hodowców i genetyków, spośród których wielu zajmowało stanowiska profesorskie w szkołach wyższych. Znana była Jej głęboka etyka, humanizm, odwaga cywilna, ogromna rzetelność w pracy ale i tolerancja dla słabostek innych ludzi. Przyczyniła się w wielkim stopniu do podniesienia rangi nie tylko lubelskiego ośrodka naukowego, ale całej nauki polskiej. Była jej chlubą i ozdobą [15].

Za swe osiągnięcia badawcze została dwukrotnie laureatką Nagrody Państwowej II stopnia. Wśród jej wielu odznaczeń są m.in. Krzyże Kawalerski i Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. W 1964 r. wyróżniono ją tytułem doktora honoris causa Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie, obecnego Uniwersytetu Przyrodniczego w którym już po jej śmierci, Stacji Dydaktyczno-Badawczej Zwierząt Drobnych nadano jej imię. Podczas 18. World’s Poultry Congress w Nagoya na japońskiej wyspie Honsiu 8 września 1988 r. wpisano ją w poczet drobiarzy o międzynarodowej sławie [101], [102].

Osobnym rozdziałem dotyczącym działalności prof. Laury Kaufman jest jej udział w pracach Lubelskiego Towarzystwa Naukowego w którym pełniła funkcję Prezesa przez 8 lat do 15 czerwca 1965 [78].

Zmarła w Lublinie 9 sierpnia 1972 r. w wieku 83 lat. Spoczywa w kwaterze zasłużonych na lubelskim cmentarzu przy ul. Lipowej [114].

Fot. Grobowiec prof. Laury KAUFMAN na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Białej/ Lipowej w Lublinie (sektor P3KF, nr rzędu 8, nr grobu 1). Fot. AWW 2019

1965–1987

Na czwartym walnym zgromadzeniu LTN, 15 czerwca 1965 r., ustępującą ze stanowiska prezesa, na własną prośbę ze względu na stan zdrowia, prof. dr Laurę Kaufman zastąpił wybrany członek rzeczywisty PAN prof. dr Tadeusz Krwawicz. Ustanowiono też tytuł Członka Honorowego Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, którym w pierwszej kolejności obdarzono prof. L. Kaufman, a następnie kilkadziesiąt innych zasłużonych osób przyczyniających się do rozwoju stowarzyszenia (Tab.8).

W pierwszym okresie tej kadencji Towarzystwo organizuje otwarte zebrania o charakterze popularnonaukowym lub rocznicowym oraz patronuje konkursom na najlepsze prace magisterskie. W 1973 r. z okazji Roku Nauki Polskiej zorganizowano konkurs na najlepsze prace dotyczące historii nauki polskiej w okresie Renesansu i Oświecenia [64].

W kolejnych latach stowarzyszenie znacznie się rozrosło i rozwinęło wielokierunkową działalność naukowo-badawczą oraz popularyzacyjną. Zewnętrzny przejawem tego rozwoju było utworzenie 23 stycznia 1973 r. nowego, czwartego Wydziału Nauk Technicznych [75–79]. W następnym roku, Polska Akademia Nauk objęła mecenat naukowy nad LTN, co również wpłynęło na podniesienie jego rangi, stanowiąc jednocześnie wyraz uznania dla dotychczasowych osiągnięć.

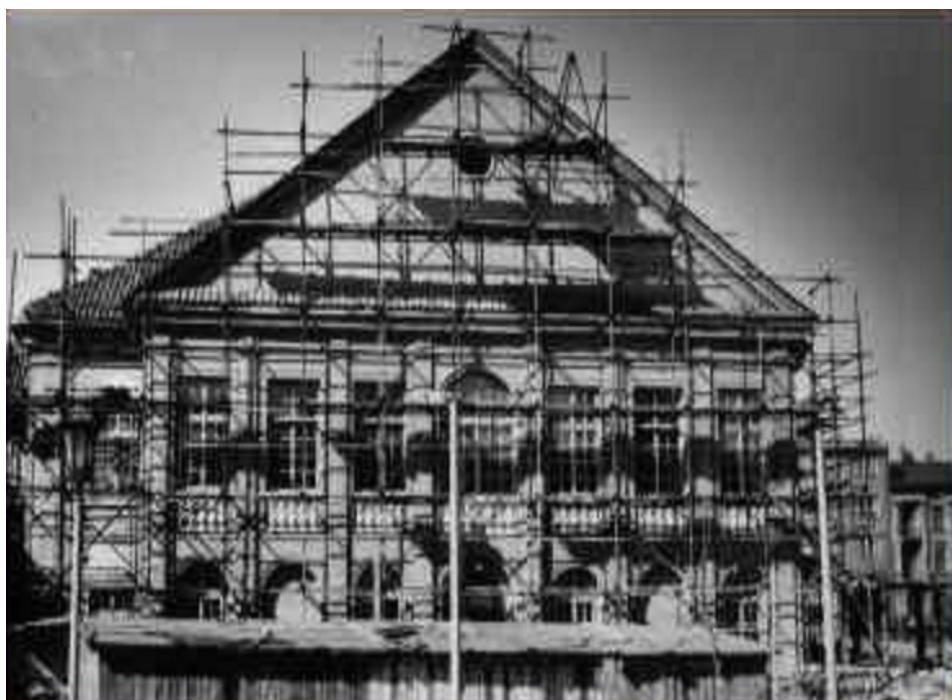
Ważnym wydarzeniem w historii LTN było uzyskanie w czasie długotrwałej prawie 22-letniej owocnej prezesury prof. Tadeusza Krwawicza własnej siedziby. Doceniając znaczenie Towarzystwa dla Lubelszczyzny, Wydział Spraw Lokalowych Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Lublinie decyzją z dnia 26 stycznia 1973 r., przekazał Lubelskiemu Towarzystwu Naukowemu w wyłączne posiadanie *na czas nieokreślony wszystkie lokale i pomieszczenia w budynku przy Placu Litewskim 2*. Postanowienie to zostało potwierdzone decyzją Urzędu Miejskiego i Prezydium WRN w Lublinie w dniu 1 czerwca 1973 r. [49], [81].

Przekazana LTN w wyłączne posiadanie nieruchomości to zabytkowy, z XVII wieku pałac Lubomirskich – Sieniawskich. W następnych latach został on odziedziczony przez Czartoryskich, skąd pochodzi jego dzisiejsza nazwa „Pałac Czartoryskich”. Ci ostatni po stuletnim posiadaniu gmachu zbyli nieruchomość, przechodzącą następnie we władanie kolejnych właścicieli. W czasie ostatniej wojny budynek został poważnie zniszczony. W latach powojennych Wydział Odbudowy Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, decyzją z 17 listopada 1948 r. przekazał go do remontu Polskiemu Towarzystwu Turystyczno – Krajoznawczemu (PTTK) – Oddział w Lublinie, które w zamian za remont gmachu uzyskało prawo jego użytkowania na okres 20. lat. Wobec nieodnalezienia właściciela gmachu, na podstawie decyzji Sądu Powiatowego w Lublinie uznano, iż Skarb Państwa stał się jego właścicielem drogą zasiedzenia. Po okresie ustalonego, dwudziestoletniego użytkowania i w wyniku wspomnianego już porozumienia zawartego 1 VI 1973 r. przez Prezydium WRN w Lublinie z ZG PTTK, to ostatnie opuściło, wymagający gruntownego remontu i renowacji budynek, który przekazano na siedzibę LTN.

Tab.8 Członkowie Honorowi LTN [3]

Członek Honorowy LTN	Data przyznania godności	Członek Honorowy LTN	Data przyznania godności
prof. dr Laura Kaufman	15 czerwca 1965 r.	prof. dr Juliusz Willaume	15 grudnia 1978 r.
prof. dr Stefan Lewicki	6 maja 1969 r.	prof. dr Jarosław Billewicz-Stankiewicz	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Stanisław Mahrburg	6 maja 1969 r.	prof. dr Tadeusz Brajerski	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Piotr Wiśniewski	6 maja 1969 r.	prof. dr Gabriel Brzęk	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Janina Blauth-Opińska	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Stanisław Bujak	22 stycznia 1987 r.
mgr Paweł Dąbek	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Jan Ernst	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Bohdan Dobrzański	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Maria Grzędzińska	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Jan Dobrzański	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Janusz Haman	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Benedykt Dylewski	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Wiesław Hofobut	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Jerzy Korohoda	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Tadeusz Mencil	22 stycznia 1987 r.
Maria Kuncewiczowa	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Helena Mysakowska	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Narcyz Łubnicki	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Grzegorz L. Seidler	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Adam Malicki	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Wanda Stojatowska	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Józef Motyka	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Andrzej Waksmundzki	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Adam Paszewski	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Kazimierz Zagórski	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Feliks Skubiszewski	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Mieczysław Zakryś	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Wiktor Stein	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Czesław Zgorzelski	22 stycznia 1987 r.
prof. dr Tadeusz Taras	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Aniela Chałubińska	28 lutego 1991 r.
prof. dr Franciszek Uhoreczak	15 grudnia 1978 r.	prof. dr Tadeusz Baszyński	26 stycznia 1993 r.

Przejęty przez LTN gmach przy Placu Litewskim 2 w niewielkim jedynie stopniu, poza tradycją, przypominał pałac, wymagał kapitalnego remontu i rewitalizacji jako zabytek architektury. Towarzystwo Naukowe jako wyłączny, samoistny posiadacz gmachu, nie płaćący zań żadnych czynszów, i nie ponoszący innych obciążeń właściwych dla użytkownika, przystąpił, po akceptacji konserwatora zabytków i w uzgodnieniu z inspekcją budowlaną, do odbudowy i pełnej renowacji gmachu. Z ramienia LTN nad przebiegiem prac renowacyjnych czuwał mgr Jerzy Pierzchała, dyrektor administracyjny LTN. Fachowych konsultacji w toku prac renowacyjnych, udzielał społecznie znany w Lublinie architekt inż. Czesław Doria Dernałowicz, który uczestniczył także w pierwszej po wojnie odbudowie gmachu jako schroniska dla PTTK [49]. Po wykonaniu kapitalnego remontu budynku trwającego niespełna cztery lata, przywrócono mu jego reprezentacyjny charakter. Ze szczególną starannością urządzono wnętrza pałacu, zaprojektowane przez lubelskiego artystę plastyka Stanisława Gosławskiego. Odbudowa Pałacu Czartoryskich dokonana została z funduszy własnych Towarzystwa, pochodzących ze składek członkowskich, dochodów ze sprzedaży wydawnictw własnych LTN, wpływów z organizowanych konferencji naukowych, funduszy przyznanych przez Polską Akademię Nauk, jak też z różnych świadczeń rzeczowych i pracy, finansowych przez wiele instytucji oraz osób prywatnych.

Fot. Elewacja Pałacu Czartoryskich w trakcie remontu

Fot. Wnętrze Pałacu Czartoryskich podczas generalnego remontu

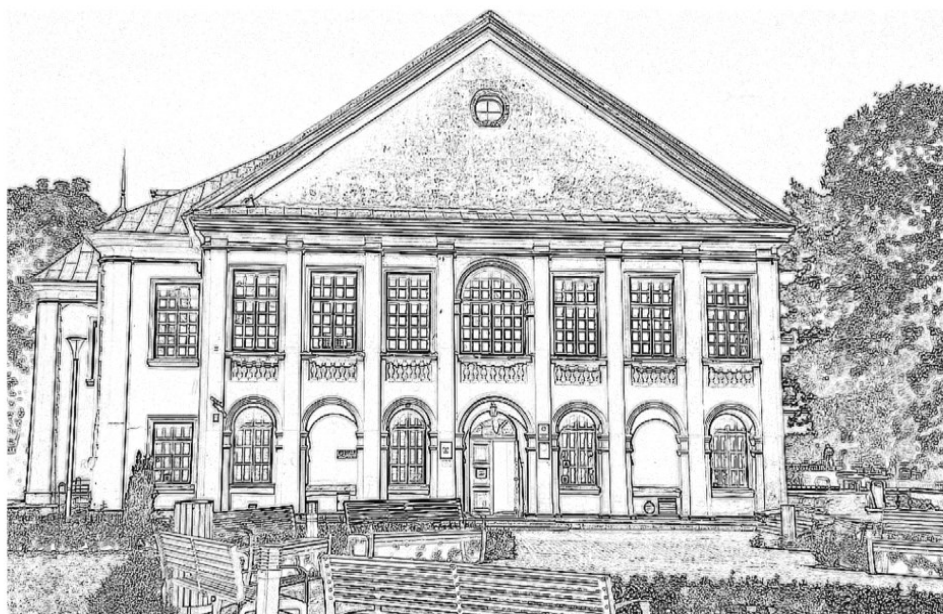

Fot. Gmach siedziby LTN od 1977 r. w Pałacu Czartoryskich (Lubomirskich) w Lublinie, po remoncie

Uroczyste otwarcie Pałacu jako siedziby LTN, nastąpiło 6 stycznia 1977 r., stając się niejako świętem lubelskiego środowiska naukowego. Towarzystwo uhonorowano medalem i dyplomem „Zasłużony dla Lubelszczyzny”. Również w tym roku, LTN przy poparciu Muzeum Narodowego, otrzymało prestiżową nagrodę w Dziedzinie Ochrony Dóbr Kultury przyznawaną przez czasopismo „Spotkania z Zabytkami” [78], [81].

Na IX Walnym Zgromadzeniu LTN w dniu 15 grudnia 1978 r. utworzono V Wydział Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych. Zmieniono też statut Towarzystwa, który w pierwotnym kształcie przewidywał podział członków na honorowych i zwyczajnych, zastąpionych odpowiednio członkami rzeczywistymi i korespondentami [64]. Ustanowiono nowe składki członkowskie, które z czasem stały się jednym ze znaczących źródeł finansowania działalności LTN.

W okresie od grudnia 1981 r. do czerwca 1983 r., działalność Lubelskiego Towarzystwa Naukowego została zawieszona ze względu na wymogi panującego wówczas stanu wojennego w Polsce. Cztery lata później 22 stycznia 1987 r., na XII Walnym Zgromadzeniu, prof. T. Krwawicz, odmówił dalszego przewodzenia Towarzystwu, przyjmując jedynie godność „Honorowego Prezesa LTN”.

Rys. Fronton Pałacu Czartoryskich – siedziby LTN

Fot. Sala konferencyjna

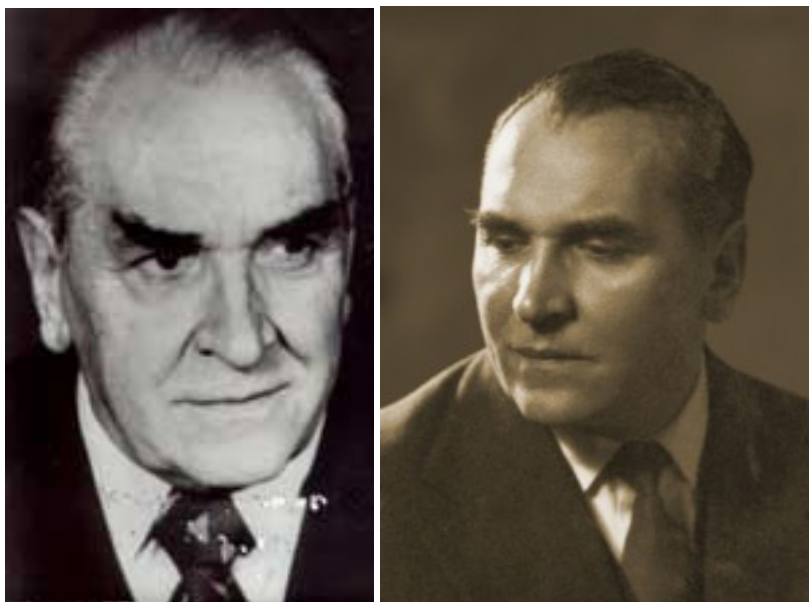

Fot. Hall w siedzibie LTN

Fot. Schody w Pałacu Czartoryskich

prof. Tadeusz Jan KRWAWICZ 1965–1987

Uznany za jednego z najwybitniejszych twórców postępu okulistyki w naszym stuleciu. Jego osiągnięcia porównywano do największych odkryć w dziedzinie chirurgii okulistycznej, które przesądziły o postępie leczenia operacyjnego chorób oczu w ostatnich stu latach. Jednocześnie, był lekarzem-humanistą, człowiekiem o wszechstronnych zainteresowaniach, pełnym twórczej inicjatywy i wykorzystującym ją w każdej dziedzinie życia. Tadeusz Jan Krwawicz urodził się 15 stycznia 1910 r., jak sam pisał, w samym sercu Lwowa, na Cytadeli, przy ul. Wronowskich, jako syn Jana, rusznikarza armii austriackiej i Michaliny z Jasińskich. Jednak dzieciństwo spędził już w Niżniowie k. Stanisławowa, dokąd w 1913 r. przenieśli się rodzice, gdyż ojciec kończąc zawodową służbę wojskową, objął posadę drogomistrza i kierownika eksploatacji miejscowego kamieniołomu [41].

Później mieszkał w Kałuszu, gdzie w 1929 r. ukończył gimnazjum neoklasyczne. Chcąc spełnić oczekiwania rodziców i kontynuując rodzinną tradycję, by zdobyć tytuł inżyniera górnika, postanowił studiować w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Wymagało to dużego wysiłku, gdyż musiał dodatkowo doksztalcać się z zakresu fizyki i matematyki, a jednocześnie pracować „na punkty” w kopalni. Jednak już pierwszy rok studiów wykazał, że Jego marzenia i zainteresowania zmiierzają w innym kierunku. Pracując jako prefekt w Bursie Rzemieślniczo-Rękodzielniczej i przyjaźniąc się ze studentami medycyny, jak również słuchając wykładów prof. Janickiego z higieny, poczuł istne zafascynowanie medycyną. Pozostał jeszcze problem powiedzenia o tym rodzicom, a przede wszystkim ojcu. Jednak ten, zawsze wierząc w życiową mądrość syna i naj-

prawdopodobniej, nie chcąc mu robić przykrości, doradził zmianę kierunku studiów. Tak oto, dzięki wsparciu ojca, w 1932 r. rozpoczął studia medyczne w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. 18 marca 1938 r. uzyskał dyplom lekarza, a rok później, na podstawie pracy pt. „O właściwościach koloidopeptycznych komórek rogówki”, stopień doktora medycyny. Po początkowym, krótkim okresie pracy w Zakładzie Histologii, pod kierunkiem profesora Bolesława Jałowego, został asystentem w Klinice Okulistycznej, kierowanej przez profesora Adama Bednarskiego. Pomimo wcześniejszych marzeń o pracy na chirurgii i wątpliwości przed podjęciem pracy na okulistyce, tej właśnie gałęzi medycyny poświęcił się bez reszty [41], [89].

W czasie drugiej wojny światowej nie zrezygnował z pracy w Klinice, niósł pomoc chorym i rannym, których nie brakowało w okresie przewalających się frontów oraz niezliczonych nalotów na miasto. Niestety, w tym czasie zginęli najbliżsi nauczyciele, a zarazem przyjaciele Tadeusza Krwawicza; zmarł profesor Bednarski, w lipcu 1941 r., wraz z innymi profesorami i docentami UJK, został rozstrzelany bezpośredni zwierzchnik T. Krwawicza, docent Grzędzielski, zaś profesora Jałowego, zabito na jednej z ulic Lwowa. W 1944 r. został powołany w szeregi II Armii Wojska Polskiego, początkowo otrzymał przydział do VII Szpitala Garnizonowego w Lublinie, później objął kierownictwo oddziału okulistyki nowo utworzonego w tym mieście II Szpitala Okręgowego. Tak rozpoczął się, niezwykle twórczy i nadzwyczaj trwały, związek Profesora z miastem nad Bystrzycą.

Po wojnie został zdemobilizowany w stopniu majora i jako były pracownik UJK, rozpoczął pracę w nowo tworzonej Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. Jednocześnie przystąpił do organizowania oddziału okulistyki dziecięcej w Szpitalu Dzieciątka Jezus. Po okresie niepowodzeń w zorganizowaniu przez profesora Ignacego Abramowicza i docenta Jasińskiego, na bazie oddziału okulistycznego, kliniki uniwersyteckiej, w 1948 r. Rada Wydziału Lekarskiego powierzyła adiunktowi Krwawiczowi kierownictwo nieistniejącej jeszcze Kliniki. Z właściwą sobie energią, natychmiast przystąpił do realizacji tego zamierzenia, i wkrótce, w zaadaptowanym do tego celu domu mieszkalnym powstała klinika, gdzie do 1954 r. prowadzono działalność lekarską, naukową i dydaktyczną. W tym samym roku udało się odremontować XIX-wieczny pałacyk przy ul. Chmielnej i to właśnie tam, umieszczono Klinikę [89].

Prowadzone w niej badania dotyczyły przede wszystkim problemów z zakresu immunologii, histologii, histochemii i biochemii tkanek oka, głównie rogówki oraz chirurgii doświadczalnej. Jego kariera naukowa przebiegała niezwykle szybko. Już w 1949 r., na podstawie rozprawy „Immunologiczne właściwości oka”, habilitował się w Akademii Medycznej w Gdańsku. W trzy lata później (1951), został profesorem nadzwyczajnym, a po sześciu następnych latach (1957), profesorem zwyczajnym. Jako jeden z pierwszych naukowców w Polsce, zajął się keratoplastyką i plastycznymi operacjami rogówki w celu wyrównania wad refrakcji. Jednak, dopiero dalsze osiągnięcia, wprowadzenie do praktyki okulistycznej kriochirurgii i krioterapii, stanowiły prawdziwy rewolucyjny przełom naukowy.

Nowa metoda operacji zaćmy, wzbudziła ogromne zainteresowanie na całym świecie. Początkowo, w niektórych krajach, jak chociażby w Anglii, czy Stanach Zjednoczonych, do nowej metody Krwawicza podchodzono z dużym niedowierzaniem, ale ostatecznie krioe ekstrakcja zaćmy stała się operacją rutynową i taką pozostała przez wiele lat. Szybko również zaczęto wykorzystywać krioterapię w wirusowych schorzeniach oka, w jaskrze, schorzeniach nowotworowych. Zastosowano kriopeksję odwarstwienia siatkówki [89].

Wraz z rozprzestrzenieniem się nowych metod, rosło znaczenie Profesora w świecie lekarskim. Był zapraszany do uczestniczenia w różnego rodzaju zjazdach i sympozjach na całym świecie. Do współpracy z Nim dążyły niemal wszystkie znaczące ośrodki okulistyczne. Jeździł, wygłaszając wykłady i zachęcając do stosowania stosunkowo prostych, a niezwykle efektywnych metod. Poznał i zaprzyjaźnił się z czołowymi okulistami Europy i Ameryki. Jego prace były cytowane w dziesiątkach publikacji naukowych i podręczników. Został uznany jednym z najwybitniejszych na świecie autorytetów w dziedzinie okulistyki. Jego ogromne dokonania w tej dziedzinie, doprowadziły do nadania Mu bardzo wielu odznaczeń, tytułów i funkcji.

W 1966 r., podczas kongresu na Florydzie, wybrano Go pierwszym prezesem Międzynarodowego Towarzystwa Kriooftalmologii. Aktywnie działał w wielu krajowych i zagranicznych towarzystwach naukowych. Od 1946 r., był członkiem Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego, gdzie pełnił obowiązki wiceprezesa (1948–1950) i prezesa (1950–1951). Był wiceprezesem (1964–1967) i prezesem (1967 – 1968) Polskiego Towarzystwa Okulistycznego, od 1967 r. stał się członkiem korespondencyjnym, zaś od 1980 członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk [36].

Był członkiem licznych międzynarodowych i zagranicznych towarzystw naukowych, m.in. Międzynarodowego Stowarzyszenia Kriookulistyki (1966–1970, jako pierwszy prezes), Amerykańskiego Instytutu Barraquera (1970), Niemieckiej Akademii Nauk Przyrodniczych Leopoldina (1972), Narodowego Instytutu Badań Okulistycznych w Wenezueli (1976), Polskiego Stowarzyszenia Lekarskiego USA, Towarzystw Okulistycznych: Brytyjskiego, Bułgarskiego, Francuskiego i Węgierskiego. Godność członka honorowego wręczyły mu m.in.: Instytut Barraquera w Ameryce, Towarzystwo Chirurgów Okulistów (Society for Eye Surgeons), Wszechrosyjskie, Czechosłowackie, Węgierskie, Bułgarskie czy Wschodnoniemieckie Towarzystwo Okulistyczne.

Otrzymał wiele nagród i odznaczeń: Nagrodę I stopnia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej (1964), Nagrodę Państwową I stopnia (1966), Nagrodę Fundacji im. Jurzykowskiego, Nowy Jork (1967), Nagrodę Specjalną Międzynarodowego Towarzystwa Kriochirurgii (1968), Nagrodę im. Th. Axenfelda (1972), Światową Nagrodę Nessim Habif Uniwersytetu w Genewie (1974) oraz Złoty Krzyż Zasługi (1954), Order Sztandaru Pracy I kl. (1966), Krzyż Kawalerski (1966) i Krzyż Komandorski (1968) Orderu Odrodzenia Polski, a także liczne medale za zasługi lekarskie i pedagogiczne.

Dwukrotnie otrzymał godność doktora honoris causa: w 1975 r. – w ówczesnej Akademii Medycznej w Lublinie, i w 1976 r. – w Uniwersytecie Medycznym im. Semmelweisa w Budapeszcie.

Był redaktorem naczelnym „Postępów Okulistyki”, współpracował m. in. z „Annales UMCS”, „Journal of Cryosurgery”, „Journal of Experimental and Clinical Ophthalmology”. Szereg jego publikacji ukazało się też w takich pismach jak: „British Journal of Ophthalmology”, „American Journal of Ophthalmology”, „Keratoplasty”, „Klinika Oczna”, „Polski Tygodnik Lekarski”. Opublikował łącznie 194 prace naukowo-badawcze.

Miał również wielkie osiągnięcia dydaktyczne. Kierując przez 34 lata Katedrą i Kliniką, wykształcił ogromną liczbę okulistów, z których wielu objęło ordynatury oddziałów okulistycznych. Kilkudziesięciu jego uczniów uzyskało stopnie doktora i tytuły profesorskie. Nieustający zapał i energia, pozwoliły mu stworzyć w Lublinie ośrodek okulistyczny o najwyższym poziomie, który dzięki jego niezwykłym dokonaniom, osiągnął światową sławę. Od momentu utworzenia ośrodka, aż do przejścia na emeryturę (1980), nieprzerwanie pełnił funkcję kierownika Katedry i Kliniki Chorób Oczu (w 1972 r. jednostkę przemianowano na Katedrę i Klinikę Okulistyczną). Ciągłe dążył do podniesienia jej standardu i zorganizowania nowoczesnych oddziałów – powstały m.in. oddziały: okulistyki zachowawczej, operacyjnej, mikrochirurgii, chirurgii zaćmy, chirurgii dziecięcej. Wychowankowie profesora wspominają go jako wspaniałego nauczyciela i niezwykłego człowieka o wszechstronnych zainteresowaniach. Wychował całe pokolenie okulistów, które do dzisiaj służy nam swoją wiedzą i umiejętnościami. I choć kriostrakcja została wyparta już przez nowocześniejsze metody leczenia zaćmy to postać profesora Krwawicza na stałe zapisała się w historii polskiej i światowej okulistyki.

Fot. Wnętrze gabinetu Prezesa LTN w Pałacu Czartoryskich

Fot. Grobowiec Zdzisławy i Tadeusza KRWAWICZÓW (obok grobowca Marii i Jerzego Kuncewiczów). Cmentarz na Wietrznej Górze w Kazimierzu Dolnym n/Wisłą. „Wracałeś światło oczom ludzi na ziemi, niech Ci światło wiekuiste świeci w niebie” – taką inskrypcję możemy odczytać na pomniku z kapliczką słupową /Fot. AWW 2019/

Osobnym fragmentem działalności profesora Krwawicza był jego wielki wpływ na pracę Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. W LTN pełnił on funkcje: sekretarza generalnego (1959–1961), wiceprezesa (1961–1965) i prezesa (1965–1987). W czasie trwania jego prezesury utworzono dwa kolejne wydziały (IV i V), zmieniono statut LTN [67], uzyskano mecenat naukowy PAN nad stowarzyszeniem, ale najważniejszym sukcesem było przekazanie w 1973 r. Pałacu Czartoryskich na siedzibę Towarzystwa [78].

Profesor Tadeusz Krwawicz, ten wybitny naukowiec do ostatnich chwil uczestniczył w życiu środowiska lekarskiego, wykonując nieprzerwanie zawód lekarza i chirurga. Zmarł w następstwie ciężkiej choroby serca, 17 sierpnia 1988 r. w Lublinie. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Kazimierzu Dolnym.

19 marca 1993 r. odbyła się miła uroczystość nadania Katedrze Okulistyki ówczesnej Akademii Medycznej (obecnie Uniwersytetu Medycznego) w Lublinie imienia Profesora Tadeusza Krwawicza i jednocześnie wręczenia profesorowi G.O.H. Naumannowi z Kliniki Okulistycznej w Erlangen, pierwszego Złotego Medalu Tadeusza Krwawicza, ufundowanego przez Fundację Jego imienia [65], [89]. Pierwsze cztery medale (wręczone co cztery lata) przyznane przez międzynarodową kapitułę zostały wręczone w Lublinie. W roku 2004 Fundacja im. prof. Krwawicza, poparta przez Polskie Towarzystwo Okulistyczne, zaproponowała Międzynarodowej Radzie Okulistyki przekazanie medalu do jej dyspozycji. Propozycja ta została przyjęta i od 2008 r. medal wręczany jest na światowych kongresach okulistycznych.

1987–1991

22 stycznia 1987 r. na XII Walnym Zgromadzeniu Lubelskiego Towarzystwa Naukowego jego prezesem został wybrany prof. dr hab. Tadeusz Baszyński, były rektor UMCS wyłoniony w demokratycznych wyborach przez uniwersyteckie kolegium elektorów. Od początku 1990 r., Towarzystwo przestało otrzymywać środki finansowe na dalszą swoją działalność, w tym także na utrzymanie dotychczasowego personelu, na najniezbędniejsze nawet wydatki. W tej krytycznej sytuacji Zarząd Główny LTN zwrócił się o pomoc do lubelskich wyższych uczelni, a te wsparły materialnie i moralnie swoje Towarzystwo Naukowe, które przed 36 laty powołały do życia. Przejęły częściowe opłacanie, zredukowanego do minimum personelu LTN, wspomogły Towarzystwo swoim transportem, wsparły własnymi ekipami przy niezbędnych remontach i utrzymaniu gmachu siedziby. Te radykalne, wcielone w życie decyzje, pomogły LTN przetrwać trudny 1990 rok, który dla wielu innych regionalnych towarzystw naukowych okazał się ostatnim rokiem ich istnienia [49].

Była to relatywnie krótka, czteroletnia ale trudna i w sumie udana kadencja pod przewodnictwem prof. T. Baszyńskiego.

prof. Tadeusz BASZYŃSKI 1987–1991

Profesor Tadeusz Baszyński urodził się 15 października 1926 r. w Koźminie Wielkopolskim. Wojenne losy rzuciły rodzinę Państwa Baszyńskich na Lubelszczyznę. W Puławach Tadeusz Baszyński ukończył eksternistyczne tajne gimnazjum, a następnie w 1946 r. Liceum im. Adama Czartoryskiego [98]. W 1951 r. uzyskał tytuł magistra na studiach chemicznych w Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Równocześnie, w 1950 r. zatrudniono go w Akademii Medycznej w Białymstoku gdzie przez siedem lat pracował pod kierunkiem prof. Witolda Sławińskiego. Potem od 1957 r. został zatrudniony w Katedrze Fizjologii Roślin UMCS w Lublinie kierowanej przez prof. Adama Paszewskiego [57], [98]. W 1960 r. uzyskał stopień doktora nauk przyrodniczych, a w 1964 r. obronił pracę habilitacyjną. Wkrótce potem, w 1966 r., objął funkcję kierownika Zakładu Metabolizmu Roślin funkcjonującego w obrębie Katedry Fizjologii Roślin UMCS. W 1973 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1980 r. – profesora zwyczajnego. Jest autorem ponad 300. publikacji z zakresu fizjologii roślin. Jego zainteresowania naukowe to przede wszystkim struktura i funkcja aparatu fotosyntetycznego roślin wyższych, szczególnie w warunkach stresu środowiskowego, głównie stresu nadmiaru metali ciężkich. W tym zakresie badań profesor i jego współpracownicy stali się wiodącą grupą badawczą, również na skalę światową [115].

W latach 1973–1982 pełnił wiele funkcji w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej – dziekana Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi (1966–1972), dyrektora Instytutu Biologii (1973–1981), kierownika Zakładu Fizjologii Roślin (1974–1997), rektora UMCS (1981–1982). Przez 30 lat był członkiem senatu akademickiego. W maju 1982 r. został odwołany ze stanowiska rektora za niesubordynację – odmówił odwołania ze względów politycznych ówczesnych dziekanów Wydziału Pedagogiki i Psychologii oraz Wydziału Prawa i Administracji. W geście solidarności i protestu przeciw decyzji ministra do

dymisji podali się wszyscy ówcześni prorektorzy UMCS – prof. prof. Wanda Brzyska, Eugeniusz Gąsior, Bohdan Dziemidok i Mieczysław Żołnierczuk [98].

Profesor T. Baszyński pełnił odpowiedzialne funkcje w: Komitecie Obywatelskim (1989–1990), Instytucie Europy Środkowo-Wschodniej (od 1992 r.), Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, Komitecie Botaniki PAN, Komitecie Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin PAN, Komisji Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Technicznych UNESCO. Był członkiem rzeczywistym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, członkiem honorowym Lubelskiego Towarzystwa Naukowego (26.01.1993 r. [78]) i Komitetu Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin PAN oraz Polskiego Towarzystwa Biologicznego PAN, a także członkiem Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN [111], [98], [100], [115].

Pod koniec stycznia 1987 r. prezesem LTN został wybrany prof. dr hab. Tadeusz Baszyński. Już wcześniej pełnił w nim funkcje Zastępcy Sekretarza Generalnego w latach 1976–1983 i Wiceprezesa od 1983 do 1987 r. [58], [78]. W krytycznej sytuacji finansowej Towarzystwa, jego prezes zdołał uzyskać wsparcie lubelskich uczelni, dzięki czemu, tę dość krótką ale przełomową i trudną kadencję pod przewodnictwem prof. T. Baszyńskiego należy w sumie ocenić pozytywnie. Po Jego rezygnacji ze stanowiska prezesa, 28 lutego 1991 r. następcą został wybrany prof. dr hab. Edmund Prost [78].

Profesor Baszyński miał wiele zainteresowań pozanaukowych, był znakomitym znawcą historii architektury, szczególnie sakralnej, cenił sobie literaturę historyczną i pamiątkarską, był aktywnym turystą w szczególności uczestnikiem wędrówek rowerowych i wieloletnim członkiem Koła Pracowników Nauki Oddziału Akademickiego PTTK w Lublinie. Od 1954 r. był żonaty z Wiesławą Sokołowską, również wielkopolanką. Państwo Baszyńscy mieli troje dzieci – Joannę, Magdalenę i Wojciecha oraz pięcioro wnuków – Zofię, Joannę, Aleksandrę, Piotra i Agatę [98].

Prof. Baszyński zmarł dokładnie w swoje 83. urodziny – 15 października 2009 r. Po mszy żałobnej odprawionej 20 października w kościele akademickim KUL został pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.

Za swe osiągnięcia naukowe był kilkakrotnie nagradzany zarówno nagrodami resortowymi, jak i Polskiej Akademii Nauk. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Wyróżniono go także medalem Pro Ecclesia et Pontifice (2004 r.) oraz medalem im. Michała Oczapowskiego (2005 r.) nadawanym przez V Wydział PAN. 14 stycznia w 1998 r. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej nadał mu tytuł doktora honoris causa [57], a w 2004 r. przyznał medal „Zasłużony dla UMCS”.

Fot. Grobowiec Wiesławy i Tadeusza BASZYŃSKICH na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie (sek.14)
Fot. AWW 2019

1991–2008

Po rezygnacji profesora T. Baszyńskiego ze stanowiska prezesa LTN 28 lutego 1991 r., następcą został wybrany wieloletni rektor ówczesnej Akademii Rolniczej w Lublinie, doktor honoris causa Uniwersytetu Humboldta w Berlinie, prof. dr hab. Edmund K. Prost. Finansowe problemy ostatniej kadencji spotęgowało nieoczekiwane zagrożenie dla przyszłości LTN późną wiosną, kiedy to wojewoda lubelski działając na podstawie „Ustawy z dn. 29.09.1990 r. – O zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości” (Tekst jednolity: Dz.U.nr 30 poz.127 z 1991r.) i występując jako gestor Skarbu Państwa, zwrócił się do Zarządu LTN z sugestią przekazania części pomieszczeń Pałacu Czartoryskich – siedziby LTN od 18 lat, właśnie powoływanej do życia Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny. Zgodnie z § 37 Statutu LTN, w tego rodzaju kwestiach wiążącą decyzję zdolne jest podejmować jedynie Walne Zgromadzenie LTN, stąd oczywiście postulat wojewody nie mógł się spotkać z aprobatą ze strony Zarządu LTN. Biorąc zaś pod uwagę fakt, iż przekazany 26 I 1973 r. na siedzibę gmach przy Placu Litewskim 2, został staraniem Towarzystwa i jego środkami gruntownie odbudowany i zrekonstruowany tak, że wartość poniesionych na ten cel nakładów wynosiła w 1991r. 55,95% [49] (waha się w granicach 54–62% [14] (nr 3)) wartości całego budynku i, że LTN był od początku przekazania mu gmachu jego samoistnym i wyłącznym posiadaczem, czyli faktycznym jego właścicielem, dla uzyskania formalnego aktu własności swej siedziby Zarząd LTN wystąpił 18 lipca 1991 r. do Wojewody Lubelskiego o nadanie LTN tego właśnie formalnego aktu własności. Wojewoda lubelski powołał inny zespół rzeczoznawców, którzy ocenili wkład LTN na poziomie 40 % (kilka procent poniżej 50% [49]) wartości budynku. Ostatecznie w kolejnych latach właścicielem gmachu Pałacu Czartoryskich z siedzibą Lubelskiego Towarzystwa Naukowego stał się Urząd Miasta Lublina.

W 1994 r., Zarząd Główny LTN ustanowił nowe odznaczenie honorowe – „Zasłużony dla Lubelskiego Środowiska Naukowego” (Pro Societate Scientiarum et Lublinensi Merito). Do chwili obecnej 66 osób zostało uhonorowanych tym odznaczeniem (Tab.9 [3]).

Z myślą o wzmocnieniu współpracy ze środowiskiem, z inicjatywy prof. Edmunda Prosta w 1991 r. rozpoczęto wydawanie poza wspomnianym już „Biuletynem Naukowym LTN”, „Biuletyn Informacyjny LTN”, gdzie syntetycznie prezentowane są kierunki działalności Towarzystwa, informacje o organizowanych w jego siedzibie spotkaniach i sesjach naukowych. Do tej pory (grudzień 2020 r.) ukazało się kilkadziesiąt numerów tego periodyku (115 numerów, w tym 55 podwójne). Począwszy od 1992 r., w pierwszych dniach stycznia w Pałacu Czartoryskich, siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego odbywają się uroczyste Spotkania Noworoczne, podczas których następuje wręczenie odznaczeń honorowych, a począwszy od roku 2001 również dyplomów i nagród laureatom konkursu Premium Scientiarum Lublinense. Na spotkania zapraszani są wraz z małżonkami, prominentni pracownicy naukowcy Lublina i Lubelszczyzny. Wydarzeniom tym towarzyszy zawsze uroczysty koncert z udziałem zaproszonych artystów. Pierwsze koncerty poprowadziła pani dr Teresa Księżka-Falger, a kilkanaście na-

stępnym aż do roku 2020 włącznie, dr Stefan Münch. Wraz z początkiem 2004 r. w Pałacu Czartoryskich znalazł swą siedzibę oddział Polskiej Akademii Nauk [59].

Jako wyraz szczególnego uznania dla wybitnych osobistości w 1999 r., Zarząd Główny Towarzystwa zatwierdził specjalny dyplom Resolutio Pro Laude Academica. Dotychczas uhonorowano nim 12. rektorów ostatnich kadencji z lubelskich uczelni. Byli to: ks. prof. dr hab. Stanisław Wielgus (1999 r.); prof. dr inż. Kazimierz Szabelski (2003 r.), prof. dr hab. Marian Wesołowski (2003 r. i 2017 r.); ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek MIC (2005 r.), prof. dr hab. Maciej Latański (2006 r.), prof. dr hab. Andrzej W. Kamiński, prof. dr hab. inż. Józef Kuczmaszewski, prof. dr hab. Zdzisław Targoński (2009 r.); prof. dr hab. Andrzej Dąbrowski, prof. dr hab. Andrzej Książek, prof. dr hab. inż. Marek Opielak i ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk SDB (2013 r.) [3], [14], [81].

Fot. Ks. prof. Andrzej Szostek odbiera dyplom Merito Pro Societate Lublinense z rąk prezesa LTN prof. Edmunda Prosta oraz sekretarza generalnego LTN prof. Mariana Wielosza

Tab. 9 Członkowie LTN uhonorowani godnością – „Zasłużony dla Lubelskiego Środowiska Naukowego” (do 2004 r. – „Zasłużony dla Lubelskiego Towarzystwa Naukowego – *Merito Pro Societate Lublinense*” (*Pro Societate Lublinense et Lublinensi Merito, Meritus Pro Societate Lublinense, Pro Societate Scientiarum et Litterarum Lublinensi Merito*) [3], [14]

Imię i nazwisko	Data wręczenia godności	Imię i nazwisko	Data wręczenia godności
prof. dr hab. Gabriel Brzęk	4 stycznia 1994 r.	prof. dr hab. Maria Mikos-Bielak	3 stycznia 2002 r.
prof. dr hab. Zdzisław Kleinrok	4 stycznia 1994 r.	prof. dr hab. inż. Włodzimierz Sitko	3 stycznia 2002 r.
o. prof. dr hab. Mieczysław Albert Krapiec	4 stycznia 1994 r.	prof. dr hab. Ryszard Stenzel	3 stycznia 2002 r.
prof. dr hab. Grzegorz L. Seidler	4 stycznia 1994 r.	dr Stefan Münch	3 stycznia 2002 r.
doc. dr Michalina Dąbkowska	3 stycznia 1995 r.	prof. dr hab. Marian Klamut	7 stycznia 2003 r.
prof. dr hab. Wiesław Skrzydło	3 stycznia 1995 r.	prof. dr hab. Edward Skrętowicz	7 stycznia 2003 r.
prof. dr hab. Władysław Stażka	3 stycznia 1995 r.	prof. dr hab. Andrzej Papierkowski	6 stycznia 2004 r.
prof. dr hab. Dominik Fijałkowski	3 stycznia 1996 r.	prof. dr hab. Józef Bednara	6 stycznia 2004 r.
prof. dr hab. Kazimierz Goebel	3 stycznia 1996 r.	prof. dr hab. Wiesław A. Kamiński	4 stycznia 2005 r.
prof. dr hab. Stanisław Uziak	3 stycznia 1996 r.	prof. dr hab. Tomasz Trojanowski	4 stycznia 2005 r.
prof. dr hab. Józef Nurzyński	3 stycznia 1997 r.	prof. dr hab. Jan Lewandowski	3 stycznia 2006 r.
prof. dr hab. Iwo Pollo	3 stycznia 1997 r.	dr hab. inż. Andrzej Wac- Włodarczyk, prof. PL	3 stycznia 2006 r.
ks. prof. dr hab. Stanisław Wielgus	3 stycznia 1997 r.	prof. dr hab. Jan Gliński	2 stycznia 2007 r.
prof. dr hab. Wanda Brzyska	2 stycznia 1998 r.	prof. dr hab. inż. Inez Wiatr	2 stycznia 2007 r.
prof. dr hab. Józef Kołodziej	2 stycznia 1998 r.	prof. dr hab. Jerzy Kłoczowski	6 stycznia 2009 r.
prof. dr hab. Artur Korobowicz	2 stycznia 1998 r.	prof. dr hab. Stanisław Czuczwar	5 stycznia 2010 r.
prof. dr hab. Marian Markiewicz	2 stycznia 1998 r.	prof. dr hab. Małgorzata Willaume	5 stycznia 2010 r.
prof. dr inż. Kazimierz Szabelski	2 stycznia 1998 r.	prof. dr hab. Wiesław Śladkowski	4 stycznia 2011 r.
prof. dr hab. Marian Wesołowski	2 stycznia 1998 r.	prof. dr hab. Marian Wieloż	4 stycznia 2011 r.
prof. dr hab. Lech Antonowicz	5 stycznia 1999 r.	prof. dr hab. Tadeusz Bojarski	3 stycznia 2012 r.
prof. dr hab. Grażyna Jarzab	5 stycznia 1999 r.	prof. dr hab. Elżbieta Pełczyńska	3 stycznia 2012 r.
prof. dr hab. Jan Kowalewski	5 stycznia 1999 r.	ks. prof. dr hab. Marian Rusecki	3 stycznia 2012 r.

c.d. Tab. 9 Członkowie LTN uhonorowani godnością – „Zasłużony dla Lubelskiego Środowiska Naukowego” (do 2004 r. – „Zasłużony dla Lubelskiego Towarzystwa Naukowego – Merito Pro Societate Lublinense” (Pro Societate Scientiarum et Lublinensi Merito, Meritus Pro Societate Lublinense, Pro Societate Scientiarum et Litterarum Lublinensi Merito) [3], [14]

Imię i nazwisko	Data wręczenia godności	Imię i nazwisko	Data wręczenia godności
prof. dr hab. Eugenia Łoch	5 stycznia 1999 r.	prof. dr hab. Ewa Bojar	7 stycznia 2014 r.
prof. dr hab. Jan Malarczyk (pośmiert.)	5 stycznia 1999 r.	dr hab. Honorata Jakuszko, prof. UMCS	7 stycznia 2014 r.
prof. dr hab. Barbara Szware-Krwawicz	5 stycznia 1999 r.	prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak	7 stycznia 2014 r.
prof. dr Ryszard Bender	4 stycznia 2000 r.	prof. dr hab. dr h.c. Marian Budzyński	7 stycznia 2015 r.
prof. dr Radziław Sikorski	4 stycznia 2000 r.	prof. dr hab. Krzysztof Szkucik	7 stycznia 2015 r.
prof. dr Bogusław Szot	4 stycznia 2000 r.	prof. dr hab. Ryszard Dębicki	7 stycznia 2016 r.
dr inż. Krystyna Schabowska	4 stycznia 2000 r.	ks. prof. dr hab. Augustyn Eckmann	7 stycznia 2016 r.
prof. dr hab. Marian Harasimiuk	3 stycznia 2001 r.	prof. dr hab. inż. Tadeusz Janowski	10 stycznia 2017 r.
prof. dr hab. Maciej Latański	3 stycznia 2001 r.	prof. dr hab. Andrzej Wysokiński	4 stycznia 2018 r.
ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek	3 stycznia 2001 r.	prof. dr hab. Agnieszka Bender	7 stycznia 2020 r.
prof. dr hab. Tadeusz Kęsik	3 stycznia 2002 r.	prof. dr hab. Janusz Kocki	7 stycznia 2020 r.

Od 2001 r. na podstawie Uchwały Walnego Zgromadzenia oraz Kolegium Rektorów Uczelni Lubelskich opracowano Regulamin i powołano Kapitułę Konkursu na wspomnianą już Lubelską Doroczną Nagrodę Naukową Premium Scientiarum Lublinense na najlepszą pracę badawczą lub publikację książkową cechującą się oryginalnością treści i formy, opublikowaną w ciągu ostatniego roku akademickiego przez pracowników wszystkich kierunków Lubelskiego Ośrodka Naukowego. Kapitułę stanowią rektorzy lubelskich uczelni – sponsorzy gratyfikacji finansowej Nagrody oraz prezes LTN. Dotychczas wyłoniono i nagrodzono 20. Laureatów tego Konkursu (Tab.10).

Tab.10 Laureaci Dorocznej Nagrody Naukowej Lubelszczyzny – *Premium Scientiarum Lublinense* od 2009 r. imienia Profesora Edmunda Prosta [3], [14], [81]

Laureaci Konkursu	Za rok	Tytuł książki/ monografii
prof. dr hab. Zygmunt Urbanowicz (AM)	2000	<i>Słownik encyklopedyczny anatomii człowieka</i>
prof. dr hab. Wojciech Witkowski (UMCS)	2001	<i>Aleksander This i Jan Kanty Wołowski – wybitni prawnicy Królestwa Polskiego</i>
Nagroda I – Zespół autorski (KUL): ks. prof.dr hab. Marian Rusecki, ks. dr Krzysztof Kaucha, dr Ireneusz S. Ledwoń OFM, ks. dr Jacenty Mastej	2002	<i>Leksykon teologii fundamentalnej</i>
Nagroda II – dr hab. Marek Kosmulski, prof. PL, (PL)		<i>Chemical properties of material surfaces</i>
ks. prof. dr hab. Czesław S. Bartnik (KUL)	2003	trzy książki: 1) <i>Teilhardyzm jako historia uniwersalna;</i> 2) <i>Nadzieje upadającego Rzymu,</i> 3) <i>Matka Boża</i>
prof. dr hab. Andrzej Kidyba (UMCS)	2004	opracowanie książkowe: <i>Kodeks spółek handlowych</i>
prof. dr hab. Andrzej Kokowski (UMCS)	2005	<i>Starożytna Polska</i>
ks. prof. dr hab. Krzysztof Góźdź (KUL)	2006	<i>Teologia człowieka</i>
dr hab. Tomasz Jasiński (UMCS)	2007	<i>Polska barokowa retoryka muzyczna</i>
dr hab. Andrzej Zniszczyński (PL)	2008	<i>Studium teoretyczno-doświadczalne maszyn wporowych z zespołem czterech równoległych współbieżnych rotorów</i>
prof. dr hab. Zofia Kawczyńska-Butrym (UMCS)	2009	<i>Migracje. Wybrane zagadnienia</i>
prof. dr hab. Stanisław L. Poppek (UMCS)	2010	<i>Psychologia twórczości plastycznej</i>
dr hab. Waldemar Bednaruk (KUL)	2011	<i>Sejmiki lubelskie w okresie stanisławowskim (1764–1794)</i>
dr hab. Marek Łagoda, prof. PL (PL)	2012	<i>Wzmacnianie konstrukcji mostowych kompozytami polimerowymi</i>

c.d. Tab.10 Laureaci Dorocznej Nagrody Naukowej Lubelszczyzny – *Premium Scientiarum Lublinense* od 2009 r. imienia Profesora Edmunda Prosta [3], [14], [81]

Laureaci Konkursu	Za rok	Tytuł książki/ monografii
dr hab. Włodzimierz Piątkowski (UMCS)	2013	<i>Beyond Medicine Non-Medical Methods of Treatment in Poland</i>
ks. dr hab. Tadeusz Guz, prof. KUL, (KUL)	2014	<i>Filozofia prawa III Rzeszy Niemieckiej</i>
dr Bogdan Księżopolski (UMCS)	2015	<i>Multilevel Modeling of Secure Systems in QoP-ML</i>
o. dr hab. Marian Tkaczyk, prof. KUL, (KUL)	2016	<i>Futura Contingentia</i>
dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS, (UMCS), ex aequo ex aequo dr hab. inż. Sławomir Juściński (UP)	2017	<i>Sąd Najwyższy 1917–2017. Prezesi, sędziowie, prokuratorzy Sądu Najwyższego;</i> <i>Logistyka transportu ładunków nienormatywnych</i>
dr inż. Grzegorz Komarzyniec (PL)	2018	<i>Prąd włączania transformatorów nadprzewodnikowych</i>
dr hab. Cezary Domański, prof. UMCS, (UMCS)	2019	<i>Historia psychologii w Europie środkowej. Badacze, inspiracje i koncepcje</i>

Oprócz wspomnianej Nagrody w 2003 r., ustanowiono Wyróżnienie Naukowe Lubelszczyzny *Sertum Scientificum Lublinenense*, którym dotychczas wyróżniono: prof. dr hab. Jana Lewandowskiego za książkę *Historia Estonii* (2003), dr hab. Adama Bobrowskiego, prof. PL za książkę *Functional Analysis for Probability and Stochastic Processes* (2005), prof. dr hab. Zygmunta Pejsaka za opracowanie książkowe *Ochrona zdrowia świń* (2007). Ponadto w 2007 r. ks. dr Dariusz Chwastek otrzymał dyplom uznania naukowego za książkę *Parafia Ewangelicko-Augsburska w Lublinie. Historia, tradycja, współczesność*. Na Walnym Zgromadzeniu 25 września 2007 r., zatwierdzono utworzenie VI Wydziału Nauk Teologicznych LTN.

W dniu 12 czerwca 2007 r. obchodzony był uroczystość w siedzibie Towarzystwa, jubileusz 50-lecia ostatniej i najdłuższej nieprzerwanej działalności Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Dla upamiętnienia tej rocznicy zorganizowano jubileuszową sesję w której wzięli udział przedstawiciele władz wojewódzkich i miejskich Lublina, prezesi regionalnych towarzystw naukowych z Polski oraz liczni pracownicy nauki.

prof. Edmund PROST 1991–2008

Urodził się 9 kwietnia 1921 r. w Janowie Lubelskim, w rodzinie oficera Wojska Polskiego, jako potomek hugenotów francuskich, którzy w wyniku wojen religijnych XVI-XVII w. przybyli z Francji do Württembergii, a stamtąd na początku XIX w. do Polski. Najpierw jako pierwsi osadnicy w okolicach Płocka (Wyszogród) zajmowali się ogrodnictwem i cukrownictwem. Matka Edmunda Prosta, Kazimiera Julia Rylska, była pierwszą katoliczką w dziejach tego rodu, wywodziła się ze znanej polskiej rodziny szlacheckiej. Od najmłodszych lat rodzice wpajali dzieciom elementarne wartości etyczne – szacunek dla ludzi i etos pracy. W rodzinie państwa Prostów postanowiono, że męska linia pozostanie przy wyznaniu ewangelickim, natomiast kobiety przyjmą po matce wyznanie katolickie [68]. Edmund Prost poślubił Marię Salomeę z domu Waligórską, która była profesorem nauk weterynaryjnych, a ich syn Marek Edmund został profesorem nauk medycznych w zakresie okulistyki [92].

Ze względu na charakter pracy ojca, rodzina często zmieniała miejsce pobytu. Edmund Kazimierz maturę uzyskał w 1939 r. po ukończeniu renomowanego gimnazjum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie Lubelskim. Wybuchła wojna, nastąpiły ciężkie lata okupacji niemieckiej, a wraz z nimi dramatyczne przejścia, które dotknęły rodzinę – rozstrzelanie ojca w 1940 r. w Kunowej Dolinie [68], wielomiesięczny pobyt Edmunda w niemieckim więzieniu, wyjazd do Warszawy, a stamtąd ucieczka w czasie Powstania. Zdarzenia te i wysokie wymagania wychowawcze stawiane w domu rodzinnym przy-

szłego profesora, ukształtowały jego charakter jako człowieka bezkompromisowego i zdecydowanego. Koniec wojny sprawił, że można było zacząć myśleć o przyszłości. Rozpoczęły działalność uczelnie, a wraz z nimi naukę pierwsze roczniki studentów. Tak też rozpoczął studia Edmund Prost w Lublinie, w roku akademickim 1944/1945, jako jeden z około 100. słuchaczy pierwszego rocznika medycyny weterynaryjnej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Zatrudnił się w organizacji studenckiej „Bratniak”, zostając wkrótce jej przewodniczącym [68]. Przed ukończeniem studiów otrzymał propozycję pracy naukowej w Katedrze Higieny Środków Spożywczych pod kierunkiem prof. Alfreda Trawińskiego, uczonego o międzynarodowym autorytecie. W 1949 r. ukończył studia uzyskując dyplom lekarza weterynarii, a w 1950 r. promowany został na stopień doktora medycyny weterynaryjnej. Po reorganizacji szkolnictwa wyższego w Polsce w 1955 r. miejscem pracy profesora stała się pierwotnie Wyższa Szkoła Rolnicza w Lublinie, przemianowana następnie na Akademię Rolniczą i Katedra Higieny Żywności Zwierzęcego Pochodzenia Wydziału Weterynaryjnego. Na tym wydziale przeszedł wszystkie stopnie kariery naukowej, uzyskując tytuł profesora nadzwyczajnego nauk weterynaryjnych w 1964 r., a w 1976 r. tytuł profesora zwyczajnego [68], [92], [110].

Tematyka badawcza profesora obejmowała trzy kierunki, a mianowicie: wpływ czynników szkodliwych na przydatność spożywczą surowców rzeźnych, wpływ fizjologicznych czynników zwierzęcych na cechy jakościowe jadalnych surowców oraz zmienność wartości odżywczej i jakości zdrowotnej żywności zwierzęcego pochodzenia w zależności od warunków jej uzyskiwania i przechowywania. Część tych badań realizowana była w ramach dwóch pięcioletnich programów badawczych we współpracy z Ośrodkiem Badań Rolniczych USA. Za realizację badań profesor został wyróżniony dyplomami uznania przez Departament Rolnictwa USA i stałym członkostwem w prestiżowym American Meat Science Association. Efektem działalności naukowej profesora jest 170 publikacji, w tym oryginalne prace badawcze i przeglądy naukowe publikowane także w renomowanych czasopismach zagranicznych, 10 pozycji książkowych i dydaktycznych, które były wielokrotnie wznawiane oraz monografia w języku angielskim i japońskim pt. „Food – borne Salmonellosis”, opracowana wspólnie z prof. H. Riemannem z USA [87]. Głęboka wiedza, doświadczenie, osiągnięcia naukowe, współpraca z renomowanymi ośrodkami naukowymi zadecydowały o uznaniu Profesora jako niekwestionowanego autorytetu w zakresie higieny żywności. Stąd też był on wielokrotnie zapraszany przez uniwersytety europejskie i amerykańskie jako visiting professor oraz przez FAO jako konsultant (Rzym) i ekspert tej organizacji ds. higieny żywności (Barbados, Botswana, Wietnam).

Nieodłączną częścią pracy naukowej profesora była działalność pedagogiczna. Profesor Edmund Prost był doskonałym wykładawcą i przyjacielem młodzieży akademickiej. Wymagał, ale i sprawiedliwie oceniał. Wykłady i egzaminy prowadził od 1961 r. do 2003 r., a więc jeszcze przez 12 lat po przejściu w stan emerytalny (1991 r.). W czasie 42. lat działalności pedagogicznej przeegzaminował 7 221 [92], [99] studentów, nie licząc egzaminów poprawkowych, niekiedy wielokrotnych. Założył specjalny rejestr eg-

zaminów, w którym utrwał postępy naukowe wielu pokoleń studentów. Niemało czasu poświęcał też kształceniu młodych adeptów nauki. Był promotorem 17 przewodów doktorskich, opiekunem 6 przewodów habilitacyjnych, wielu z jego uczniów zostało nie tylko doprowadzonych do stopni i tytułów naukowych, ale i ukierunkowanych naukowo. W latach 1991–1994 uczestniczył jako koordynator w międzynarodowym programie edukacyjnym Tempus, sponsorowanym przez UE.

Twórcza inicjatywa profesora i emocjonalne zaangażowanie we wszystkich działaniach powodowały, że obdarzany był licznymi funkcjami w świecie nauki. Kierownictwo Katedry Higieny Żywności (1961–1991), funkcja dziekana Wydziału, z którym czuł się bardzo związany (1962–1966), pierwszego z wyboru rektora Akademii Rolniczej w Lublinie w trudnym okresie lat 1981–1987 i w tym samym czasie wiceprezydenta Światowego Stowarzyszenia Weterynaryjnego oraz wiceprezydenta Światowego Towarzystwa Higienistów Żywnościowych, a także prezesa Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych (1960–1997 z przerwami), prezesa Lubelskiego Towarzystwa Naukowego (1991–2008) – to tylko niektóre aspekty Jego pracowitego życia. Dowodem wysokiego uznania dla wszechstronnej działalności profesora było przyznanie tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Humboldta w Berlinie (1990) i Akademii Rolniczej w Lublinie (1999) oraz wyróżnienie członkostwem honorowym przez Światowe Stowarzyszenie Weterynaryjne, Polskie Towarzystwo Nauk Weterynaryjnych, które ponadto obdarzyło profesora jako pierwszego godnością Honorowego Prezesa, przez Niemieckie i Węgierskie Towarzystwa Medycyny Weterynaryjnej, Komitet Nauk Weterynaryjnych PAN oraz medalem im. Oczapowskiego przyznawanego przez Wydział V PAN.

Uhonorowany też został wieloma odznaczeniami państwowymi, m. in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Medalem Komisji Edukacji Narodowej, medalem archidiecezji lubelskiej „Lumen mundi”, nagrodą główną TU Alianz Polska SA w dziedzinie „Nauka” oraz licznymi odznaczeniami resortowymi, wojewódzkimi krajowymi i zagranicznymi uczelni, stowarzyszeń regionalnych i społecznych. Szczególne miejsce w działalności profesora zajmowała praca edytorska. W latach 1970–1983 pełnił funkcję Redaktora Naczelnego Polskiego Archiwum Weterynaryjnego, a od 1967 r. Medycyny Weterynaryjnej, czasopisma, któremu poświęcił 41 lat swego życia i które wprowadził na międzynarodowe listy rankingowe.

W czasie 17. lat od 1991 r. prof. Edmund Prost przez ponad cztery kadencje, aż do swojej śmierci, pełnił funkcję prezesa Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Z jego inicjatywy powstało szereg aktywności, rozpoczęto: wydawanie „Biuletynu Informacyjnego LTN”, organizację Spotkań Noworocznych z uroczystym koncertem i wręczeniem odznaczeń honorowych, dyplomów *Resolutio Pro Laude Academica* i nagród laureatom konkursu *Premium Scientiarum Lublinense*, który po jego śmierci nazwano imieniem Profesora Edmunda Prosta. Utworzono VI Wydział LTN Nauk Teologicznych (25.09.2007 r.) [78].

Fot. Tradycyjne spotkania noworoczne w siedzibie LTN

Działalność naukowa, pedagogiczna, organizacyjna – w każdej z nich osobowość profesora odcisnęła wyraźne piętno. Błyskotliwa inteligencja, wysoka kultura osobista, erudycja, wielostronność zainteresowań, umiejętność nawiązywania kontaktów, prostolinijność postępowania, wierność zasadom sprawiły, że stał się wybitną indywidualnością o wielkim autorytecie. Swym zachowaniem i stosunkiem do ludzi budził szacunek i sympatię. Dla współpracowników był wymagającym szefem. Uczył solidnej pracy i odpowiedzialności w działaniu. Równocześnie interesował się życiem swych współpracowników, doradzał, pomagał. Prawie każdego dnia gromadził wszystkich wokół siebie by dyskutować nie tylko o sprawach nauki. Był człowiekiem o szerokich horyzontach, oryginalnych opiniach, żywym poczuciu humoru, takim samym znawcą historii i literatury, jak i nauk przyrodniczych, co sprawiało, że wszelkie z nim rozmowy miały niepowtarzalny urok i pozostawały w pamięci. Pracował do końca swych dni, mimo pogarszającego się samopoczucia.

Zmarł 20 stycznia 2008 r. w Lublinie [91]. Pogrzeb w kościele ewangelicko-augsburskim przy ul. Ewangelickiej 1 w Lublinie stał się manifestacją ku czci Zmarłego. W ostatniej drodze, w kondukcje pogrzebowym, który przeszedł ulicami miasta 26 stycznia towarzyszyły Mu władze Lublina i uczelni lubelskich, hierarchowie i duchowni kościoła, przedstawiciele wydziałów weterynaryjnych i instytutów naukowych, pracownicy uczelni, studenci i rzesze wychowanków przybyłych z całej Polski. Pochowany został na Cmentarzu Ewangelickim przy ulicy Lipowej w Lublinie.

2008–2017

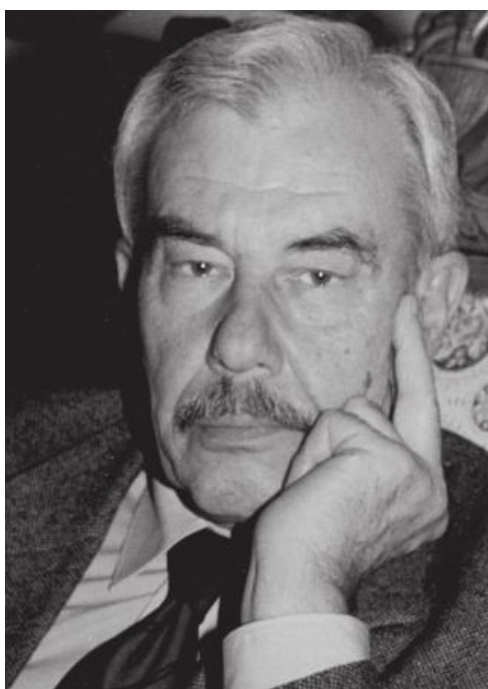
Po śmierci prof. E. Prosta (20.01.2008 r.) dnia 11 marca 2008 r., odbyło się nadzwyczajne Walne Zgromadzenie członków LTN, które dokonało uzupełniającego wyboru nowych władz Towarzystwa na kadencję 2007–2011 (Tab.6). Prezesem został prof. dr hab. Artur Korobowicz, wieloletni i zasłużony pracownik naukowy Wydziału Prawa UMCS. Podczas Jego prezesury kontynuowano wręczanie dorocznej Nagrody Naukowej Lubelszczyzny, nazwanej od 2009 r., imieniem Profesora Edmunda Prosta. Podjęto też razem z Oddziałem Polskiej Akademii Nauk w Lublinie inicjatywę organizowania Wszechnicy – cyklu wykładów popularnonaukowych, otwartych dla mieszkańców Lublina. W 2011 r., wręczono dyplomy Sertum Scientificum Lublinenense: ks. prof. dr hab. Marianowi Ruseckiemu za monografię *Traktat o wiarygodności chrześcijaństwa. Dlaczego wierzyć Chrystusowi* oraz prof. dr hab. Maciejowi Bałtowskiemu za książkę *Gospodarka socjalistyczna w Polsce. Geneza-Rozwój-Upadek*. W kolejnych latach dyplomy takie otrzymali: w 2012 r. – dr hab. Anna Zakościelna z UMCS za książkę *Studium obrządku pogrzebowego kultury lubelsko-wołyńskiej*, w 2013 r. – prof. dr hab. Edward Olszewski za opracowanie *Polacy w Norwegii 1940–2010*, w 2017 r. – prof. dr hab. Tadeusz Filipek i Współautorzy (A. Badora, W. Lipiński, M. Sylwia Brodowska, J. Domańska, P. Harasim, J. Kozłowska-Strawska, P. Skowron, M. Skowrońska, P. Tkaczyk) za książkę *Zakwaszenie i wapnowanie gleb*.

W dniu 21 czerwca 2017 r. zmarł prof. dr hab. Artur Korobowicz odprowadzony przez liczne grono lubelskiego środowiska naukowego na zabytkowy cmentarz przy ulicy Lipowej w Lublinie, gdzie spoczywają też Jego poprzednicy prof.: L. Kaufman, T. Bazyński i E. Prost. Prof. T. Krwawicz jest pochowany na cmentarzu w Kazimierzu Dolnym n/Wisłą.

Fot. Grobowiec prof. prof. Marii i Edmunda PROSTÓW na Cmentarzu Parafialnym Ewangelicko-Augsburskim przy ul. Lipowej w Lublinie (sektor 3, nr rzędu 1, nr grobu 12). Fot. AWW 2019

prof. Artur KOROBOWICZ 2008–2017

Profesor Artur Korobowicz urodził się 24 kwietnia 1938 r. w Kraśniku, w rodzinie urzędniczej. Tam ukończył edukację w Liceum Ogólnokształcącym i w 1956 r. rozpoczął studia na Wydziale Prawa UMCS, które ukończył pięć lat później. Lata nauki akademickiej, pozwoliły na uzyskanie solidnego wykształcenia prawniczego. I jak pisze profesor W. Witkowski [85], zaowocowały one trwałym intelektualnym związkiem, z profesorem Józefem Mazurkiewiczem, ówczesnym kierownikiem Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego, twórcą lubelskiej szkoły historyczno-prawnej w dziedzinie badań nad prawem ojczystym. Już jako student Korobowicz, na seminarium „mistrza” J. Mazurkiewicza, opublikował w 1960 r. w lubelskich „Studenckich Zeszytach Prawniczych” rozprawkę o Sądach miasta Lublina według ustaw o miastach Sejmu Wielkiego. Czasy studenckie ujawniły jeszcze jeden rys jego osobowości, a mianowicie zaangażowanie w sprawy społeczne i organizatorskie, przede wszystkim związane z życiem naukowym i środowiskiem akademickim. W tych latach był aktywnym działaczem ówczesnego Zrzeszenia Studentów Polskich – wiceprzewodniczącym Rady Uczelnianej UMCS, członkiem Komitetu Wykonawczego Rady Okręgowej i Naczelnego Sądu Koleżeńskiego.

Po ukończeniu studiów prawniczych w 1961 r. A. Korobowicz został zatrudniony na stanowisku asystenta we wspomnianej już, Katedrze Historii Państwa i Prawa Polskiego. W rok później na łamach „Rocznika Lubelskiego” miał miejsce jego debiut naukowy w postaci publikacji „O prawno-ustrojowych poglądach w pismach ks. Piotra Ściegien-

nego”. Niewątpliwie pod wpływem J. Mazurkiewicza zainteresowania naukowe młodego magistra prawa zaczęły koncentrować się na latach zaborów i obszarze Księstwa Warszawskiego oraz Królestwa Polskiego. Ośrodek lubelski już wówczas specjalizował się w badaniach prawnoustrojowych centralnych ziem polskich w XIX i na początku XX stulecia, ale też w swojej strefie badawczej mieścił kwestie ustrojowych dziejów Lubelszczyzny w dawnej Polsce. Artur Korobowicz podjął tematykę sądownictwa ormiańskiego w Zamościu. Jego praca z 1964 r. „Sąd ormiański w Zamościu i postępowanie przed nim w świetle ksiąg sądowych”, jak i późniejsze badania w tym zakresie opublikowane w 1989 r. w VI tomie *Dziejów Lubelszczyzny* nic nie straciły na aktualności i sięga po nie każdy badacz dziejów Ormian w Polsce [85]. Szybko jednak Korobowicz odszedł od tematyki regionalnej, by zająć się kwestiami wyznaniowymi na terenie całego Królestwa Polskiego. Mianowicie rozpoczął prace badawcze nad dziejami kościoła greckounickiego, a ich efektem stała się przedstawiona w 1966 r. rozprawa doktorska zatytułowana „Stanowisko prawne obrządku greckounickiego w Królestwie Polskim 1815–1875”, obroniona na Wydziale Prawa UMCS 11 stycznia 1967 r. W następnych latach A. Korobowicz skierował swoje zainteresowania naukowe w stronę sądownictwa w Królestwie Polskim. Była to tematyka wówczas, w literaturze powojennej, zupełnie nieznaną i autor odważnie podjął prekursorskie w tej mierze badania. Rozpoczął od zamieszczonego na łamach „Czasopisma Prawno-Historycznego” studium zatytułowanego „Zmiany w ustroju sądownictwa najwyższego w Królestwie Polskim w latach 1815–1876” (1972 r.). Następnie, wykorzystując pobyty w Moskwie i Petersburgu w latach 1969 i 1972, przygotował opartą na badaniach archiwalnych rozprawę habilitacyjną pod tytułem „*Reforma ustroju sądownictwa w Królestwie Polskim po 1863 r.*” Monografia ta, bazująca w dużej mierze na nowych materiałach źródłowych rosyjskich i polskich oraz bogatej literaturze, przyniosła pełne ujęcie nieopracowanego dotąd tematu. Wyjaśniała wiele kwestii prawnopolitycznych i społecznych w Polsce w II połowie XIX wieku oraz stosunków polsko-rosyjskich. Pozwoliła też dr. Korobowiczowi na uzyskanie, łącznie z dodatnią oceną jego dotychczasowego dorobku naukowego, w 1976 r. stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych. W 1977 r. dr hab. Korobowicz powołany został na stanowisko docenta w Zakładzie Historii Państwa i Prawa UMCS. W rok później objął kierownictwo tegoż Zakładu, a następnie Katedry [85], [90], i sprawował je do 2008 r. [86]. W kolejnych latach przede wszystkim zajął się szczegółowo dziejami sądownictwa w Księstwie Warszawskim i organizacją sądownictwa Królestwa Polskiego przed reformą sądową z 1876 r. Wyniki badań sukcesywnie publikował – były to m.in. rozprawy o rosyjskiej polityce narodowościowej w sądownictwie Królestwa Polskiego, o organizacji sądownictwa w guberni chełmskiej, o ewakuacji sądów w czasie I wojny światowej. Zwieńczeniem i podsumowaniem wieloletnich badań była monografia charakteryzująca sądownictwo Królestwa Polskiego w II połowie XIX w. i na początku XX w. (pt. „*Sądownictwo Królestwa Polskiego 1876–1915*”). Została ona z dużym uznaniem przyjęta przez środowisko historyczno-prawne. Monografia ta, będąc „książką profesorską”, sprawiła, iż dr hab. Korobowicz, od 1991 r. profesor nadzwyczajny UMCS,

otrzymał w 1996 r. tytuł naukowy profesora tytularnego nauk prawnych. W 2000 r. został mianowany na stanowisko profesora zwyczajnego UMCS [86].

Zagadnienia sądownictwa były obecne w badaniach naukowych A.Korobowicza do końca życia. W jego twórczości pojawiły się także rozprawy wykraczające poza czas i obszar Królestwa Kongresowego, by wymienić tu, zamieszczone na łamach „Czasopisma Prawno-Historycznego”, najpierw pracę o funkcjach sądowych organów administracji lokalnej w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim, a następnie publikację poświęconą prawu i sądom na zabranych wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej w XIX wieku. W zakończeniu wątku poświęconego naukowej twórczości Korobowicza zaznaczyć trzeba, iż jej cechą charakterystyczną pozostawało oparcie badań na niezwykle szerokiej i solidnej podstawie źródłowej oraz przedstawianie przedmiotu badań na szerszym tle wydarzeń politycznych i sytuacji kraju. Podkreślali to wszyscy recenzenci jego dorobku naukowego na różnych etapach kariery akademickiej [85].

Profesor Korobowicz był wzorem nauczyciela akademickiego, przywiązującego wielką wagę do nauczania i wychowania młodzieży prawniczej. Jego wykłady, zarówno kursowy z historii prawa polskiego, jak też fakultatywny z historii źródeł prawa kanonicznego były bardzo interesujące i erudycyjne. Świadczyły o prawdziwym zamiłowaniu do dydaktyki uniwersyteckiej, cieszyły się zasłużoną sławą wśród kilkudziesięciu roczników słuchaczy [61]. W opinii studentów był egzaminatorem surowym, ale zawsze sprawiedliwym w ocenach. SeminaRIA prowadzone przez A.Korobowicza skupiały co roku odpowiednią liczbę zainteresowanej problematyką historii prawa młodzieży, i pod jego kierunkiem powstało w sumie przeszło 400 prac dyplomowych i magisterskich. Już w 1970 r. opracował wspólnie z prof. J. Mazurkiewiczem skrypt „Historia państwa i prawa polskiego 1795–1864”, który cieszył się przez lata dużym powodzeniem u studentów. Napisany później w 1994 r. wspólnie z prof. W. Witkowskim podręcznik historii prawa polskiego – „Ustrój i prawo na ziemiach polskich od rozbiorów do odzyskania niepodległości” charakteryzował się przystępnością, jasnością i zwięzłością wykładu, oryginalną systematyką i wykorzystaniem przez autorów wyników własnych badań naukowych. Od 1998 r. podręcznik ten, ukazuje się pod tytułem „Historia ustroju i prawa polskiego (1772–1918)” w serii podręczników akademickich wydawnictwa Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. Profesor Korobowicz w ostatnich tygodniach przed śmiercią zdołał opracować poprawki i uzupełnienia do szóstego wydania tej książki.

Na uwagę zasługują zagraniczne kontakty naukowe profesora, jego referaty na międzynarodowych konferencjach, staże naukowe oraz kwerendy archiwalne i biblioteczne. Oprócz wspomnianych już pobytów w Moskwie i Petersburgu wyjeżdżał do Lwowa, Innsbrucku, Pragi, Pilzna. W dorobku Artura Korobowicza nie zabrakło również różnorodnych opinii i recenzji, wśród których wymienić należy wielokrotny udział w przewodach habilitacyjnych i recenzowaniu prac doktorskich, jak również w opiniowaniu na stanowiska profesorskie. Należytą też dbałość wykazywał A.Korobowicz o rozwój młodej kadry naukowej. Był promotorem pięciu prac doktorskich.

Nie uchylał się także od organizacyjnych czynności w społeczności akademickiej. W latach 1978–1981 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Prawa i Administracji UMCS, w okresie 1982–1987 i ponownie od 1998 do 2008 r. pozostawał na stanowisku Dyrektora Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa. W latach 1987–1996 był aktywnym członkiem Senatu UMCS, przewodnicząc licznym komisjom akademickim. Profesor Korobowicz prowadził zajęcia także w innych szkołach wyższych: Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Zamościu, Wyższej Szkole Prawa i Administracji Rzeszowskiej Szkole Wyższej, Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku [90].

Profesor Artur Korobowicz wchodził w skład gremiów redakcyjnych różnych czasopism naukowych („Czasopisma Prawno-Historycznego”, „Wschodniego Rocznika Humanistycznego”), był członkiem Komisji Wspólnej Historycznej Polskiej Akademii Nauk i Rosyjskiej Akademii Nauk, a także członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego. Był radcą prawnym, członkiem Lubelskiej Izby Radców Prawnych. Wyrazem uznania dla Jego pozycji naukowej i zawodowej było wybranie go przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na stanowisko sędziego Trybunału Stanu (kadencja 2001–2005) [84], [90].

Przez długi okres prowadził bardzo aktywną działalność polityczną. Był członkiem PZPR od 1950 r. W latach 1987–1990 pełnił funkcję Sekretarza Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie [13]. Jak pisze o prof. A. Korobowiczu, wieloletni współpracownik prof. W. Witkowski [...] *z przekonania był człowiekiem lewicy, aktywnym członkiem i działaczem PZPR, ale nigdy nie wykorzystywał swoich funkcji do „szybszego” przebiegu rzetelnej drogi nauczyciela akademickiego – od asystentury do profesury. Ideowo przeszedł drogę od fascynacji socjalizmem do niewątpliwego rozczarowania upadkiem formacji kształtującej jego młodość. Od marksowsko – leninowskiej postawy dogmatycznej, doszedł do realistycznej oceny minionego ustroju, zdając sobie sprawę, że system ten poprzez swoją niewydolność wewnętrzną, brak suwerenności państwowej, musiał upaść. Pozostał jednak do końca krytycznie nastawiony do rzeczywistości kapitalistycznej, nie tyle w sensie ekonomicznym, co społecznym, zwłaszcza w obszarze nierówności materialnych czy też rozchwiania politycznego a tym samym wielopartyjności. Ubolewał też nad zanikiem tradycyjnych wartości oraz działań wspólnotowych na wielu poziomach, z akademickim włącznie* [85].

Fot. Cieszące się powodzeniem tradycyjne koncerty gromadzące członków LTN

Poza Uniwersytetem aktywnie działał w Lubelskim Towarzystwie Naukowym, gdzie przewodniczył w okresie 1995–2003 Wydziałowi I Nauk Humanistycznych, a od 1999 r.

piastował funkcję wiceprezesa. Po śmierci prof. E. Prosta dnia 11 marca 2008 r. na nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu członków LTN, dokonano uzupełniającego wyboru nowych władz Towarzystwa na kadencję 2007–2011. Profesor A. Korobowicz został wybrany prezesem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. W czasie jego prezesury kontynuowano konkurs wyłaniający laureatów Nagrody Naukowej Lubelszczyzny, nazwanej od 2009 r. na wniosek prezesa, imieniem Profesora Edmunda Prosta. W ramach współpracy z Oddziałem PAN w Lublinie organizowano cykl wykładów popularnonaukowych, adresowanych dla szerokiej grupy słuchaczy. Jako prezes LTN, profesor Artur Korobowicz, aż do ostatnich tygodni życia na tym stanowisku, dobrze zasłużył się lubelskiemu środowisku naukowemu [78].

Po przeszło sześćdziesięciu latach związków ze środowiskiem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i ponad dwudziestu latach aktywności w Lubelskim Towarzystwie Naukowym Profesor Artur Korobowicz zmarł 21 czerwca 2017 r. w Lublinie. W dniu 26 czerwca 2017 r. po mszy św. w kościele akademickim KUL został pochowany na zabytkowym cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie, gdzie spoczywają też Jego poprzednicy z ostatniego okresu działalności LTN – prof.: L. Kaufman, T. Baszyński i E. Prost. Profesor Artur Korobowicz był odznaczony Krzyżem Oficerskim (2002 r.) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi i Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Fot. Grobowiec prof. Artura KOROBOWICZA na Cmentarzu Prawosławnym przy ul. Lipowej w Lublinie (sektor C, nr rzędu 18, nr grobu 1a). Fot. AWW 2019 i 2020

2017 –

Na posiedzeniu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia członków Lubelskiego Towarzystwa Naukowego w dniu 26 października 2017 r., odsłonięto i zawieszono obok czterech portretów przedostatnich prezesów LTN, piastujących tę godność od 1957 r. – portret prof. A. Korobowicza. Dokonano też uzupełniającego wyboru nowych władz Towarzystwa. Jego prezesem został prof. dr hab. inż. Andrzej Wac-Włodarczyk z Politechniki Lubelskiej powołany niedawno do krajowej Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN (Tab.6).

Fot. Portrety Prezesów ostatnich kadencji (1957–2017) LTN umieszczone w Sali Konferencyjnej siedziby Lubelskiego Towarzystwa Naukowego w Pałacu Czartoryskich w Lublinie. Autorem portretu prof. T.Krwawicza jest Krzysztof Ruppel, zaś pozostałych czworga prezesów – Aneta Krzywicka

Zawieszenie pierwszych portretów zasłużonych prezesów Lubelskiego Towarzystwa Naukowego odbyło się 2 stycznia 1998 r. w Pałacu Czartoryskich, podczas tradycyjnego 5-tego Spotkania Noworocznego. Uroczystego odsłonięcia wizerunku prof. Laury Kauf-

man, sfinansowanego przez Katedrę Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej ówczesnej Akademii Rolniczej w Lublinie dokonała prof. dr hab. Grażyna Jeżewska – kierownik tej katedry i jednocześnie Dziekan Wydziału Zootechnicznego, wspólnie z prof. Edmundem Prostem. Odsłonięcia portretu prof. Tadeusza Baszyńskiego ufundowanego ze składek członków Prezydium LTN dokonała, zmarła niedawno (29 października 2020r.) prof. dr hab. Wanda Brzyska. Wkrótce potem powieszono podarowaną przez rodzinę podobiznę prof. Tadeusza Krwawicza pędzla Krzysztofa Ruppela. Portret prof. Edmunda Prosta, przekazany także z Jego zbiorów rodzinnych odsłonił 11 marca 2008 r. prof. A. Korobowicz. Ostatni z portretów, również przekazany przez rodzinę, został odsłonięty na wspomnianym już posiedzeniu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia członków Lubelskiego Towarzystwa Naukowego 26 października 2017 r.. Aktu tego dokonał ks. prof. Andrzej Szostek w towarzystwie dzieci profesora – dr hab. n. med. Agnieszki Korobowicz-Markiewicz i syna Konrada Korobowicza.

Fot. Nowo wybrany (26.10.2017 r.) prezes LTN prof. Andrzej Wac-Włodarczyk

W ostatnich latach działalności LTN kontynuowano uroczyste spotkania noworoczne z wręczaniem Lubelskiej Dorocznej Nagrody Naukowej im. Prof. Edmunda Prosta (Tab.10), przyznawanej na zasadach nowo opracowanego Regulaminu tego konkursu. Uhonorowano dyplomami *Sertum Scientiarum Lublinenense*: w 2018 r. ks. dr. hab. Piotra Stanisza, prof. KUL za monografię *Religion and Law In Poland* oraz w 2019 r. dr. hab. Małgorzatę Kołacz-Chmiel z UMCS za książkę *Mulier honesta et laboriosa. Kobieta w rodzinie chłopskiej późnośredniowiecznej Małopolski*.

Podjęto też razem z Oddziałem Polskiej Akademii Nauk w Lublinie oraz Uniwersytetem Medycznym inicjatywę organizowania Wszechnicy pt. *Medycyna i muzyka* – cyklu cieszących się dużym zainteresowaniem i dobrą frekwencją, szczególnie wśród młodzieży szkół średnich, wykładów popularnonaukowych. Prowadzą je nauczyciele akademicy tej Uczelni, a dużym urozmaiceniem są towarzyszące występy artystyczne uczniów średnich szkół muzycznych Lublina.

Fot. Koncerty i spotkania noworoczne w LTN

Fot. Uczestnicy Wszechnicy – Wykładów Otwartych pt. „Medycyna i muzyka” w Sali Konferencyjnej LTN. Organizatorzy: Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Lubelskie Towarzystwo Naukowe

Miłym akcentem podkreślającym wyjątkowość scenerii Pałacu Czartoryskich – siedziby Lubelskiego Towarzystwa Naukowego było zorganizowanie w jej murach renesansowego balu. Stanowił on część programu *III Międzynarodowego Festiwalu Renesansu* przygotowanego w ostatnim roku przez fundację „Belriguardo – okno na historię i sztukę” [87].

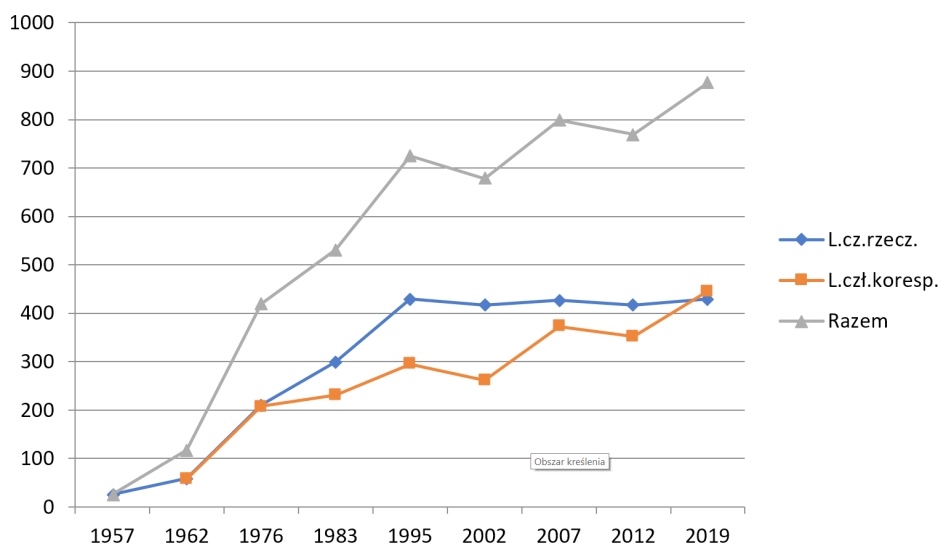
Fot. III Międzynarodowy Festiwal Renesansu przygotowany przez fundację „Belriguardo – okno na historię i sztukę” w gmachu LTN, 2019

c.d. Fot. III Międzynarodowy Festiwal Renesansu przygotowany przez fundację „Belriguardo – okno na historię i sztukę” w gmachu LTN, 2019

Istotną rolę w działalności Towarzystwa stanowi jego kondycja finansowa. Dochody pochodzą z różnych źródeł: ze składek członkowskich, sprzedaży książek, z wynajmu sal i z czynszów oraz – w największej mierze – ze składek członków wspierających, wśród których najbardziej wspomagają LTN rektorzy pięciu uczelni publicznych Lublina: Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Przyrodniczego, Uniwersytetu Medycznego oraz Politechniki Lubelskiej. Pewnego wsparcia finansowego udzielają też: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa IUNG oraz Państwowy Instytut Weterynaryjny z Puław a także Okręgowa Izba Radców Prawnych i mBank S.A w Lublinie. Fundusze te pozwalają na zatrudnienie bardzo ograniczonej już liczby pracowników, utrzymanie budynku, publikowanie „Biuletynu Informacyjnego LTN” i monografii książkowych oraz organizowanie konferencji naukowych.

Lubelskie Towarzystwo Naukowe stale się rozwija. W pierwotnym kształcie składało się z trzech wydziałów, obecnie jest ich sześć. W 1957 r. LTN liczyło 26 członków, dzisiaj 876, w tym 430 członków rzeczywistych (Tab.11).

Rys. Liczba członków LTN (z podziałem na członków korespondentów oraz rzeczywistych) w latach 1957–2019

Tab.11 Liczba członków poszczególnych wydziałów LTN w latach 1957–2019 [2–5], [54], [75–79]

Wydział	Rok																	
	1957 [54]		1962 [54]		1976		1983		1995		2002		2007		2012		2019	
	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K
I Nauk Humanistycznych	10	-	14	12	71	62	108	65	157	123	123	91	109	163	95	116	85	130
II Nauk Biologicznych	14	-	34	26	78	107	114	108	163	113	176	123	189	149	194	121	204	167
III Nauk Mat-Fiz-Chem.	2	-	11	20	38	18	34	22	42	23	34	20	52	8	41	20	42	42
IV Nauk Technicznych	-	-	-	-	24	21	39	25	50	27	53	15	38	37	33	35	35	66
V Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych	-	-	-	-	-	-	5	11	18	9	31	12	39	15	33	8	30	0
VI Nauk Teologicznych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	52	34	41
Razem	26	-	59	58	211	208	300	231	430	295	417	261	427	372	417	352	430	446
RAZEM	26	117	419	531	725	678	799	769	876									

R – liczba członków rzeczywistych, K – liczba członków korespondentów

Fot. Prezydent Miasta Krzysztof Żuk wręcza medal 700-lecia Lublina

Ważnym wydarzeniem dla LTN stało się opracowanie i podpisanie umowy bezpłatnego użyczenia gmachu Pałacu Czartoryskich przez jego właściciela – Urząd Miasta Lublin, na siedzibę Towarzystwa. Sporządzona umowa pozwala na dalsze nielimitowane w czasie użytkowanie Pałacu z przeznaczeniem na realizację celów statutowych Towarzystwa. Wymownym dowodem dobrych relacji LTN z władzami miasta jest wręczenie podczas Spotkania Noworocznego przez jego Prezydenta, *Medalu 700-lecia Miasta Lublin*, w dowód uznania i zaangażowania w rozwój miasta oraz za zasługi na rzecz jego mieszkańców z podziękowaniem za podejmowanie działań inspirujących przyszłość i kształtujących tożsamość lokalną Lublina.

ZAKOŃCZENIE

Towarzystwa naukowe na ziemiach polskich charakteryzuje bogata przeszłość. Nawet w trudnych czasach zaborów ich aktywność przyczyniła się do rozwoju nauki i zachowania kultury narodowej. Obecnie krajowy społeczny ruch naukowy zorganizowany jest w ponad 330 towarzystwach naukowych i specjalistycznych oraz stowarzyszeniach naukowo-technicznych. Skupiają one w swoich szeregach ponad 400 tysięcy osób, które bezinteresownie pomnażają i popularyzują dorobek kulturowy narodu.

Przemiany ustrojowe urzeczywistniane od ponad trzydziestu lat w Polsce wymagają wiele zmian we wszystkich obszarach w tym również wspomnianego życia kulturowego. Założenia, które wydawały się oczywiste po 1989 r., także w sferze nauki obecnie wymagają przewartościowania i weryfikacji. W XXI wieku nie trzeba nikogo przekonywać o słuszności idei permanentnej edukacji. Bez wątplenia jest to pole działania dla towarzystw naukowych wszystkich typów, które niestety nie znajdują należnego miejsca w systemie państwa. Jak pisze profesor Zbigniew Kruszewski [40] *Polska ma ambicje być krajem należącym do grupy krajów wysoko rozwiniętych, krajów dobrobytu. Nie da się tego osiągnąć bez zbudowania społeczeństwa wiedzy i społeczeństwa obywatelskiego.* Natomiast profesor Iwona Hofman [29] stwierdza *Towarzystwa naukowe, zarówno o charakterze ogólnym, regionalnym, specjalistycznym czy naukowo-technicznym, będące własnością działających i zrzeszonych w nich członków, są podmiotami życia publicznego i ze względu na ich rangę, posiadane zasoby, stanowią dobro narodowe, dobro społeczeństwa obywatelskiego.* Społeczny ruch naukowy jako bardzo ważny element instytucji nauki został poważnie zmarginalizowany. Pozostawiono go samemu sobie, pozbawiono wsparcia ze strony państwa i poddano prawom rynku. Właściwym sposobem uregulowania tej sytuacji byłyby rozwiązania ustawowe, zapewniające godziwe warunki ich egzystencji, o które jak dotąd bezskutecznie od wielu lat zabiegają władze poszczególnych stowarzyszeń z całego kraju na czele z Radą Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN.

Relatywnie długą i bogatą historię działalności Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a potem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego tworzą ludzie i towarzyszące im wydarzenia związane z rozwojem edukacji i uniwersyteckich ośrodków naukowych Lublina i Lubelszczyzny. Jednak najważniejszym czynnikiem tego rozwoju pozostają działania konkretnych osób. W tym przypadku są nimi głównie uczestnicy pracujący w rządach i aktywni członkowie Towarzystwa w poszczególnych kadencjach.

Niektóre etapy wydarzeń związanych z Lubelskim Towarzystwem Naukowym i sylwetek towarzyszących im osób, trudno już dziś odtworzyć. Szczególnie ubogi w materiały źródłowe jest siedmioletni okres obejmujący lata 1912–1914 i 1947–1952. Pewne zatem elementy tego opracowania prezentowane są tylko egzemplarycznie, inne zaś trochę szerzej, by dać jakiś obraz z życia stowarzyszenia czy osoby na przestrzeni omawianego okresu. Stąd warto nie zaprzestawać dalszych poszukiwań, kwerend i opisów, które

przybliżą działalność Lubelskiego Towarzystwa Naukowego i losy jego byłych prezesów. Stanowią one swoiste wyzwania do dalszych poszukiwań.

Ufam, że niniejsze opracowanie pogłębi wśród zainteresowanych świadomość historyczną i poczucie przywiązania do Towarzystwa, że będzie zachętą do zgłębiania i poszerzania wiedzy o nieznanych dotąd faktach z życia jego założycieli i członków. Wierzę, że pozwoli w większym stopniu korzystać z przeszłości, by owocniej kształtować współczesność. Niewątpliwie działalność Lubelskiego Towarzystwa Naukowego i osób z nim związanych posiada pewną wartość historyczną i jako taka wymaga szczególnego traktowania.

Lubelskie Towarzystwo Naukowe pozbawione wspomnianych wyżej środków wsparcia finansowego przez państwo wyraża swoje uznanie i wdzięczność przede wszystkim władzom lubelskich uczelni, Lubelskiemu Oddziałowi Polskiej Akademii Nauk i Prezydentowi Miasta za zrozumienie potrzeb Towarzystwa, wspomaganie merytoryczne i dofinansowanie jego działalności.

ANEKS

WŁADZE LUBELSKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO w kadencji 2019–2023

Prezydium Zarządu Towarzystwa

prof. dr hab. inż. Andrzej Wac-Włodarczyk
Prezes Lubelskiego Towarzystwa Naukowego

Urodzony 16 maja 1947 r. w Żółkiewce. Inżynier elektrotechnik, profesor nauk technicznych. Wieleletni prorektor Politechniki Lubelskiej. W 1970 r. ukończył studia z zakresu elektrotechniki w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Lublinie, zaś w 1977 r. studia matematyczne w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

prof. dr hab. inż. Marian Budzyński
Wiceprezes Lubelskiego Towarzystwa Naukowego

Urodzony 2 lutego 1935 r. w Serokomli. Wszystkie kolejne etapy kształcenia odbył w Lublinie, gdzie ukończył szkołę podstawową, a następnie Technikum Chemiczne. W latach 1955–1961 studiował na Wydziale Zootechnicznym Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie, uzyskując w 1959 r. dyplom inżyniera zootechniki oraz w 1961 r. dyplom magistra.

ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek
Wiceprezes Lubelskiego Towarzystwa Naukowego

Urodzony 9 listopada 1945 r. w Grudziądzu. Polski duchowny rzymskokatolicki, marianin, profesor nauk humanistycznych, filozof, etyk, rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w latach 1998–2004.

prof. dr hab. Marian Wielosz
Sekretarz Generalny

dr hab. Honorata Jakuszko, prof. UMCS
Zastępca Sekretarza Generalnego

dr inż. Krystyna Schabowska
Członek ZG ds. Wydawnictw

prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak
Delegat ds. Regionalnych Towarzystw Naukowych

dr hab. Małgorzata Łuszczynska, prof. UMCS
Przedstawiciel Członków Korespondentów

dr hab. Waldemar Paszkiewicz
Przedstawiciel Członków Korespondentów

Członkowie Zarządu Towarzystwa

prof. dr hab. Ewa Bojar – Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej
prof. dr hab. Leszek Leszczyński – Przewodniczący Wydziału I
dr Henryk Kowalski – Sekretarz Wydziału I
prof. dr hab. Krzysztof Szkucik – Przewodniczący Wydziału II
prof. dr hab. Marzena Błażewicz – Woźniak – Sekretarz Wydziału II
prof. dr hab. Elżbieta Jartych – Przewodnicząca Wydziału III
dr hab. Irena Malinowska, prof. UMCS – Sekretarz Wydziału III
prof. dr hab. inż. Jarosław Sikora – Przewodniczący Wydziału IV
dr inż. Joanna Kozieł – Sekretarz Wydziału IV
prof. dr hab. Ryszard Dębicki – Przewodniczący Wydziału V
dr hab. Andrzej Plak – Sekretarz Wydziału V
ks. dr hab. Jacenty Mastej, prof. KUL – Przewodniczący Wydziału VI
dr Marta Lizut – Sekretarz Wydziału VI

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca Komisji

prof. dr hab. Ewa Bojar

Członkowie Komisji

prof. dr hab. Elżbieta Pełczyńska

dr hab. Ireneusz Nowikowski, prof. UMCS

prof. dr hab. Marian Semczuk

prof. dr hab. Wiesław Skrzydło

Władze Wydziałowe

Wydział I Nauk Humanistycznych

prof. dr hab. Leszek Leszczyński – Przewodniczący

dr hab. Agnieszka Bender, prof. UKSW – Wiceprzewodnicząca

dr Henryk Kowalski – Sekretarz

prof. dr hab. Katarzyna Dudka – Członek Zarządu

prof. dr hab. Małgorzata Karwatowska – Członek Zarządu

Wydział II Nauk Biologicznych

prof. dr hab. Krzysztof Szkucik – Przewodniczący

prof. dr hab. Marzena Błażewicz-Woźniak – Wiceprzewodnicząca

prof. dr hab. Janusz Kocki – Wiceprzewodniczący

dr hab. Grzegorz Borsuk, prof. UP – Sekretarz

dr hab. Jolanta Jaroszuk-Ściś, prof. UMCS – Członek Zarządu

Wydział III Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych

prof. dr hab. Elżbieta Jartych – Przewodnicząca

prof. dr hab. Lucyna Hołysz – Wiceprzewodnicząca

dr hab. Irena Malinowska, prof. UMCS – Sekretarz

dr hab. Ryszard M. Janiuk – Członek Zarządu

Wydział IV Nauk Technicznych

prof. dr hab. inż. Jarosław Sikora – Przewodniczący

dr hab. inż. Kazimierz Zaleski, prof. PL – Wiceprzewodniczący

dr inż. Joanna Kozieł – Sekretarz

dr hab. inż. Grzegorz Komarzyniec, prof. PL – Członek Zarządu

dr inż. Jacek Majewski – Członek Zarządu

Wydział V Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych

prof. dr hab. Ryszard Dębicki – Przewodniczący

prof. dr hab. Bogusław Kaszewski – Wiceprzewodniczący

dr hab. Andrzej Plak – Sekretarz

prof. dr hab. Józef Borowiec – Członek Zarządu

Wydział VI Nauk Teologicznych

ks. dr hab. Jacenty Mastej, prof. KUL – Przewodniczący

prof. dr hab. Teresa Paszkowska – Wiceprzewodnicząca

dr Marta Lizut – Sekretarz

ks. dr hab. Jarosław M. Popławski – Członek Zarządu

ks. dr hab. Tadeusz Zadykowicz, prof. KUL – Członek Zarządu

Miejsca obrad i siedziby LTN na terenie Lublina w poszczególnych okresach (I–V) i latach działalności

I 1818 – 1830	(J.Owidzki) gmach Szkoły Wojewódzkiej;
II 1909–1912	(M.Biernacki), ul. Kołłątaja, ul. 3 Maja (obecnie konsulat Ukrainy),
Konopnica; 1912–1914 (B.Hilczyński);
III 1927–1939	(Z.Kukulski) – Gimnazjum St. Staszica, ul.Graniczna 1c,
ul. Narutowicza 4 (do 1928 r. ul. Namiestnikowska), ul. Złota 2;
IV 1945–1952	(ks. L.Zalewski) ul.Graniczna 1c (obecnie nr 9);
V 1957 –1965	(L.Kaufman) UMCS, WSR Pl. Litewski, ul. Leszczyńskiego 9;
V 1965–1977	(T.Krwawicz) AM ul.Chmielna, Lubelski Dom Technika NOT
ul. Marii Curie-Skłodowskiej 3;
V 1977 – obecnie	(T.Krwawicz, T.Baszyński, E.Prost, A.Korobowicz,
A.Wac-Włodarczyk) Pałac Czartoryskich (1973 – 1977 remont)
Pl. Litewski 2.

O AUTORZE

prof. dr hab. inż. Andrzej Wac-Włodarczyk

Urodził się 16 maja 1947 r. w Żółkiewce. Jest absolwentem studiów inżynierskich w zakresie elektrotechniki przemysłowej (WSInż. Lublin, 1970) oraz magisterskich w dziedzinie – matematyka (UMCS, 1977). Pracował jako nauczyciel przedmiotów zawodowych w Zespole Szkół Mechaniczno-Energetycznych w Lublinie (1970–1075), od 1975 roku jest zatrudniony na Politechnice Lubelskiej (PL, do 1977 r. WSInż), gdzie sprawował wiele funkcji, m.in. prodziekana ds. kształcenia na Wydziale Elektrotechniki i Informatyki (1993–1999) oraz trzykrotnie przez okres 10 lat stanowisko prorektora uczelni. Przez 20 lat był członkiem Senatu Politechniki Lubelskiej. Na PL obronił doktorat, natomiast habilitację na Wydziale Elektrotechniki, Automatyki, Informatyki i Elektroniki w Akademii Górniczo--Hutniczej w Krakowie. 7 stycznia 2014 roku otrzymał nominację profesora nauk technicznych. Zajmuje się elektrotechniką, głównie teorią obwodów nieliniowych z elementami magnetycznymi, teorią mocy, właściwościami i zastosowaniem miękkich materiałów magnetycznych, kompatybilnością elektromagnetyczną i bioelektromagnetyczną. Jest autorem wielu monografii, skryptów i artykułów w czasopiśmie i periodykach naukowych oraz materiałach konferencyjnych (ponad 340) oraz innych publikacji o charakterze edukacyjnym czy społeczno-kulturalnym (ponad 80).

Uczestniczy w działalności wielu towarzystw, redakcji czasopism oraz organizacji naukowych, m.in. w:

- Polskim Towarzystwie Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej,
- Polskim Towarzystwie Zastosowań Elektromagnetyzmu (wiceprezes),
- Lubelskim Towarzystwie Naukowym (prezes),
- European Association for Education in Electrical and Information Engineering EAEEIE,
- Radzie Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN,
- Komitecie Elektrotechniki PAN,
- Towarzystwie Gospodarki Energetycznej (wiceprezes),
- Stowarzyszeniu Elektryków Polskich SEP (współzałożyciel Krajowego Komitetu „Zastosowanie Pola Elektromagnetycznego w Medycynie”),
- przewodniczący jury ogólnokrajowego Konkursu im. profesora M. Pożaryskiego SEP na najlepszy artykuł w zakresie elektryki,
- członek Zespołu Ekspertów SEP i NOT w sekcji – Dydaktyka w elektryce.

Działa w zrzeszeniach pozanaukowych:

- Regionalnym Towarzystwie Przyjaciół Żółkiewki (RTPŻ) jako członek-założyciel i wiceprzewodniczący,
- Wojewódzkiej Radzie Towarzystw Regionalnych w Lublinie (wiceprzewodniczący),
- Towarzystwie Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie (członek Zarządu),
- Lubelskim Towarzystwie Genealogicznym,
- Lubelskim Klubie Morsów (członek-założyciel).

Został uhonorowany wieloma nagrodami i odznaczeniami, m.in.:

- Ministra Edukacji Narodowej – 1990,
- Rektora PL (23-krotnie),
- Złotym Krzyżem Zasługi – 1999,
- Medalem Komisji Edukacji Narodowej – 2003,
- Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski – 2003.

Nie należy i nie należał do żadnej partii politycznej. Żonaty (żona Grażyna jest „podwójną” absolwentką PL). Syn Maciej (architekt, Politechnika Krakowska) i córka Katarzyna (filologia romańska - UJ Kraków, oraz historia sztuki - KUL) pracują i mieszkają w Krakowie razem z małżonkami i wnukami A. Wac-Włodarczyka: Jagodą, Alą, Kajetanem, Marcelem i Malinką.

Zainteresowania pozanaukowe to: podróże, psychologia, literatura motywacyjna i biograficzna, genealogia, regionalizm, jogging, morsowanie.

Możliwy jest kontakt e-mailowy i telefoniczny z autorem. Dane adresowe:
a.wac-wlodarczyk@pollub.pl, tel. +48 605 33 20 20.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

- [1] Archiwum Państwowe w Lublinie. Akta miasta Lublina, sygn. 9, k. 12–13. Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Księga protokołów. *Sprawozdanie z działalności TPN w Lublinie za okres od 1 II 1945 do 31 VIII 1947 r.*

Źródła rękopiśmienne

- [2] Korobowicz A.: *Sprawozdanie z działalności LTN za kadencje w latach 2007–2015*, Lublin 2007, 2015
- [3] *Kronika Lubelskiego Towarzystwa Naukowego 1957–2020*
- [4] Prost E.: *Sprawozdanie z działalności LTN za kadencje 1999–2003*, Lublin 2003
- [5] Wac-Włodarczyk A.: *Sprawozdanie z działalności IV Wydziału LTN za kadencje w latach 1999–2017*, Lublin 2003, 2007, 2011, 2015, 2017

Opracowania

- [6] Araszkiwicz E.: *Wspomnienia zapiszemy w serc swych pamiętniku*, „Kamena” 1955, nr 3
- [7] Bartoszewski W., Lewinówna Z.: *Ten jest z ojczyzny mojej*, Kraków 1966, s. 241
- [8] Barycz H.: *Zygmunt Kukulski (1890–1944)*, „Kwartalnik Historyczny”, nr 53 (1939–1945), s. 530
- [9] Baścik S.: *Dzieje pedagogiki w Uniwersytecie Jagiellońskim*, [w:] *Studia z dziejów Wydziału Filozoficzno Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. Sylwiusz Mikucki, Kraków 1967, s. 413–414
- [10] Bender R.: *Ruch naukowy w Lubelskiem w XIX i XX w.* [w:] *Sprawozdania Towarzystwa Naukowego KUL „Summarium” 1973*, nr 2, s. 22–40
- [11] Bender R.: *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie – prekursor Lubelskiego Towarzystwa Naukowego*, *Biuletyn Informacyjny LTN*, nr 14/15, 1995
- [12] Bieleń Z.: *Lubelski Związek Pracy Kulturalnej i Instytut Lubelski (1934–1949)*, [w:] *Bibliotekarz Lubelski, Rocznik LXI*, 2018 s. 23–52
- [13] *Biuletyn Informacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej*, katalog.bip.ipn.gov.pl, (dostęp 1.05.2020 r.)
- [14] *Biuletyn Informacyjny LTN*, Lublinensis Societas Scientiarum, nr 1÷115, 1991–2020
- [15] Brzęk G.: *Laura Kaufman*, *Biuletyn Informacyjny PAN*, Lublin nr 3 / 1999
- [16] Derecki M.: *O doktorze [Mieczysławie] Biernackim*, „*Medicus*”, nr 6–7, 1992, s. 5–6
- [17] Dobrzański J.: *Wspomnienie o Zygmuncie Kukulskim*, „*Roczniki Humanistyczne*” 2/3 (1950/1951), s. 359
- [18] Dobrzański J.: *Dzieje Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, [w:] Hieronim Łopaciński i biblioteka jego imienia w Lublinie 1907–1957, praca zbior., Lublin 1957, s. 347–367
- [19] Dobrzański J.: *Towarzystwo Przyjaciół Nauk Lubelskie* [w:] *Słowniku Polskich Towarzystw Naukowych*, red. Barbara Sordylova, t.II cz.1, 1990, s. 102–103
- [20] Dobrzański J., Mencil T.: *Towarzystwa Naukowe w Lublinie 1944–1959*, *Rocznik Lubelski 2*, 1959, s. 223–241

- [21] Dodatek do nr 82 Gazety Korespondenta, 14 października 1817, s. 1786
- [22] Dolecka M.: *Działalność szpitala Jana Bożego w Lublinie w latach 1918–1939*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin-Polonia, vol. XXV, 6 sectio H 1991
- [23] Draus J.: *Zygmunt Kukulski (1890–1944) Dzieje pedagogiki w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Historia wychowania i opieki*, Roczniki nauk społecznych, 1989 T. 17, z. 2, s. 5–19
- [24] *Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego*, Nr 2 (38) Lublin, luty 1932
- [25] Gawarecka M., Gawarecki H.: *Ks. Ludwik Zalewski*, [w:] *Lublin literacki 1932–1982. Szkice i wspomnienia*, Lublin 1984
- [26] „Gazeta Warszawska” 30 VI 1812 r., nr 52, s. 913
- [27] Greła E.: *Kukulski Zygmunt Bolesław*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 10, Lublin 2004, kolumna 168
- [28] Gzella A.L.: *Księżę bibliofilów*, Lublin 1996, s. 6–9
- [29] Hofman I.: *Status prawny funkcjonowania społecznego ruchu naukowego w świetle ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z 2018 r.*, [w:] *Konferencja – Przyszłość towarzystw naukowych w świetle postanowień ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce*, PAN, Warszawa 2019, s. 23 – 28.
- [30] Jakimińska G.: *Zalewski Ludwik (1878–1952)* [w:] „Słownik Biograficzny Miasta Lublina”, Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1993, t. 1, s. 306–307
- [31] Jakubowski A.: „*Lublin jako ośrodek nauki*” [w:] W. Janicki (red.), *Lublin. Historia – społeczeństwo-gospodarka*, Lublin 2018, Wydawnictwo UMCS, s. 95–107
- [32] Jaworski W.: *Prowincjonalne towarzystwa naukowe w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX w.*, *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Sosnowiec, R. 51: 2006 nr 2 s. 195–201
- [33] Jaworski W.: *Organizacje kulturalno – towarzyskie w guberniach lubelskiej i siedleckiej (1867–1914)*, *Wschodni Rocznik Humanistyczny*, tom XV, 2018 nr 2, s. 129–143
- [34] Karolewicz G.: *Nauczyciele akademicy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym*, II. Biogramy, Lublin 1994, s. 116–118
- [35] Kossowski A.: *Śp. Ks. Dr Ludwik Zalewski*, „*Roczniki Humanistyczne KUL*”, 1953, nr 14
- [36] Kozłowski P.: *Lubelskie sławy lekarskie. Sylwetka profesora Tadeusza Krwawicza*, *Gazeta Wyborcza*, 17 stycznia 2016
- [37] Koźmian K.: *Pamiętniki Kajetana Koźmiana. Oddział I. obejmujące wspomnienia od roku 1780 do roku 1815*, Wyd. Klasyka Virtualo, 2011
- [38] *Kronika Towarzystwa, Biuletyn Towarzystwa Naukowego*, Sectio A, Humanistka, Vol. 15, nr 2, 1973, s.136–137; Sectio D, Geografia, Vol. 15, nr 2, 1973, s. 177–178
- [39] Kruszewski Z.: *Rola towarzystw naukowych w urzeczywistnianiu idei społeczeństwa obywatelskiego*, *Towarzystwa Naukowe w Polsce – dziedzictwo, kultura, nauka, trwanie*. Redakcja naukowa Zbigniew Kruszewski, Warszawa, 2013, t.1 s. 3–39; t.2 s. 321–331
- [40] Kruszewski Z.: *Rola społecznego ruchu naukowego w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego* [w:] *Konferencja – Przyszłość towarzystw naukowych w świetle postanowień ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce*, PAN, Warszawa 2019, s. 11–15.
- [41] Krwawicz T.: *Fragmenty autobiografii*, (w cyklu:) *Portrety*. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*, nr 31/2, 1986, s. 274–314
- [42] Krzyżanowski J.: *Ofraszkach Czechowicza*, [w:] *Spotkania z Czechowiczem. Wspomnienia i szkice*, Lublin 1971

- [43] Krzyżanowski J.: *Fraszki czystego Józefa*, [w:] Józef Czechowicz, *Fraszki*, Lublin 1976, s. 7
- [44] Kseniak M.: *Eklektyczny zespół pałacowo-parkowy w Jabłonnej koło Lublina. Historia i teraźniejszość w aspekcie rewaloryzacji w latach 1996–2001* s.145–166
- [45] Kukulski Z.: *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie na tle epoki (1818–1830)*, Pamiętnik Lubelski, t. III za lata 1935–1937, Wyd. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie, Lublin, Skład Główny w Księgarni św. Wojciecha, Lublin – Poznań – Warszawa – Wilno, 1938, s. XIII-XCII
- [46] *Kultura miejska w Królestwie Polskim 1815–1875*, red. Anna Maria Drexlerowa, Warszawa, Kalisz, Lublin, Płock, cz.I, 2001, s.166
- [47] Kunikowski S.: *Wkład towarzystw ogólnych i regionalnych oraz towarzystw specjalistycznych w rozwój dyscyplin i dziedzin nauki* [w:] Konferencja – Przyszłość towarzystw naukowych w świetle postanowień ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce, PAN, Warszawa 2019, s. 17–22.
- [48] Lech-Jabłońska B.: *Ksiądz Ludwik Zalewski 1878–1952*, „Bibliotekarz Lubelski”, R. 55 (2012), s. 7–18
- [49] Malarczyk J.: *Z tradycji i historii Lubelskiego Towarzystwa Naukowego*, Biuletyn Informacyjny LTN, nr 12/13, 1994, s.1–10
- [50] Małachowski-Łempicki S.: *Wykaz polskich łóż wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738–1821*, Kraków 1930
- [51] Michałowski S.: *Mieczysław Biernacki (1862–1948) – lekarz i społecznik*, PWN, Warszawa-Łódź, 1988
- [52] *Monitor Polski*, 1935, nr 257, poz. 305
- [53] *Monitor Polski*, 1950, nr A-11, poz. 112, s. 96
- [54] Muszyński W.: *Lubelskie Towarzystwo Naukowe jako regionalny ośrodek życia naukowego*, Problemy społecznego ruchu naukowego, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, nr 6, 2000, s. 5–37
- [55] *Organizator nauki, Kultura i życie*, dodatek do *Sztandaru Ludu*, Lublin 2 XII 1962, nr 45, s. 2
- [56] Pawłowska A.M.: *Działalność Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie w latach 1927–1939*, Teka Kom.Hist-OL PAN, 2015, XII, Biblioteka Instytutu Historii KUL, s. 145–165
- [57] *Profesor Tadeusz Baszyński*, Forum Akademickie nr 3, 1998
- [58] *Prof. dr hab. Tadeusz Baszyński*, Biuletyn Informacyjny LTN, nr 72–73, 2009 s.16
- [59] Prost Edmund K.: *Lubelskie Towarzystwo Naukowe*, PAN Biuletyn Informacyjny, 2004 s. 24–28
- [60] *Przedmowa Zarząd T.P.N.* [w:] Pamiętnik Lubelski, t.I za lata 1927–1930, Lublin 1938, s.V–VI
- [61] Przyborowska-Klimczak A.: *Pożegnanie Pana Profesora Artura Korobowicza – 26 czerwca 2017 roku*, Biuletyn Informacyjny LTN, nr 102–103/2017, s. 9–10
- [62] Skrzyniarz R.: *Akta personalne prof. Zygmunta Kukulskiego*, AU KUL, sygn. A 26
- [63] Smolarz J.: *Listy Józefa Czechowicza do ks. Ludwika Zalewskiego*, „Akcent” 1982, nr 3, s. 19–21
- [64] *Societas Scientiarum Lublinensis* w Słowniku Polskich Towarzystw Naukowych, red. Leon Łoś, t. I, 1978, s. 56–57
- [65] Spasiewicz-Buczyńska I.: *Wspomnienie – Prof. Tadeusz Krwawicz (1910–1988)*, [w:] *Medicus*, nr 10, Lublin, 2010

- [66] Starnawski J.: *Kukulski Zygmunt Bolesław*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 16, s. 121–122
- [67] Statut LTN *Lubelskie Towarzystwo Naukowe – Statut*, Lublin 1981
- [68] Szafrąńska J.: *Przeszedł dobrze czyniąc – wspomnienie po profesorze Edmundzie Proście*, Parafia Ewangelicko-Augsburska Świętej Trójcy w Lublinie, Lublin 2013
- [69] Szostek A.: *Lubelskie Towarzystwo Naukowe i jego rola w życiu naukowym Lubelszczyzny*, PAUza Akademicka, nr 306, 2015, s. 3
- [70] Śladkowski W.: *Lublin. Dzieje miasta, t. II: XIX i XX wiek*, Wyd. Towarzystwo Miłośników Lublina, 2000, s. 44–45
- [71] *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie (Sprawozdanie za lata 1933–1934)*, Pamiętnik Lubelski, t. II za lata 1931–1934, Wyd. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie, Lublin, 1935, s. 318–325
- [72] *Ustawy Towarzystwa Lubelskiego Przyjaciół Nauk w Lublinie*, Lublin, Drukarnia Karola Pruskiego, 1820, s.1–20
- [73] *Ustawy Towarzystwa Przyjaciół Nauk Lubelskiego w Lublinie*, Lublin, Drukarnia Kazimierza Szczepańskiego, 1823, s. 1–24
- [74] Tync S.: *Zygmunt Kukulski* [w:] „Pamiętnik Literacki” czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej, 36/1 wyd. 1946, s. 234–240
- [75] Wac-Włodarczyk A.: *IV Wydział Nauk Technicznych LTN*, [w:] 40 lat Wydziału Elektrotechniki i Informatyki Politechniki Lubelskiej, Lublin, ISBN 83–89373–51–3, 2004, s. 209–214
- [76] Wac-Włodarczyk A.: *IV Wydział Nauk Technicznych Lubelskiego Towarzystwa Naukowego*, [w:] 50 lat Wydziału Elektrotechniki i Informatyki Politechniki Lubelskiej 1964–2014, ISBN: 978–83–7947–072–3, Lublin 2014, s. 269–273
- [77] Wac-Włodarczyk A.: *Pracownicy naszej Uczelni w Lubelskim Towarzystwie Naukowym*, Biuletyn Informacyjny Politechniki Lubelskiej, Nr 1(44), 2019, s.60–62
- [78] Wac-Włodarczyk A.: *Historia i działalność Lubelskiego Towarzystwa Naukowego*, [w:] PREZENTACJE PAN, 2020, s. 13–28
- [79] Wac-Włodarczyk A., Schabowska K.: *30 lat IV Wydziału Nauk Technicznych Lubelskiego Towarzystwa Naukowego*, Biuletyn Informacyjny Politechniki Lubelskiej, Nr 1(11), 2004, s. 26–29
- [80] Walewander E.: *Pedagogia uniwersytetu w życiu i działalności naukowej Zygmunta Bolesława Kukulskiego (1890–1944)*, [w:] *Wczoraj, dziś i jutro pedagogiki uniwersyteckiej w świetle twórczości Stefana Kunowskiego*, red. K. Braun, M. Łobacz, A. Rynio, Lublin 2010, s. 65–71
- [81] Wielosz M.: *Powstanie i działalność Lubelskiego Towarzystwa Naukowego*, Biuletyn Informacyjny LTN, nr 62/63, 2007
- [82] Willaume Juliusz: *Kajetan Koźmian w świetle nowszych badań* Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin-Polonia, vol.xxxi, 5sectiof 1976, Instytut Historii Wydziału Humanistycznego UMCS
- [83] Wiśniewski S.: *Biernacki Mieczysław Józef Franciszek* [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina. Tom pierwszy*. Lublin, 1993. MEDICUS 1–2/2014 Miesięcznik Lubelskiej Izby Lekarskiej
- [84] Witkowski W.: *Profesor Artur Korobowicz – historyk ustroju i prawa*, [w:] *W kręgu historii i współczesności polskiego prawa. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Arturowi Korobowiczowi*, red. W. Witkowski, Lublin 2008, s. 11–16

- [85] Witkowski W.: *In Memoriam – Profesor Artur Korobowicz (1938–2017)*, Czasopismo prawno – historyczne, tom LXIX, 2017, zeszyt 2 VII, s. 387–393
- [86] Witkowski W.: *Memoriam – Prof. dr. hab. Artura Korobowicza (1938–2017)*, Biuletyn Informacyjny LTN, nr 102–103/2017, s. 6–9
- [87] Wojcieszuk P.: *Renesansowy bal w pałacu Czartoryskich*, Biuletyn Informacyjny LTN, nr 112–113, 2019, s. 5–8
- [88] Wołk K.: *Zygmunt Bolesław Kukulski (1890–1944). Pedagog, wychowawca i społecznik*, wyd. Lublin 2018
- [89] Wróbel A.: *Tadeusz Krwawicz (1910–1988)*, Biuletyn Informacyjny PAN Lublin nr 1/ 1998
- [90] Wrzyszczyk A.: *Profesor Artur Korobowicz (1938–2017) – kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa UMCS (1978–2008)*, Annales Universitatis Mariae Curie – Skłodowska Lublin – Polonia vol. LXIV, 1 2017
- [91] *Z żałobnej karty – Prof. dr hab. dr h.c. Edmund K. Prost 1921–2008*, Biuletyn Informacyjny LTN, nr 66–67, 2008, s. 14–16

Strony internetowe

- [92] *Edmund Kazimierz Prost (1921–2008)* Ośrodek «Brama Grodzka – Teatr NN». <http://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/edmund-kazimierz-prost-19212008/> (dostęp 30.04.2020)
- [93] Kryszewski W.: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/towarzystwanaukowe> (dostęp 23.03.2020)
- [94] KURJER POLSKI nr 326, Warszawa, Sobota dnia 6 Listopada r.1830. https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/550475/NDIGCZAS029529_85150081.pdf, (dostęp 11.04.2020) (43P)
- [95] *Medycyna w historii Lublina*. Subiektywny wybór postaci, miejsc i zdarzeń z okazji 700-lecia miasta <https://docplayer.pl/54322851-Medycyna-w-historii-lublina-subiektywny-wybor-postaci-miejsc-i-zdarzen-z-okazji-700-lecia-miasta.html>
- [96] Nekrolog w „Kurierze Warszawskim” 297/1830, 300/1830 (za: A. Tyszką, Nekrologi Kuriera Warszawskiego), (dostęp 11.04.2020) <http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra/editions-content?id=28342>
- [97] Portret Joachima Owidzkiego, (dostęp 11.04.2020), <https://www.myheritage.pl/search-records?action=person&siteId=119637911&indId=9000055&origin=profile>
- [98] *Profesor Tadeusz Baszyński*, (dostęp 28.04.2020), <https://sites.google.com/site/kpnlublin/aktualnosc/odeszli/prof-tadeusz-baszynski>
- [99] *Prof. zw. dr hab. Edmund Kazimierz Prost*, Biogram w „Medycynie Weterynaryjnej” [w:] baza „Ludzie nauki” portalu Nauka Polska <http://www.medycynawet.edu.pl/about-editors/178-about-profprost/prof-prost-pol/596-profesor-prost-pol> (dostęp 30.04.2020)
- [100] *Sprawozdanie z działalności TWN, Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej, Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, 47, 1984, s. 34–35, http://mazowsze.hist.pl/35/Rocznik_Towarzystwa_Naukowego_Warszawskiego/756/1984/25977/, (dostęp 29.04.2020)
- [101] Valde-Nowak E.: *Laura Kaufman (1889–1972)*; https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/37444/valde-nowak_laura_kaufman_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y; (dostęp 26.04.2020)
- [102] World’s Poultry Science Association <http://www.wpsa.com/index.php/programmes/awards/international-poultry-hall-of-fame/members-of-the-international-hall-of-fame> (dostęp 26.04.2020)
- [103] https://faktypiłskie.pl/pl/545_historia/8443_wystawa-o-kosciuszcze-w-200-rocznice-smierci.html, (dostęp 11.04.2020)
- [104] <http://tnk.krakow.pl/czlonkowie/owidzki-joachim/>, (dostęp 11.04.2020)

- [105] <http://cyfrowa.chbp.chelm.pl/dlibra/plain-content?id=1526>, (dostęp 11.04.2020)
- [106] <https://www.encyklopedialublina.pl/slawni-i-zapomniani/95-b/272-biernacki-mieczyslaw.html>, (dostęp 11.04.2020)
- [107] <https://lublin.wyborcza.pl/lublin/1,48724,182411.html>, (dostęp 30.04.2020)
- [108] <http://bachledakongresy.pl/lublin-opanowany-przez-diabetologow/>, (dostęp 13.04.2020)
- [109] http://biblioteka.teatrnn.pl/dlibra/Content/10534/O_doktorze_Mieczyslawie_Biernackim.pdf (dostęp 14.04.2020)
- [110] https://pl.wikipedia.org/wiki/Edmund_Prost, (dostęp 30.04.2020)
- [111] <https://lublin.wyborcza.pl/lublin/1,48724,182716.html>, (dostęp 30.04.2020)
- [112] http://ekslibrispolski.pl/?page_id=2555, (dostęp 23.04.2020)
- [113] http://biblioteka.teatrnn.pl/dlibra/Content/9647/Ksiazki_bibliofilow.pdf, (dostęp 25.04.2020)
- [114] <http://www.ltn.pollub.pl/site.php?id=1> (strona własna LTN, dostęp 25.04.2020)
- [115] <http://www.ltn.pollub.pl/site.php?id=6> (strona własna LTN, dostęp 28.04.2020)

INDEKS OSOBOWY

A			
Abramowicz Ignacy	55	Bielski Joachim	33
Adaczewski Stanisław	15	Biernacka Jadwiga	16
Antonowicz Lech	40, 65	Biernacka Melania z Bojanowskich	16
Araszkiewicz Feliks	22, 23, 29, 33	Biernacka Zofia Anna z Weysflogów	16
Arciszowa Wacława	31	Biernacki Andrzej	16
Arnsztajn Marek	17	Biernacki Kwiryn	16
Arsztajnowa Franciszka	31	Biernacki Mieczysław 7, 15, 16, 17, 18, 96	
Axenfeld Karl Theodor Paul Polykarpus	56	Biernacki Mieczysław Kwiryn syn 16, 35, 36	36
B			
Badora A.	73	Bierut Bolesław	44
Bałtowski Maciej	73	Billewicz-Stankiewicz Jarosław 37, 40, 48	
Barraquer Ignasi	56	Blauth-Opieńska Janina	48
Bartnik Czesław S. ks.	67	Błażewicz-Woźniak Marzena 39, 95	
Baszyńska Joanna	61	Boboła Andrzej ks.	25
Baszyńska Magdalena	61	Bobrowski Adam	68
Baszyńska Wiesława z Sokołowskich 61, 62		Bochenek Włodzimierz	15
Baszyński Tadeusz 8, 37, 38, 40, 48, 59, 60, 61, 62, 63, 74, 80, 82, 96		Bojar Ewa	40, 66, 95
Baszyński Wojciech	61	Bojarski Tadeusz	65
Batory Stefan	25	Borowiec Józef	96
Bednara Józef	65	Borsuk Grzegorz	95
Bednarski Adam	55	Brajerski Tadeusz	48
Bednaruk Waldemar	67	Brodowska M. Sylwia	73
Bender Agnieszka 39, 66, 95		Brzęk Gabriel	40, 48, 65
Bender Ryszard	38, 66	Brzyska Wanda	61, 65, 82
Bereza Arkadiusz	68	Buczkowski Stefan	35, 37
Białkowski Leon	22, 23	Budna Zuzanna z Zalewskich	32
		Budny Franciszek	32
		Budzyński Marian	39, 66, 93

Bujak Stanisław	40, 48	Domańska J.	73
Byrda A.	35	Domański Cezary	68
C			
Chałubińska Aniela	48	Doria-Dernałowicz Czesław	49
Chmielewski Gracjan	31	Dudka Katarzyna	95
Chodźka Witold	17	Dylewski Benedykt	48
Chwastek Dariusz ks.	68	Dziemidok Bohdan	61
Ciświcki Tadeusz	15	E	
Curie-Skłodowska Maria	29, 35, 42, 55, 60, 61, 70, 80, 86, 93	Eckmann Augustyn ks.	66
Cymek Józefa Zofia	32	Efner T.	40
Czacki Tadeusz	25	Ernst Jan	37, 48
Czarnecki Stefan	69	F	
Czartoryscy	13, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 57, 63, 64, 81, 88	Fijałkowski Dominik	65
Czartoryski Adam	60	Filipek Tadeusz	73
Czechowicz Józef	31, 32	Fulman Marian Leon ks.	23, 31
Czerwiński S.	42	G	
Czuczwar Stanisław	65	Gawarecka Maria	33
D			
Dąbek Paweł	48	Gawarecki Henryk	33
Dąbkowska Michalina	65	Gąsior Eugeniusz	61
Dąbrowski Andrzej	64	Gliński Jan	38, 65
Dec Franciszek	23	Goebel Kazimierz	65
Dębicki Ryszard	66, 95, 96	Godlewski Emil	42
Dmochowski Franciszek Salezy	30	Gosławski Stanisław	49
Dobrzyński Gustaw	15	Gózdź Krzysztof ks.	67
Dobrzański Bohdan	35, 40, 48	Gruda Jan	31
Dobrzański Jan	27, 29, 35, 37, 48	Grzędzielska Maria	48
		Grzędzielski	55
		Gucwa Franciszek	22
		Gurba Jan	37
		Guz Tadeusz ks.	68

Gzella Alojzy Leszek	33	Juszczakowski Kazimierz	29
H		Juściński Sławomir	68
Halban Leon	35, 37	K	
Haman Janusz	48	Kamińska Ludwika	44
Harasim P.	73	Kamiński Jan	22
Harasimiuk Marian	66	Kamiński Wiesław Andrzej	64, 65
Hencner Z.	38	Kamykowski Ludwik	22, 27
Hilczyński Bolesław	7, 15, 19, 96	Karwatowska Małgorzata	95
Hofman Iwona	89	Kaszewski Bogusław	96
Hołobut Wiesław	35, 36, 40, 48	Kaucha Krzysztof ks.	67
Hołysz Lucyna	96	Kaufman Anna z Byków	41
Hubicki Włodzimierz	35, 37	Kaufman Bernard	41
Humboldt Alexander	63, 71	Kaufman Laura	7, 35, 37, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 74, 80, 81, 96
J		Kawczyńska-Butrym Zofia	67
Jabłoński L.	38	Kęsik Tadeusz	66
Jacyna-Onyszkiewicz T.	37	Kidyba Andrzej	67
Jaczewski Kazimierz	15, 16	Klamut Marian	65
Jakuszko Honorata	39, 66, 94	Kleinrok Zdzisław	37, 38, 65
Jałowy Bolesław	55	Kłoczowski Jerzy	65
Janicki	54	Kochanowski Jan	26
Janiuk Ryszard M.	96	Kocki Janusz	66, 95
Janowski Tadeusz	66	Kokowski Andrzej	67
Jarozuk-Ściśel Jolanta	95	Kołacz-Chmiel Małgorzata	82
Jartych Elżbieta	95, 96	Kołodziej Józef	65
Jarząb Grażyna	65	Komar Stanisław	23
Jasiński	55	Komarzyniec Grzegorz	68, 96
Jasiński Tomasz	67	Komecki Tadeusz	38
Jeżewska Grażyna	82	Konarski Stanisław ks.	26
Jurzykowski	56		

Korobowicz Artur Sławomir	8, 38, 39, 65, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 96	Księżopolski Bogdan	68
Korobowicz Konrad	82	Kuczmaszewski Józef	64
Korobowicz-Markiewicz Agnieszka	82	Kukulska Bronisława z Dylągów	24
Korohoda Jerzy	48	Kukulska Jolanta	25
Kosmulski Marek	67	Kukulska Zofia z Jaroszyńskich	25
Kossowski Aleksander	34	Kukulski Franciszek	24
Kościuszko Tadeusz	12	Kukulski Leszek Antoni	25
Kowalewski Jan	37, 40, 65	Kukulski Zygmunt	7, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 96
Kowalski Henryk	95	Kuncewicz Jerzy	58
Koziół Joanna	95, 96	Kuncewiczowa Maria	48, 58
Kozłowska-Strawska J.	73	Kunicki Władysław	31
Koźmian Józef ks.	12	Kunikowski Stanisław	21
Koźmian Kajetan	9, 12	L	
Kraszewska Irena	44	Lankaster	11
Kraszewski Mieczysław	44	Lasker Emanuel	18
Krąpiec Mieczysław Albert o.	65	Ledwoń Ireneusz S.	67
Kruszewski Zbigniew	89	Latałski Maciej	64, 66
Kruszyński Józef ks.	31	Leszczyński Leszek	95
Krwawicz Jan	54	Leszczyński Stanisław	24
Krwawicz Michalina z Jasińskich	54	Lewandowski Jan	65, 68
Krwawicz Tadeusz	8, 35, 37, 38, 47, 51, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 74, 81, 82, 96	Lewicki A.	38
Krwawicz Zdzisława	58	Lewicki Stefan	40, 48
Kryczka P.	40	Liebhard Stanisław	35, 37
Krzywicka Aneta	81	Lipiński W.	73
Krzyżanowski Jan Kanty	11, 12	Lizut Marta	95, 96
Krzyżanowski Julian	22, 27, 33	Lubomirscy	50
Książek Andrzej	64	Lubomirscy-Sieniawscy	47
Księżka-Falger Teresa	63		

Ł	
Łagoda Marek	67
Łoch Eugenia	40, 66
Łopaciński Hieronim	15, 17, 21, 31, 32
Łubnicki Narcyz	36, 48
Łuszczynska Małgorzata	39, 94

M	
Mahrburg Stanisław	48
Majewski Jacek	96
Malarczyk Jan	38, 66
Malicki Adam	40, 48
Malinowska Irena	95, 96
Markiewicz Marian	65
Marszewska-Zięmięcka Jadwiga	43
Masiak M.	38
Mastej Jacenty ks.	40, 67, 95, 96
Matyjaszewski S.	37
Maziarski S.	42
Mazurkiewicz Józef	36, 37, 40, 75, 76, 77
Mencel Tadeusz	48
Mickiewicz Adam	32
Miękiński Marcin ks.	13
Mikos-Bielak Maria	65
Morawski Franciszek	11
Morozowicz Mikołaj	12
Motyka Józef	48
Münch Stefan	64, 65
Mysakowska Helena	48

N	
Nauman G.O.H.	59
Niespodziewański M.	38, 39
Nowikowski Ireneusz	40, 95
Nurzyński Józef	65

O	
Oczapowski Michał	61, 71
Olszewski Edward	73
Opielak Marek	64
Owidzki Joachim Ignacy Franciszek	7, 10, 11, 12, 13, 96

P	
Papierkowski Andrzej	40, 65
Paszewski Adam	36, 37, 40, 48, 60
Paszkievicz Waldemar	39, 94
Paszkowska Teresa	96
Pejsak Zygmunt	68
Pęczynska Elżbieta	40, 65, 95
Petrarka Francesco	33
Piątkowski Włodzimierz	68
Piechota Józef	22
Pieniądz W.	38
Pierzchała Jerzy	49
Piłsudski Józef	17, 18, 23
Piwocki Ksawery	23
Plak Andrzej	95, 96
Pliszczyńska Janina	29
Pollo Iwo	38, 65
Poniatowski Stanisław August	7

Popek Stanisław L.	67	S	
Popławski Jarosław M.	96	Santorski Eugeniusz	29
Popławski Mieczysław	22	Sauter Józef	22
Potemkowska Ewa	45	Sawczuk M.	37
Potocki Kostka Stanisław	11	Schabowska Krystyna	38, 39, 66, 94
Późniak Niedzielska M.	38	Seidler Grzegorz Leopold	35, 37, 38, 48, 65
Prost Edmund Kazimierz	8, 38, 39, 61, 63, 64, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 80, 82, 96	Semczuk Marian	40, 95
Prost Kazimiera Julia z Rylskich	69	Semmelweis Ignac	56
Prost Marek Edmund	69	Sikora Jarosław	95, 96
Prost Maria Salomea z Waligórskich	69, 74	Sikora Robert	38, 40
Przyborowska-Klimczak Anna	38, 39, 66, 94	Sitko Włodzimierz	65
Puchała Kazimierz	11	Sikorski Radzisław	38, 66
R		Skowron P.	73
Raabe Henryk	42	Skowrońska M.	73
Raczkowski Stanisław	22	Skrętowicz Edward	40, 65
Radzki R.	39	Skrzydło Wiesław	37, 38, 40, 65, 95
Rechowicz M.	36, 40	Skubiszewski Feliks	48
Riemann H.	70	Skulmowski Józef	36
Rockefeller	43	Sławiński Witold	60
Romanowski H.	35	Smajkiewicz L.	37
Ruppel Krzysztof	81, 82	Smolikowski Andrzej	11, 12
Rusecki Marian ks.	65, 67, 73	Stach Jan	41
Rutkiewicz Bohdan	23	Stanisz Piotr ks.	82
Rutkowski Stanisław	23	Stański F.	36, 40
Rzewuska Rozalia hr. z ks. Lubomirskich	9	Staszic Stanisław ks.	11, 12, 21, 25, 26, 27, 31
		Staśkiewicz G.	37
		Stążka Władysław	65
		Stefanowicz Michał	22

Stein Wiktor	48
Stelmasiak M.	40
Stenzel Ryszard	38, 39, 65
Stera Teodor	15
Stojałowska Wanda	48
Strawiński K.	35
Styk B.	38
Szabelski Kazimierz	64, 65
Szember A.	37, 38
Szkucik Krzysztof	66, 95
Szostek Andrzej ks.	39, 64, 66, 82, 93
Szot Bogusław	38, 66
Szwarc-Krwawicz Barbara	66
Ściegienny Piotr ks.	75
Śladkowski Wiesław	65
Śpiewła Edward	38
Taczanowska Izabella z Owidzkich	12
Taczanowski Kazimierz	12
Taras Tadeusz	40, 48
Targoński Zdzisław	64
This Aleksander	67
Tkaczyk Marian o.	68
Tkaczyk P.	73
Tołwiński Zygmunt	27
Tomorrowicz Jan	12
Trawiński Alfred	35, 36, 70
Trojanowski Tomasz	65
Turowa	44
Tync Stanisław	27

U

Uhorczak Franciszek	35, 37, 48
Urbanowicz Zygmunt	67
Uziak Stanisław	40, 65

W

Wac-Włodarczyk Andrzej	39, 65, 81, 82, 93, 96
Waksmundzki Andrzej	48
Wawrzyniak M.	37, 38
Wesołowski Marian	39, 64, 65
Wiatr Inez	65
Wielgus Stanisław ks.	38, 64, 65
Wielosz Marian	38, 39, 64, 65, 93
Wilczyński Edward	15
Wilk Stanisław ks.	64
Willaume Juliusz	37, 38, 40, 48
Willaume Małgorzata J.	39, 65
Wiśniewski Piotr	35, 48
Witkiewicz	18
Witkowski Witalis	11
Witkowski Wojciech	67, 75, 77, 78
Włodkowiec Paweł	78
Woelke Antoni	12
Wojciechowski Stefan	22
Wojtkowski A.	35
Wolter Aleksander	35, 36
Wołowski Jan Kanty	67
Wrzyszczyk Andrzej	39
Wybicki Józef	12

Wysokiński Andrzej	66
Wyspiański Stanisław	33
Z	
Zabłocki Franciszek	11, 12
Zaczek Stanisław	22
Zadykowicz Tadeusz ks.	96
Zagórski Kazimierz	37, 48
Zajdenmon Maurycy	15
Zakościelna Anna	73
Zakryś Mieczysław	38, 40, 48
Zaleski Kazimierz	96
Zalewski Ludwik ks.	7, 22, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 96
Zamoyski Stanisław	12
Zgorzelski Czesław	48
Ziemecka J.	35
Zins H.	37
Ziółkowski Wiktor	33
Zniszczyński Andrzej	67
Zwolakiewicz Henryk	33
Żeromski Stefan	17
Żołnierczuk Mieczysław	61
Żuk Krzysztof	88
Żuliński Tadeusz	36, 37
Życzyński Henryk	22, 23
Żywczyński M.	35